

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI

ÇEKİN CİROSU
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
ERKUL BULUT

İstanbul, 2010

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI

ÇEKİN CİROSU
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
ERKUL BULUT
Öğrenci No:
060703029

Danışman
Prof. Dr. Muzaffer Civelek

İstanbul, 2010

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum 'Çekin Ciroso' başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Erkul Bulut

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

04/02/2010

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *İşletme* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden **060703029** numaralı *Erkul Bulut'un* "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**ÇEKİN CİROSU**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 29.01.2010 tarih ve 2010/03 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (35) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oybirliği~~ ~~oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
PROF. DR. MUZAFFER CİVELEK

ÜYE
PROF. DR. GÜZİN ÜÇİŞİK

ÜYE
YRD. DOÇ. DR. BÜNYAMİN GÜRPINAR

ÖZET

Bu tezde çekin ciro ele alınmıştır. Çek, ticari hayatta çok kullanılmaktadır. Buna karşılık (Kanunun Alman hukukundan esinlenmesi sebebiyle) Türk Ticaret Kanunu'nda çek hakkında poliçeye nazaran daha az hüküm bulunmaktadır.

Çekin cirosu diğer kıymetli evraka göre özellik arz etmektedir. Bu özellikler Türk Ticaret Kanunu, 3167 sayılı Kanun, 4814 sayılı Kanun ve 14/12/2009 sayılı 5941 sayılı Çek Kanunu çerçevesinde değerlendirilmiş, Yargıtay Hukuk Dairelerinin kararları ve karşılıksız çek suçuna ilişkin kararlar veren –özellikle- 10. Ceza Dairesinin kararları ile desteklenmiştir.

Çalışmada, Doktrinde Kanunların çelişen veya eksik olduğu belirtilen hükümler nedeniyle çıkan ihtilafların, yine doktrin ve Yargıtay görüşleri doğrultusunda çözüm yolları belirtilmeye çalışılmıştır. Çekin cirosunun hukuka uygun ve eksiksiz nasıl yapılacağı anlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: kıymetli evrak, çek, ciro, ciranta, muhatap banka.

ABSTRACT

Endorsement of Cheque has been studied in this thesis. Cheques are widely used in commercial life. However, (due to fact that it has been broadly inspired by German Commercial Law) Turkish Commercial Law contains fewer articles regarding “Cheque” when compared to “Policy”.

Endorsement of Cheque has certain characteristics in comparison to other valuable papers. Those characteristics have been studied within the framework of Turkish Commercial Law, Law numbered 3167 and 4814; Cheque Law numbered 591 and dated 14.12.2009; and also supported with Supreme Court of Appeals (*Yargıtay*) Chamber of Law decisions and particularly decision of 10th Chamber that issues decisions as regards bad cheque.

The study here tries to examine certain identifications of Jurisprudence with regard to discrepancies or imperfections among the relevant law provisions and possible solution suggestions for those discrepancies or imperfections, as per the opinion of Jurisprudence and decisions Supreme Court of Appeal. It has been tried to explain how to perform endorsement of cheques in line with law and without imperfection.

Key words: Valuable papers, cheque, endorsement, endorser, drawee bank

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

YEMİN	
JÜRİ SAYFASI	
ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM – ÇEK	
1.1. TANIMI VE TARİHÇESİ	4
1.2. UNSURLARI	6
1.2.1. Çek bir Kıymetli Evraktır	6
1.2.2. Çek Kanunen Emre Yazılı Bir Senettir	8
1.2.3. Çek Bir Kambiyo Senedir	8
1.2.4. Çek Nitelikli Bir Havaledir	9
1.2.5. Çek bir Ödeme Aracıdır	13
1.3. ÇEKİN ŞEKİL ŞARTLARI	16
1.3.1. Çek Kelimesi	16
1.3.2. Muayyen Meblağ	17
1.3.3. Ödeyecek Kimsenin Adı Ve Soyadı (Muhatap)	18
1.3.4. Ödeme Emri	20
1.3.5. Keşide Günü Ve Yeri	20
1.3.6. Keşidecinin İmzası	23
1.3.7. 4814 Sayılı Kanunla Getirilen Vergi Kimlik Numarası Zorunluluğu Çeke Yeni Bir Unsur Getirmiş Midir Tartışmaları	25
2. BÖLÜM – CİRO	
2.1. CİRONUN TANIMI	28
2.2. CİRONUN NİTELİĞİ	28
2.3. CİRO İLE İLGİLİ TEORİLER	30

2.3.1. Havale teorisi	30
2.3.2. İcap Teorisi	31
2.3.3. Şart teorisi	32
2.3.4. Muntazar Hak teorisi	33
2.3.5. Temlik Teorisi	33
2.4. FONKSİYONLARI AÇISINDAN CİRO TÜRLERİ	35
2.4.1. Temlik Ciro	35
2.4.1.1. Temlik Cirounun Fonksiyonları	35
a. Temlik Fonksiyonu	35
b. Teşhis Fonksiyonu	37
c. Teminat Fonksiyonu	40
2.4.2. Tahsil Ciro	42
2.4.2.1. Açık Tahsil Ciro	43
2.4.2.2. Gizli Tahsil Ciro	45
2.4.3. Rehin Ciro	46
2.4.3.1. Aleni Rehin Ciro	47
2.4.3.2. Gizli Rehin Ciro	49
2.5. CİRONUN ŞEKLİ	50
2.6. CİRONUN ZAMANI	53
2.7. CİRODA KİŞİLER	55
2.7.1. Lehdar	55
2.7.2. Cirantalar	57
2.7.3. Son Yetkili Hamil	57
3. BÖLÜM - ÇEKİN DEVİR ŞEKİLLERİ	
3.1. ŞEKİL AÇISINDAN	
3.1.1. Tam Ciro İle Devir	58
3.1.2. Beyaz Ciro İle Devir	58
3.2. KULLANMA ŞEKLİ AÇISINDAN	60
3.2.1. Nama Yazılı Çekin Devri	60
3.2.2. Emre Yazılı Çekin Devri	64
3.2.2.1. Genel Olarak Emre Yazılı Çek	64
3.2.2.2. Emre Yazılı Çekin Devrinde Ciro Zorunluluğu	65
a) Genel Olarak	65
b) Cironun Hukuki Niteliği Ve Şekli	66

c) Ciroda Kişiler	68
d) Muhataba Yapılan Ciro	71
e) Cironun Türleri	73
aa) Temlik Ciro	74
bb) Tahsil Ciro	75
cc) Rehin Ciro	78
f) Cironun Yapılabileceği Süre	79
g) Cironun Hükümleri	87
3.2.3. Hamiline Yazılı Çekin Devri	91
4. BÖLÜM - ÇEKİN CİROSUNDA ÖZELLİK ARZ EDEN HUSUSLAR	
4.1. ÇEKTE AVAL VERİLMESİ CİRO HÜKMÜNDE MİDİR?	93
4.2. BANKAYA İBRAZ SIRASINDAKİ İMZA CİRO MUDUR?	94
4.3. BANKA KENDİSİNE CİRO EDİLEN ÇEKİ TEKRAR CİRO EDEBİLİR Mİ?	96
4.4. BİR DEN FAZLA KİŞİ LEHİNE CİRO YAPILABİLİR Mİ?	98
4.5. ÇİZGİLİ ÇEK CİRO EDİLEBİLİR Mİ?	99
SONUÇ	101
KAYNAKLAR	104
ÖZGEÇMİŞ	107

KISALTMALAR

Bak.	: Bakınız
BK.	: Borçlar Kanunu
C.	: Cilt
c.	: cümle
CD.	: (Yargıtay) Ceza Dairesi
CYK.	: Cenevre Yeknesak Kuralları
Dpn	: Dipnot
E.	: Esas
f.	: fıkra
HD.	: (Yargıtay) Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HUMK.	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK.	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
MÖHUK.	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
s.	: sayfa
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
yuk.	: yukarıda
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

Kıymetli evraklar arasında en çok çek kullanılmaktadır. Bunun nedenlerinden biri çekin diğer kıymetli evraka göre daha güvenli olmasıdır. Bono ve poliçenin karşılığının çıkmamasının cezai müeyyidesi olmamasına rağmen çekin vardır. Her ne kadar çekin bu güvenliği 03.10.2001 tarihinde Anayasanın 38. maddesine eklenen “Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz” hükmü doğrultusunda 3167 sayılı Kanunun 16. maddesinin 26.02.2003 tarihinde değiştirilip karşılıksız çek keşide etme fiiline hapis cezası yerine para cezası verilmesi azaltsa da, halen diğer senetlere oranlara tercihe sayandır. Doktrinde bu değişikliği yerinde bulanların en önemli gerekçesi uluslararası sözleşmelerle benimsenen “ekonomik suçta ekonomik ceza” ilkesidir. Bu ilke Anayasa Mahkemesi kararlarına da yansımıştır.

Ancak uluslararası sözleşmelerin yanlış yorumlandığı ve karşılıksız çekin cezasının (ekonomik cezasının) faiz ve tazminat olduğu, adli para cezasının ekonomik ceza olmadığı iddiası ile karşılıksız çeker hiçbir ceza verilmemesi gerektiği yönünde görüş belirtenler de olmuştur^I.

Bunun tam tersini, yani karşılıksız çek keşide etmenin ekonomik bir suç olmadığı, dolandırıcılık suçunu oluşturduğu veya kanun hükmüne aykırı davranıldığı gerekçesiyle karşılıksız çekin hapis cezası ile cezalandırılması görüşünü savunanlar da olmuştur.

4814 sayılı Kanunla 3167 sayılı Kanunun 16. maddesinin değiştirilmesinden önce Anayasa Mahkemesi'nin karşılıksız çeker hapis cezasının iptali talebinin reddine ilişkin kararlara muhalefet şerhi koyan Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç karşılıksız çek suçu, kasıtlı işlenen bir suç haline getirilmelidir önerisinde bulunmaktadır^{II}. Karşılıksız çıkan çekin hamilinin de mağdur olduğu ve son

^I Domaniç H. (2006) http://www.legal.com.tr/dokuman_detayi.asp?dokuman_id=20

^{II} Bak. <http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/kararlar/IPTALITIRAZ/K2002/K2002-195.htm>

zamanlarda ticari hayatta kıymetli evrakların çokça suistimal edildiği düşünülürken bu görüş doğrultusunda yapılacak yasal değişiklik hakkaniyet ve adalete daha uygun olacaktır.

Çeki diğer kıymetli evraktan ayıran en önemli özelliklerinden birisi de çekin cirosunun özellik arz etmesidir. Çekin cirosu da alelade bir isim yazıp imza atmaktan ibaret değildir. Uygulamada anlayış bu yönde olduğundan bazı hatalar yapılmakta ve çekten beklenen yarar elde edilememektedir. Bu tez çalışmasında bu özellikler ve çekin hukuka uygun bir şekilde devrini gerçekleştiren cironun şekil ve özellikleri anlatılmıştır.

Birinci bölümde çekin tanımı ve tarihçesi, unsurları ve şekil şartları anlatılmıştır. Buna göre şekil şartlarından hangilerinin senedi çek niteliğinden çıkardığı, hangilerinin telafi edilebilir olduğu açıklanmıştır.

İkinci bölümde cironun ne demek olduğu kapsamlı bir şekilde anlatılmaya çalışılmış, özellikle türleri üzerinde durulmuş, TTK'da belirtilen temlik cirosu, tahsil cirosu ve rehin cirosunun ne şekilde yapılabileceği, bu ciroların kime/kimlere ve ne zaman yapılabileceği izah edilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde çekin devir şekillerinin, yani nama yazılı çeklerin, emre yazılı çeklerin ve hamiline yazılı çeklerin devir şartları ve özellikleri, özellikle, esasen cironun emre yazılı kıymetli evrakların devir şekli olduğu dikkate alınarak bu bölüm üzerinde çokça durulmuştur. Yine çekin kimler tarafından, kimlere ciro edilebileceği (örneğin çekin muhatap bankaya ciro edilip edilemeyeceği) anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde ise çekin cirosuna biraz daha derinlik kazandırılmış ve bu konuda detay olarak nitelendirilebilecek bazı konular incelenmiştir. Çekteki avalin ciro olup olmadığı, bankaya ibraz sırasındaki imzanın ciro olup olmadığı, muhatap bankanın çeki tekrar ciro edip edemeyeceği, birden fazla kişi lehine ciro yapılıp yapılamayacağı ve nihayet çizgili çeklerin ciro edilip edilemeyeceği konuları araştırılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada doktrin görüşlerine ve Yargıtay kararlarına çokça yer yerilmeye çalışılmış, yeni yasal gelişmeler de takip edilmeye çalışılmıştır. Özellikle 3167 sayılı Kanununun 14.12.2009 tarihinde 5941 sayılı ek Kanunu ile değiştirilmesi daha önce yapılan çalışmaların yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır.

1. BÖLÜM - ÇEK

1.1. TANIMI VE TARİHÇESİ

Çek, kıymetli evrak niteliğine sahip bir kambiyo senedi olup, bir havalenin ödenmesi için çıkarılan teyit emri(dir). Çek, bir borç senedi ya da senetlerde olduğu gibi belli bir süre sonunda senet bedelinin ödenmesi vaadi değildir. Çekler, ancak bankalar üzerine keşide edilebilir ve çek olarak bankalarca çıkarılan çek karneleri kullanılabilir. Bankalar dışında bir kimse üzerine çek keşidesi, havale niteliğindedir ve bu durumda çeklere ilişkin kurallar uygulanmaz. Çek düzenleyen sahibine "*keşideci*", çekin muhatabı ve meblağı alacak kişiye "*lehdar*", ödeme yapacak olan tarafa da "*muhatap*" denir. Bankada bir karşılığı olmadan düzenlenen çeklere "karşılıksız çek" denir. Çekin üzerinde lehdarın adı yazılı ise "*nama yazılı çek*", lehdarın adı bulunmuyorsa "*hamiline çek*" denir. Hamiline çek, (*hamil:taşıyıcı*) çeke sahip olan kişiye ödenir¹.

Çek, TTK'nın 692. maddesine göre 1. "çek" kelimesini ve eğer senet Türkçe'den başka bir dille yazılmış ise o dilde "çek" karşılığı olarak kullanılan kelimeyi; 2. Kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedelin ödenmesi için havaleyi; 3. Ödeyecek kimsenin "muhatapın" ad ve soyadını; 4. Ödeme yerini; 5. Keşide gününü ve yerini; 6. Çeki çeken kimsenin (Keşidecinin) imzasını; ihtiva ede(n kambiyo senedidir).

Bu unsurlardan birisi eksik olan evrak, çek niteliğini taşıyor demektir. Örneğin keşidecinin imzası bulunmayan evrak ile ilgili –çek özelliğini taşımadığından– kaybolması halinde çek zayi davası açılmayacaktır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 11.03.2002 tarihli 2001/10151 Esas ve 2002/2129 Karar sayılı kararı ile bu yönde karar vermiştir:

---

¹ www.wikipedia.org

“Davacı, 25 sahifelik çek karnesini boş olarak kaybettiğini, yapraklardan birinin bilmediği kişi ya da kişilerce doldurulduğunu ibra edilen bankadan öğrendiğini, diğer çek yapraklarının da doldurularak kullanılma tehlikesi olduğunu ileri sürerek, ödeme yasağı konularak, iptallerine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece, TTK.nun 563. maddesi uyarınca, kaybolma tarihinde senet üzerinde hak sahibi olan kişinin iptal davası açabileceği, davacı imzasız boş olarak çeklerini kaybettiğini iddia ettiğine göre, herhangi bir takip başlatıldığında itiraz hakkının mevcut olduğu, dolayısıyla davacının yasanın aradığı koşulları taşımadığı gerekçeleriyle, davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacının tüm temyiz itirazları yerinde değildir.”

Çekte keşideci, muhataba (Kanuna göre Bankaya) belirli bir meblağı müstefid lehine ödeme yetkisini, müstefide de bu meblağı kabz yetkisini verir².

Çekin tarihçesi ve özellikle kökeni hakkında yazarlar pek kesin bilgi vermemektedirler. Fakat muhakkak olan bir husus bu senedin İngiliz Hukuk çevresinde geliştiği, Kara Avrupasına İngiltere’den geçtiğidir. Bir iddiaya göre de İngilizler çeki daha evvelce Hollandalılardan almışlardı. Her ne hal ise, İngiltere’de çekin kullanılmaya başlandığı az çok kesin tarih olarak İngiltere Bankasına 1742 Kanunu ile emisyon tekeli tanınması gösterilir³.

Fransa’da çek ilk defa 1855 tarihli bir kanunla kabul edilmiş, Almanya’da ise 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren uygulanmasına başlanan çekler 1908 yılında yasal düzenlemeye kavuşturulmuştur. Kambiyo senetlerinin ve bu arada çeklerin milletlerarası uygulamadaki önemi ortaya çıkınca çeşitli milli mevzuatı değiştirme çabasına girilmiş, 1912’de poliçelerle ilgili mevzuatı bir araya getirmek amacıyla La Haye’de toplanan konferansta Tek Tip Poliçe Kanunu Ön Tasarısı hazırlanmış ve proje bazı ülkelerde kanun haline getirilmiştir. La Haye toplantılarında çek konusunda

² Poroy R. ve Tekinalp Ü. (1995) *Kıymetli Evrak Hukuku* (12. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım, s. 235.

³ Poroy ve Tekinalp, 1995, s.235 vd.

da benzer çalışmaların yapılması gereği üzerinde durulmuş, ancak araya giren 1. Dünya Savaşı nedeniyle çalışmalar durmuştur. Milletler Cemiyetinin yaptığı çağrı üzerine 1931 yılında Cenevre’de toplanan konferansa 30 ülke katılmıştır. Çalışmalar sonucunda üç ayrı anlaşma ortaya çıkmıştır. Birincisi Tek Tip Çek Kanunu’dur. Tek Tip Çek Kanunu 57 maddeden oluşmakta olup, akit devletlerin koyabilecekleri ihtirazi kayıtları gösteren 31 maddelik ikinci bir metin bu esas anlaşmanın eki durumundadır. İkinci anlaşma çek dolayısıyla çıkabilecek kanunlar ihtilafları ile ilgilidir. Üçüncü anlaşma ise akit ülkelerin damga resmine ilişkin mevzuatı ile çek hakkındaki mevzuat arasındaki ilişkilere değinmektedir. Bu anlaşmalar 1 Ocak 1934 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Cenevre anlaşmalarını parlamentodan geçirmek suretiyle kabul etmiş değildir. Ancak 1957 tarihli ve halen yürürlükte bulunan Türk Ticaret Kanunu’nun çekle ilgili hükümleri, büyük ölçüde bu anlaşmalara uygun olan İsviçre Borçlar Kanunu’ndan tercüme edilmek suretiyle alınmış olduğundan, Cenevre Anlaşması’nı kabul eden ülkeler ile Türk mevzuatı arasında büyük ölçüde benzerlik söz konusudur⁴.

1.2. UNSURLARI

1.2.1. Çek bir Kıymetli Evraktır.

Çek özellikleri itibarı ile ve Türk Ticaret Kanunu’nda belirtilmesi itibarı ile kıymetli evraktır.

Bu nedenle çekte mündemiç hakkın ileri sürülebilmesi, yani çekin muhatap tarafından ödenmesinin talep edilebilmesi için senedin ibrazı (TTK.m.557, 558), bu hakkın devri için de senet üzerindeki zilyetliğin nakli zorunludur (TTK.m.557, 559/I). Çeki ödeyecek muhatap da, ancak senedin kendisine teslimi karşılığında yapacağı ödeme ile borcundan kurtulabilir (TTK.m.558/I). Aksi takdirde ödemiş olduğu çek bedelini keşidecinin hesabına alacak kaydetmesi mümkün değildir⁵.

---

⁴ Reisoğlu, S. (2003). *Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek* (3. Baskı). Ankara: Cem Web Ofset, s. 9 ve 10

⁵ Kendigelen, A. (2006). *Çek Hukuku* (3. Baskı). İstanbul: Arıkan Basım Yayın, s. 33

Yukarıda da belirtildiği gibi çekte muhatap ancak bir banka olabilir. Yani çek koçanları bankalar tarafından düzenlenip keşidecilere verilebilir⁶.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 2. maddesinde sayılan banka türleri şunlardır: Mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri, finansal holding şirketleri. Kanunun son fıkrasında banka türlerinden hangisinin hangi işlemleri yapamayacağı (örneğin mevduat bankalarının katılım fonu toplayamayacağı, katılım bankalarının mevduat toplayamayacağı, kalkınma ve yatırım bankalarının mevduat ve katılım fonu toplayamayacağı) belirtilmiş, çek karnesi düzenlenmesine ilişkin herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Dolayısıyla bütün banka türleri çek karnesi düzenleyebilir.

Detaylı bilgi için dipnottaki kitaba bakınız⁷.

---

⁶ Bankaların faaliyet konularını anlatan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 4. maddesi şöyledir: Bankalar, diğer kanunlarda öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetleri gerçekleştirebilirler:

- a) Mevduat kabulü.
- b) Katılım fonu kabulü.
- c) Nakdi, gayrinakdi her cins ve surette kredi verme işlemleri.
- d) Nakdi ve kaydi ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılmasında dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri.
- e) Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri.
- f) Saklama hizmetleri.
- g) Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri.
- h) Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri.
- i) Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri.
- j) Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri.
- k) Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri.
- l) Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri.
- m) Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri.
- n) Yatırım danışmanlığı işlemleri.
- o) Portföy işletmeciliği ve yönetimi.
- p) Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı.
- r) Faktöring ve forfaiting işlemleri.
- s) Bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık.
- t) Finansal kiralama işlemleri.
- u) Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri.
- v) Kurulca belirlenecek diğer faaliyetler.

Mevduat bankaları birinci fıkranın (b) ve (t), katılım bankaları (a), kalkınma ve yatırım bankaları (a) ve (b) bentlerinde belirtilen faaliyetleri gerçekleştiremezler.

⁷ Battal A. (2007) *Bankacılık Kanunu Şerhi* (1. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık

1.2.2. Çek Kanunen Emre Yazılı Bir Senettir.

Açıkça emre kaydını taşımasa bile, belirli bir kişinin adına keşide edilen çek emre yazılı çek olarak kabul edilecektir (TTK.m.697/I-1). Bununla birlikte çekin nama ya da hamiline yazılı olarak keşide edilebilmesine de bir engel yoktur (TTK.m.697/I-2,3). Dolayısıyla hakkında özel hüküm bulunmadığı sürece ve mahiyetine uygun düştüğü ölçüde nama, emre ve hamiline yazılı kıymetli evraka ilişkin genel hükümler de çek hakkında uygulama alanı bulacaktır⁸.

1.2.3. Çek Bir Kambiyo Senedir.

Çek tedavül kabiliyetine sahip olması, senet ile hak arasında kuvvetli bağ olması, mücerretlik ilkesine sahip olması, özellikli şekil şartlarına sahip olması itibarı ile Kanunda sayılan poliçe ve bono gibi bir kambiyo senedir. Çekin süresinde Bankaya ibraz edilmemesi⁹, zamanaşımına uğraması^{10,11}, çekin yasal unsurlarından herhangi birini taşıyamaması¹² gibi sebeplerle çek kambiyo vasfını kaybeder, ancak yazılı delil başlangıcı olarak delil olabilir. Buna ilişkin Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 04/11/2004 tarihli 2004/9686 Esas ve 2004/11034 Karar sayılı kararı şöyledir:

---

⁸ Kendigelen, 2006, s. 34

⁹ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 06.11.2003 tarih ve 2003/22568 Esas, 2003/21781 Karar sayılı kararı şöyledir: İcra takibinin dayanağı belge, muhatap bankaya süresinde ibraz edilmediği için çek vasfını taşımamaktadır. Bir başka deyişle kambiyo senedi niteliği bulunmayan bu belge ile başlatılıp kesinleşen takipte, İİK.nun 71/2. maddesi gereğince takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zaman aşımı süresi TTK.nun 726. maddesine göre hesaplanmaz. Alacak kesinleştiğine göre, olayda BK.nun 125. maddesinin uygulanması yerine, yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir

¹⁰ TTK.'nın 726. maddesine göre "Hâmilin; cirantalarla keşideci ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu müracaat hakları ibraz müddetinin bitiminden itibaren altı ay geçmekle müruruzamana uğrar".

¹¹ Zamanaşımına uğramış bir çekin tahsili için ya asıl borç ilişkisine dayanan bir dava veya sebepsiz zenginleşmeye dayanan bir dava veya da karşılığın devri davası açılabilir (Kaçak N, (2003) *Kambiyo Senetlerinin Takibi ile Kambiyo Senetlerine İlişkin Borçtan Kurtulma Menfi Tespit ve İstirdat Davaları* (1. baskı) Ankara: Adil Yayınevi, s. 114. ve 115).

¹² Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 12.12.2006 tarih ve 2006/20719 Esas, 2006/23563 Karar sayılı kararı şöyledir: TTK'nun 692/5. maddesine göre çekin kambiyo senedi vasfını taşıyabilmesi için "keşide yeri" unsurunu ihtiva etmesi gereklidir. Tanzim yerinin ise idari birim (kent, ilçe, bucak, köy gibi) adı olarak gösterilmesi zorunlu bulunmaktadır. Takip dayanağı çekte keşide yerinin (Kozyatağı) olarak yazıldığı ve bu yerin yukarıda belirtilen nitelikte idari bir birim olmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda İcra takibinin dayanağı belge, TTK'nun 692/5. maddesine göre keşide yeri unsurunu taşımadığı için çek vasfını taşımamaktadır.

“Kambiyo vasfı kaybolup, kambiyo hukukundan kaynaklanan haklar yitirilirse de arada temel ilişki bulunması halinde bunlara yazılı delil başlangıcı olarak dayanılabilir ve alacağın her türlü delille kanıtlanması olanaklıdır.”

1.2.4. Çek Nitelikli Bir Havaledir.

Poliçede olduğu gibi çekte de üçlü bir ilişki vardır. Çek çeken (keşideci) muhataba (Türk Hukukunda bir bankadır), çekte yazılı meblağın ismen gösterilmesi zorunlu olmayan bir kişiye (lehdar) ödenmesini emreder¹³. Kural olarak çek, bir borcun ödenmesini sağlayan havaleden ibarettir. Çek keşide edilirken hamilin ya da onun cirouyla hamil olacakların muhataptan çek bedelini isteyebilecekleri, yani bir borcun çek aracılığıyla ödeneceği kabul edilmiştir (Yargıtay 15. HD'nin 21.09.1989 tarih ve 1989/1254 Esas, 1989/3739 sayılı kararı).

Havale olması itibarı ile çek poliçeye benzese de ikisi arasında farklılıklar sözkonusudur:

1) Çekte muhatap ancak bir banka olabilir (TTK.m.694/I). Çekte muhatap olabilecek bankalar 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 2. ve 3. maddesinde de belirtilmiştir. Bu konuya yukarıda değinilmiş idi.

Bu kuralın aksine diğer bir kimse üzerine çekilen çek havale hükmünde sayılmıştır (TTK.m.694/II)¹⁴.

TTK açısından keşideci ile muhatap arasında bir çek anlaşması yapılmakta ve muhatap (banka) keşideciye karşı, çekin ibrazı halinde bir ödeme yükümlülüğü altına girmektedir. Buna karşılık muhatap bankanın aralarında herhangi bir hukuki ilişki bulunmayan hamile karşı ödeme yükümlülüğünün bulunmadığı –TTK açısından– kabul edilmektedir. BK.m.462/2. maddede de “çekler ile kambiyo senetlerine mümasil havaletler hakkındaki hükümler bakidir.” denilmektedir. Özelliği nedeniyle çekte öncelikle TTK hükümleri uygulanacak, havale ile ilgili BK'nın 457 – 461. maddeleri,

¹³ İmregün, O. (2005). *Kara Ticaret Hukuku Dersleri* (13. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 567

¹⁴ Kendigelen, 2006, s.34.

ancak Çek Yasasına ve Ticaret Kanunu'na aykırı düşmedikçe göz önünde tutulacaktır¹⁵.

2) Poliçenin aksine çekte kabul yoktur. Bu nedenle bir çeke ilişkin kabul muamelesinin geçerli olmayacağı ve çek üzerine düşülmüş bir kabul şerhinin yazılmamış sayılacağı hükme bağlanmıştır (TTK.m.696)¹⁶.

3) Kanunen emre yazılı bir senet olarak düzenlenen çek, üzerinde yer alacak açık bir kayıt ile nama düzenlenebileceği gibi, poliçeden farklı olarak hamiline de düzenlenebilir (TTK.m.697). Bu nedenledir ki çekte lehdarın gösterilmesi zorunlu bir şekil şartı olmayıp, kimin lehine keşide edildiği gösterilmeyen çek, hamiline yazılı kabul edilir (TTK.m.697/III)¹⁷.

4) Çekte teknik anlamda vade de yoktur; çek görüldüğünde ödenir. Bu kurala aykırı olarak çek üzerine konulan, yani vadeyi içeren her türlü kayıt yazılmamış sayılır (TTK.m.707/I)¹⁸.

5) Poliçenin ve bononun vadesinde ödenmemesi sadece hukuki sorumluluk açısından bazı sonuçlar doğururken, süresinde ibraz edilen bir çekin karşılıksız çıkması ayrıca cezai nitelik taşıyan yaptırımlara da tabi tutulmuştur¹⁹. Çeki karşılıksız çıkan kişilerin cezalandırılmasını öngören 14/12/2009 tarih ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesi için dipnota bakınız²⁰.

---

¹⁵ Reisoğlu, 2003, s. 22 ve 23.

¹⁶ Kendigelen, 2006, s.34

¹⁷ Ülgen H. Helvacı M. Kendigelen A. ve Kaya A. (2008). *Kıymetli Evrak Hukuku* (5. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 191

¹⁸ Kendigelen, 2006, s.37

¹⁹ Kendigelen, 2006, s.37

²⁰ (1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adlî para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

(2) Birinci fıkra hükmüne göre çek karşılığını ilgili banka hesabında buldurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında buldurmakla yükümlüdür.

Çek nitelikli bir havale işlemidir. Banka müşterisine çek çekmekle onun borcunu ikrar etmez, sadece onun adına para ödeme taahhüdünde bulunur. Bunun içindir ki, müşterinin bankada parası olmadığı halde yetkili hamile ödeme yaparsa müşteriye rucu edebilir, fakat yetkili hamile rucu edemez. Bu yöndeki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 14/02/1986 tarihli, 1984/11-585 Esas, 1986/136 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Ancak; çek niteliği itibariyle borç ikrarının havi bir belge değil, sadece (havale)den ibaret bir ödeme şeklidir. (Y.H.G.K. 9.7.1963 T. 388/28 ve Y.11.D. 23.9.1976-3852-3866 S.K. ve diğer emsal kararlar.) TTK.nun 695/5. maddesine göre karşılıksız çek mümkün olup, bunun ödenip ödenmemesi bankanın seçeneği içinde olmakla beraber, muhatap banka, müşterisi keşideci

(3) Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabı sahibine aittir.

(4) Karşılıksız çek düzenleyen, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmayan gerçek ve tüzel kişi hakkında, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde resen mahkeme tarafından, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir.

(5) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açamaz.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde vermekle yükümlüdür.

(8) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirilir. Bu bildirimler ile bankalara yapılacak duyurulara ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının uygun görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.

(9) Karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma neticesinde;

a) Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına,
b) Mahkeme tarafından, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya davanın reddine, karar verilmesi hâlinde, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilir. Bu karar, kesinleşmesi hâlinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına sekizinci fıkradaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

(10) Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına yapılan itirazın kabulü hâlinde, bu kararla ilgili olarak da sekizinci fıkradaki bildirim ve yayımlanma usulü izlenir.

(11) Birinci fıkrada tanımlanan suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, ön ödemeye ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 297 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki tebliğnamenin tebliğine ilişkin hükümler uygulanmaz.

ile yapmış olduğu çek anlaşması nedeniyle onun kredisini ve itibarını düşünerek karşılıksız bir çeki dahi çek hamiline ödeyerek sonra kendi müşterisi olan keşideciye rücu edebilir. Borçlar Kanununun 457. ve 459. maddelerindeki (havale) hükümlerince de olgu bu yolda değerlendirilmelidir. Borçlar Kanununun 461. maddesinin 2. fıkrasına göre de banka havaleyi kabul ettikten sonra keşideci artık havaleden rücu edemeyeceğinden ödemeyi yapan bankayı sorumlu tutamayacağı gibi, ödenen miktar kadar bankaya karşı sorumlu olur. (Y. Tic. D. 30.12.1969 Tar. 5781-6140 Prof. Ali Sait Yüksel Bankacılık hukuku Sh. 94). Şu hale göre davacı banka davalıya yaptığı ödeme nedeniyle kendisiyle çek sözleşmesi yapmış ve havale hükmünde olarak çek keşide etmiş olan kendi müşterisi keşideciye rücu edecek iken, ödeme yaptığı çek hamiline karşı açtığı bu davanın reddi gerekirken, mahkemece kabulüne karar verilmesi bozmayı gerektirir.”

1.2.5. Çek Bir Ödeme Aracıdır.

Bono ve özellikle poliçede bulunan kredi fonksiyonu çekte yoktur. Çek görüldüğünde ödenecek bir kıymetli evraktır. Bunun aksini iddia edenin bu hususu ispat etmesi gerekir. Çekin kredi amaçlı keşide edildiği, bu sebeple de 3167 sayılı Kanunda belirtilen suçun oluşmadığı yönündeki bir iddia üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 05.03.2002 tarihli 2002/2911 Esas ve 2002/20701 Karar sayılı kararında;

“Çek, görüldüğünde ödenir ve bono poliçe gibi bir kredi aracı olmayıp, ödeme aracıdır. Bir kambiyo senedi olması nedeniyle, mücerret bir alacağı ihtiva etmekte; yani asıl borç ilişkisinden bağımsız bir varlığa sahip bulunmaktadır. Bu nedenle, keşideci ile lehdar arasındaki iç ilişki, çekin hukuki varlık ve niteliğini etkilemez.” diyerek çekin bir kredi aracı olmadığını belirtmiştir.

Çekin kredi aracı olmadığı doğrudur. Fakat, 4814 sayılı Kanunla yapılan yeni düzenlemede ileri tanzim tarihli çek ve dolayısıyla çekin kredi aracı olarak kullanılması imkanı adeta teşvik edilmiştir. Şöyle ki; 4814 sayılı Kanuna göre de ileri tanzim tarihli çekin üzerinde yazılı tanzim tarihinden önce muhatap bankaya ibrazı mümkün olduğu gibi, karşılığının bulunmaması halinde karşılıksız çek çekme suçu oluşmaktadır. (3167 S. Çek K.m.16/I). Ancak bu suç nedeniyle Cumhuriyet

Savcılığına şikayette bulunulabilmesi için Kanunun 8. maddesinde öngörülen düzeltme hakkını kullanma süresinin dolması gerekmektedir. (3167 S. Çek K.m.16/b-2). Düzeltme hakkı süresi ise çekin üzerinde yazılı olan ibraz süresinin dolmasından itibaren 10 günün geçmesiyle sona ermektedir. (3167 S. Çek K.m.8/I). Buna göre, çeke ileri tanzim tarihi koyarak onu kredi aracı haline getiren keşideci, çekin üzerindeki tanzim tarihine göre belirtilen ibraz tarihinden önce bankaya ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması ve bunun tespiti ile karşılıksız çek çekme suçunu işlemiş olmakta ise de, hamilin şikayet hakkı, keşidecinin çekte yazılı tanzim tarihine göre belirlenecek olan düzeltme hakkı nedeniyle ancak çek üzerinde yazılı tanzim tarihinden (10+10) 20 gün sonra (eğer 10'uncu günler bir resmi tatil gününe rastlarsa tatili takip eden günden sonra) doğmaktadır. Böylece, ileri tanzim tarihli çekin keşidecisi, gerçek tanzim tarihli çekin keşidecisi gibi, çekin ibraz süresinin bitiminden 10 gün sonraya kadar Cumhuriyet Savcılığına şikayet edilmeme güvencesine sahip bulunmaktadır ki, bu da çekin kredi aracı olarak kullanılması için yeterli bir teşviktir²¹.

3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanununu yürürlükten kaldıran 14.12.2009 tarihli 5941 sayılı Çek Kanunu çekin kredi işlevini daha da kuvvetli hale getirmiştir. Şöyle ki; Kanunun 5. maddesinde “*üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine para cezasına hükmolunur*” denilerek bir nevi çekin kredi işlevi olarak kullanılması biraz daha teşvik edilmiştir. Hatta bu maddenin “çek görüldüğünde ödenir” hükmünü zedelendiği düşünülebilir.

Bu maddede açıkça vadesinden önce yazılan çekler için karşılıksız çek düzenleme suçunun oluşmayacağı belirtilmiştir. Bu hüküm TTK.m.707 hükmüne tamamen aykırıdır. TTK'daki bu maddenin yürürlükten kalktığına dair herhangi bir hüküm de bulunmadığına göre ortada birbiri ile çelişkili iki ayrı kanun hükmü var demektir. Bu iki zıt hüküm karşısında ne yapılacaktır?

---

²¹ Moroğlu, E. (2006). *Makaleler-II (3167 Sayılı Çek Kanunu'nda 4814 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikler)*. İstanbul: Arıkan Basım Yayın, 107 ve 108 [Moroğlu (2006-a)]

Bu çelişkiye 5941 sayılı Kanunun 5. maddesinin gerekçesinde açıklık getirilmiştir. Gerekçede şöyle denilmektedir:

“Maddede, çekin karşılıksız çıkması halinde ceza sorumluluğu düzenlenmiştir. Karşılıksız çıkması dolayısıyla ceza sorumluluğundan söz edebilmek için, çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde, bankaya ibraz edilmiş olması gerekir.

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre, ileri tarihli çek, üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmeden önce de tahsil amacıyla bankaya ibraz edilebilir. Bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması halinde, çekle ilgili olarak bu Tasarı (Kanun) hükümlerine göre karşılıksızdır işlemi yapılacaktır. Kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan çekle ilgili olarak ibraz eden hamil, Türk Ticaret Kanununun verdiği yetkileri kullanabilir. Ancak, bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması, ceza sorumluluğunu gerektirmemektedir²².”

Gerekçe, hukuki sorumlulukla cezai sorumluluğu birbirinden ayırmıştır. Keşide gününden önce bankaya ibraz edilip karşılığı çıkmayan çekler için sadece cezai sorumluluğun doğmayacağı, hukuki sorumluluğun ise devam edeceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Ancak uygulamada bazı bankaların keşide tarihinden önce çekin ibrazını kabul etmediğini ve hukuki sorumluluğun doğmasını engellemeye çalıştığını belirtmek gerekir.

Çekin teminat olarak verildiği iddiasının ise yazılı olarak ispat edilmesi gerekir. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin bu konudaki 24.01.2005 tarihli 2004/6891 Esas ve 2005/135 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Davacı dava konusu çeklerin teminat amacıyla verildiğini iddia ettiğine göre bu iddiasını yazılı delille kanıtlamak zorundadır”.

---

²² http://www.alomaliye.com/cek_kanunu_tasarisi.htm

1.3. ÇEKİN ŞEKİL ŞARTLARI

Diğer kıymetli evrakta olduğu gibi Türk Ticaret Kanunu'nda çek için de şekil şartları öngörülmüştür. Bu şartlar 692. ve 693. maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre çek, "çek" kelimesini ve eğer senet Türkçe'den başka bir dille yazılmış ise o dilde "çek" karşılığı olarak kullanılan kelimeyi; kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedelin ödenmesi için havaleyi; ödeyecek kimsenin "muhatabın" ad ve soyadını; ödeme yerini; keşide gününü ve yerini; çeki çeken kimsenin (keşidecinin) imzasını içerir.

1.3.1. Çek Kelimesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 692. maddesinde çekin "'çek" kelimesini ve eğer senet Türkçeden başka bir dille yazılmış ise o dilde "çek" karşılığı olarak kullanılan kelimeyi" ihtiva etmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yabancı dilde yazılmış bir çekin Türk hukukuna göre geçerli sayılıp sayılmadığı TTK ve MÖHUK hükümlerine göre tespit edilir. Bu konudaki Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 14.12.2005 tarih ve 2005/22462 Esas ve 2005/24968 Karar sayılı kararı şöyledir:

"Borçlu Size Teks. İnş. Gıda Turz. San. Dış Tic. Ltd. Şti. vekilleri, 30.06.2005 keşide tarihli 15.000.Paund bedelli ve keşideci "FOR SKY İNTERNATİONAL FASHİONS LTD. T/A DREAM GİRL" şirketi tarafından düzenlenen takip konusu çekte keşide yeri ve çek kelimesinin yazılmadığını, bu nedenle Türk Ticaret Kanunu'nun 692.maddesinin 1. ve 5. bendinde düzenlenen unsurlar yönünden eksik bulunduğundan kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapılamayacağını ileri sürerek takibin iptalini istemişlerdir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 732.maddesinde "çeki ait taahhütlerin şekli, bu taahhütlerin imza edilmiş olduğu memleketin kanunlarına göre tayin edileceği" belirtilmiştir. Bu düzenleme ile "bir senedin şeklen çek" olarak

geçerliliği için "ödeme yeri kanunuyla emredilen şekillere uymanın gerekli olduğu" amaçlanmıştır.

Yine MÖHÜK'nun 2.maddesinde; "Hakimin Türk Kanunlar İhtilafı Kuralları ve kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku resen tesbit edip uygulamak zorunda olduğu, ayrıca yabancı hukukun muhtevasının tesbitinde tarafların yardımını isteyebileceği" düzenlenmiştir.

Tüm bu kurallar ışığında somut olayın incelenmesinde, yabancı dilde düzenlenen takip dayanağı senedin Türkçe tercümesinde çek kelimesinin bulunmadığı tesbit olunmuş ise de, bu araştırma ve inceleme, yukarıda açıklanan kuralların somut olayda tesbiti için yeterli değildir.

Mahkemece İngilizceyi, bu belgenin imza edildiği ülke ile ödeme yeri ülkesinin hukukunu inceleyebilecek yeterlikte bilen ve özellikle üniversiteden Ticaret ve Kambiyo Hukuku dalında bir hukukçu bilirkişiye inceleme yaptırılarak bu belgedeki kayıtların kambiyo hukukundaki karşılıkları ile açıklayarak rapor alındıktan sonra TTK.nun 732. ve müteakip maddeleri ile MÖHÜK'nun 2.maddesi hükümlerine göre değerlendirme yapılarak sonuca gidilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde sonuca gidilmesi isabetsizdir."

Çek metninde birden fazla lisan kullanılmış ise mesela matbu formlarda Türkçe, boşlukların doldurulmasında Almanca kullanılmış ise ne olacaktır?

Öztan (1997), "ödeyiniz" kelimesi hangi dilde ise "çek kelimesinin de o dilde yazılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir²³.

Reisoğlu (2003) ise farklı dil kullanılmasının çeki geçersiz saymayacağı yönünde görüş belirtmiştir (s. 49).

---

²³ Öztan F. (1997). *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, s.1041.

1.3.2. Muayyen Meblağ

Poliçede olduğu gibi, çekte de belirli bir meblağın kayıtsız şartsız ödenmesi için havale söz konusudur. Senette muhtelif meblağ gösterilmiş ise, hangisine itibar olunacağı hakkında poliçelerdeki hüküm uygulanır (TK.m.730,b.2 yollamasıyla TK.m.588). Bu meblağ üzerinden faiz şartı yazılmamış sayılır(TK.m.698). Görmüş olduğumuz gibi, “görüldüğünde” ya da “görüldüğünden belirli bir süre sonra” ödenecek poliçelere (ve bonolara) faiz şartı konabilir. Çekler de, görüldüklerinde ödenecek senetler olmakla beraber, bu sonuncularda faiz şartı kabul edilmemiştir. Çünkü buralarda ibraz müddeti poliçelerde olduğu gibi uzun değildir²⁴.

Çek aracılığıyla ödenecek belli bir meblağ, çek ancak “para” olarak gösterilebilir. Paranın dışında misli bir eşyanın teslimi çek ile olamaz. Paranın Türk Lirası olması veya döviz cinsinden yabancı bir para ile gösterilmesi mümkündür. Ancak çeki döviz yazılması halinde, çek hesabında karşılığı döviz olarak çıkmazsa, karşılıksız çek düzenleme suçu oluşur²⁵.

Eğer çekin meblağı yabancı para ise, bu çekin karşılıksız çıkması halinde para cezası Türk Lirası olarak verilecektir. Bu konudaki Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 28.06.2004 tarihli 2004/4327 Esas ve 2004/7728 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Dava konusu çekin, döviz üzerinden keşide edilmesi durumunda, çekte yazılı yabancı para cinsinin, suç tarihi olan ibraz tarihi esas alınmak suretiyle, o tarihte geçerli resmi kura göre Türk Lirasına çevrilmesi sonucu para cezasına hükmedilmesi gerekmektedir. 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Yasa ile bu yasaya dayanılarak çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarına göre, yabancı ülke parasının Türkiye'de kanuni rayici (tedavülü) bulunmayıp, sadece resmi rayici vardır ve resmi rayiç Merkez Bankasınca belirlenmektedir.

... ABD Doları cinsinden keşide edilen dava konusu çekin bankaya ibraz edildiği tarihin "15.01.2002" olması nedeni ile suç tarihi olan bu tarihteki

²⁴ Poroy ve Tekinalp, 1995, s. 241

²⁵ Pulaşlı, 2007, s.190

ABD Dolarının Merkez Bankasıca belirlenen efektif satış kurunun araştırılarak, ağır para cezasının belirlenmesi gerekirken, suça konu çekin keşide edildiği "05.01.2002" tarihindeki, efektif olup olmadığı anlaşılamayan satış kuru üzerinden ağır para cezasının tayini (bozmayı gerektirir).

1.3.3. Ödeyecek Kimsenin Adı Ve Soyadı (Muhatap)

TK.m.694'e göre,"Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatap olarak ancak bir banka gösterilebilir". Çekin ancak bir banka üzerine çekilebileceği hükmünü sevmeden Türk Ticaret Kanunu, "Banka"yı da tanımlamıştır. TTK.m.727'ye göre: "Banka" tabirinden maksat, Bankalar Kanunu hükümlerine tabi olan müesseselerdir²⁶. Maddenin devam eden cümlesinde "şu kadar ki; ödeme yeri Türkiye dışında olan çekler hakkında "Banka" kelimesinden hangi müesseselerin anlaşılacağı ödeme yeri kanunu ile tâyin edilir" denilmektedir.

Bu maddenin yollamada bulunduğu 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde ise bankanın "mevduat bankaları, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını" ifade ettiği açıkça belirtilmiştir²⁷.

Diğer bir kimse, yani banka dışında gerçek veya tüzel kişi üzerine çekilen çek yalnız havale hükmündedir²⁸.

Muhatap banka şubesi kapatılır veya birleştirilir ise bu şube tarafından çekilen çekler ne olacaktır? Şube kapatıldıktan sonra bu çekler ilgili bankanın diğer şubelerine ibraz edilebilecek ve bu şubeler tarafından ödenebilecektir. Çekin karşılıksız çıkması halinde de bu hususu tespit eden şube karşılıksız şerhini düşecek ve birleştirilen şube, kapatma halinde bankanın belirleyebileceği şube düzeltme hakkı veya ihbarlarla ilgili işlemleri gerçekleştirebilecektir²⁹.

---

²⁶ Poroy ve Tekinalp, 1995, s. 112

²⁷ Pulaşlı, 2007, s.191

²⁸ Eriş, G. (2004). *Uygulamalı Çek Hukuku* (5.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 112

²⁹ Reisoğlu, 2003, s. 51 ve 52

Muhatap banka ile müşterisi arasında çek sözleşmesi kurulur. Bu sözleşme gereği ve havale hükmünde olarak banka müşterisi 3. kişilere çek keşide edip bedelini bankadan tahsil edebilme hakkını vermektedir.

Çek sözleşmesi, açık veya zımni olarak akdedilir. Bankanın müşterisine çek karnesi (defteri) vermesi zımni bir anlaşmaya delalet edebilir. Çek sözleşmesi, kaideten banka ile müşterisi arasında yapılan cari hesap anlaşmasının bir bölümünü içine alır. Cari hesap anlaşması, aynı zamanda çek sözleşmesi hakkında temel hükümler ihtiva edebilir. Çekle ödemede bulunmak isteyen müşteri, bankalarca bastırılan veya basılan çek karnesinin yapraklarından birini doldurarak lehdara verir³⁰.

Bankaların çek yapraklarını hangi şekil ve esaslara göre basması gerektiği, 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunu yürürlükten kaldıran 14.12.2009 tarih ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 2. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre;

“Bankalar tarafından basılan çek karneleri T.C. Merkez Bankası tarafından belirlenecek şekle uygun olmalıdır. Çeke ilişkin şekiller tebliğlerle belirlenmiştir. Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Resmî Gazete'de yayımlanacak tebliğle düzenlenir. Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır. Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir. Çek yapraklarının üzerinde “hamiline” ibaresi matbu olarak yer alır.

Çek defterinin her bir yaprağına;

- a) Çek hesabının numarası,*
- b) Çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı,*
- c) Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı,*
- ç) Çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası yazılır.*

---

³⁰ Tekil, F. (1994). *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Baskı). İstanbul, s. 325

Tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı, düzenlenen çek üzerine açıkça yazılır.

Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez”³¹.

Özetle, bugün, Türk Hukukunda çek çekme için keşidecinin genel kambiyo senedi düzenleme ehliyeti yanında, muhatabın banka olması, banka ile keşideci arasında çek çekme hususunda bir anlaşma olması, banka müşteri ile bu anlaşmayı yaparken 3167 ve 4814 sayılı Yasalarda (*bu Kanunlar yürürlükten kalktığından 5941 sayılı Çek Kanununda*) öngörülen hükümlere uyması ve yükümlülükleri yerine getirmesi gerekir³².

1.3.4. Ödeme Yeri

Ödeme yerinin gösterilmemesi evrakın çek niteliğine zarar vermez. Çekte ödeme yeri gösterilmediği takdirde, muhatabın ad ve soyadı yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılır (TTK.m.693.f.2).

1.3.5. Keşide Günü Ve Yeri

Keşide günü yazılmamış olan bir evrak çek değildir. Keşide günü çekin esaslı ve zorunlu bir şartıdır.

Çekte birden fazla keşide günü yazılmış ise ne olacaktır? Doktrinde çekte birden fazla keşide günü yazılması halinde keşide gününün hiç yazılmadığı görüşünde olan yazarlar vardır³³.

---

³¹ Yürürlükten kaldırılan 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'un 4814 sayılı Kanunla değişik 3/2. maddesi şöyledir: “çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Türkiye Bankalar Birliği'nin görüşü alınarak T.C. Merkez Bankasıca Resmi Gazetede yayımlanacak bir tebliğle düzenlenir. Çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu şubenin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası yazılır; ancak hesap sahibinin vergi kimlik numarası hariç olmak üzere bunların yazılmamış olması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliliğini etkilemez.”

³² İmregün, 2005, s. 572

³³ Örneğin Reisoğlu, 2003, s. 54.

Ancak Yargıtay çekte vade olmadığı gerekçesiyle iki keşide tarihinden ilkinin keşide günü olarak kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 20.04.2004 tarihli 2004/5489 Esas ve 2004/9783 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Çeklerde iki tane keşide tarihi bulunması halinde önceki tarihe itibar edilir. Çekte vade olmayacağından daha sonraki tarih yazılmamış sayılır. Takip dayanağı çek önceki keşide tarihine göre yasal sürede muhatap bankaya ibraz edilmiş olup, çek üzerinde ikinci bir tarih yazılı olması kambiyo senedi vasfını ortadan kaldırmaz.”

Keşide tarihinin gerçek olması gerekir. 30 veya 31 Şubat günleri gerçek olmayan tarihler olması itibarı ile bu tarihleri üzerinde bulunduran çekler geçersiz midir? Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 05.11.2001 tarihli 2001/16461 Esas ve 2001/17872 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Takip dayanağı 31/02/2001 tarihli çekerle yönelik temyiz isteminin incelenmesinde ise; Keşide tarihinin 31/02/2001 olarak yazılmış olması halinde, bu durumun belgenin çek olma özelliğini ortadan kaldıracaklarını kabul etmek aşırı bir şekilcilik olup, hakkın zayiine neden olacağı cihetle, Dairemizce oluşturulan içtihatlar doğrultusunda çek vasfına etkili değildir. Her ne kadar şubat ayının 31. günü sözkonusu olamaz ise de, keşide tarihinin bu şekilde gösterildiği çeklerde dahi bunun somut olayda izlendiği gibi birbirini takip eden tarihlerde düzenlenen çeklerde müteakip ayın aynı günü yazılarak anılan hatanın maddi yanılığın kaynaklandığının ve bu eksikliğin çekin niteliğini etkilemediğini ve şubat ayının son gününde keşide edilmiş sayılacağı kabulü gerekir. O halde, sözü edilen çek yönünden de bu gerekçeyle süresinde ibraz edilmediğine ilişkin şikayet değerlendirilmeden evrak üzerinde itirazın kabulü doğru değildir.”

Buna karşılık örneğin 32 Ocak 2002, 32 Şubat 2002 gibi, takvimdeki hiçbir ayda bulunmayan bir tarihi taşıyan çekin geçersiz olacağı tartışmasızdır³⁴.

Keşide yeri de duraksamaya yer bırakmayacak şekilde yazılmış olmalıdır. Keşide yerinin kısaltma şeklinde yazılması, duraksamaya yer bırakmayacak şekilde ise caizdir. Bu husus İçtihadı Birleştirme Kararı ile yeknesak hale getirilmiştir. Yargıtay'ın 14/12/1992 tarihli 1992/1 Esas, 1992/5 Karar sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının ilgili bölümü şöyledir:

“Sıkı şekilcilik kanununun aradığı zorunlu unsurları çek yaprağı üzerine yazmayı gerektirir. Zira çek, keşideci ile lehtar arasında havale ilişkisi doğuran bir akittir. Keşideci çeki düzenlemekle o konudaki iradesini beyan etmiş olmaktadır. İrade beyanı olmadan çekin vücut bulması mümkün değildir. Bu irade beyanının anlaşılabilir olması en önemli özelliğidir. Kanun beyan için yazılı olması dışında başkaca bir şekil şartı koymamıştır. Çekin bu niteliği dikkate alındığında, keşidecinin çekte kısaltma kullanmasını engelleyen bir düzenleme olmadığı söylenebilir. Bunun gibi keşide yerinin yazılması da bir irade beyanı olduğundan anlaşılabilir olması koşulu ile bu irade beyanının kısaltılarak yazılması da mümkündür. Okunduğunda hiçbir duraksama söz konusu olmaksızın anlamları belirlenebilen kısaltmaların keşide yeri olarak yazılması çeki sadece bu kısaltma sebebiyle geçersiz hale getirmez. G.antep, Ş.urfa, K.maraş, G.hacıköy, Ş.koçhisar ve Ş.karahisar gibi kısaltmaların neyi ifade ettikleri kolaylıkla ve hiçbir tartışmaya yol açılmaksızın belirlenebilecek niteliktedirler. O halde anlamlarında hiçbir duraksama olmayan kısaltmaların keşide yeri olarak yazılması halinde çek bu niteliğini korumalı, buna karşın ne anlama geldiği bilinmeyen kısaltmaların yazılması halinde keşide yeri gösterilmemiş sayılmalıdır. Bu konudaki ölçü keşidecinin irade beyanının hiçbir kuşkuya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilir olup olmamasıdır³⁵.”

³⁴ Ülgen H. Helvacı M. Kendigelen A. ve Kaya A. (2006). *Kıymetli Evrak Hukuku* (3. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 198. Aynı yönde görüş için bak. Kaçak, 2003, s. 108 ve 109.

³⁵ Bu İçtihadı Birleştirme Kararı doğrultusunda Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 22/06/2006 tarihli, 2006/10477 Esas ve 2006/13579 Karar sayılı kararı ile “M.maris” ifadesini, Yargıtay 10. CD. 10/12/2007 tarihli, 2006/892 Esas ve 2007/14351 Karar sayılı kararı ile “K.eli” ifadesini, Yargıtay 10. Ceza Dairesi 04/12/2007 tarihli, 2006/12754 Esas ve 2007/14239 Karar sayılı kararı ile “K.sel” ifadesini, Yargıtay 10. Ceza Dairesi 04/12/2004 tarihli, 2004/8163 Esas ve 2004/9749 Karar sayılı kararı ile “TRB” ifadesini keşide yeri olarak kabul etmemiştir.

Keşide yeri maktu olarak gösterilebileceği gibi, el yazısı, daktilo ve kaşe vurulmak suretiyle de belirtilebilir³⁶.

Keşide yeri gösterilmemiş olan çek, keşidecinin ad ve soyadı yanında yazılı olan yerde çekilmiş sayılır (TTK.m.693/son). Moroğlu (2006-b), bu düzenlemenin yetersiz olduğunu, zira (aşağıda inceleneceği üzere) Kanunun TTK.m.692’de zorunlu tuttuğu hususun “çeki çeken kimsenin (keşidecinin) imzası” olduğunu, buna rağmen 693. maddede “imzası yanında yazılı olan yer” ibaresinin kullanılmamasının eksiklik olduğunu belirtmiştir³⁷.

Yargıtay da imzanın yanında yazılı yeri keşide yeri olarak kabul etmektedir. Yargıtay 10. Ceza Dairesi’nin 06/03/2006 tarihli 2005/3758 Esas ve 2006/3158 Karar sayılı kararı şöyledir:

“TTK'nun 693. maddesinin son fıkrasında, keşide yeri gösterilmemiş olan çekin keşidecinin adının yanında yazılı olduğu yerde çekilmiş sayılacağına belirtilmiş bulunmasına göre, dava konusu çekteki keşidecinin imzasının bulunduğu kaşede yazılı "Antalya" ibaresinin keşide yeri olarak kabulü gerektiğinden, çekin TTK'nun 692 ve 693. maddelerinde yazılan unsurları taşıdığı gözetilmeden yazılı şekilde beraat kararı verilmesi (bozmayı gerektirir).”

Ancak, Moroğlu (2006-b), TTK’da sadece keşidecinin ad ve soyadından sözedilip onun bir tüzel kişi de olabileceği göz ardı edilerek keşidecinin ticaret unvanı yanındaki yerden söz edilmemesi de bir eksiklik olarak görülmüştür (s. 92).

1.3.6. Keşidecinin İmzası

Poliçelerdeki imzalara ilişkin TK.m.688, çeke de uygulanır. Çeki düzenleyen kişi imzalar; imza yerine, parmak izi geçerli olmadığı gibi mühür kullanılmaz, imza aletle atılamaz; basılı imza kabul olunmaz. Gerçek kişi keşideciler için ehliyet

---

³⁶ Kaçak, 2003, s. 108

³⁷ Moroğlu, E. (2006). *Makaleler-II (Kambiyo Senetlerinde Düzenleme Yeri)*. İstanbul: Arıkan Basım Yayın, s. 91 [Moroğlu (2006-b)]

acıısından MK hükümleri uygulanır. Tüzel kişiliği olmadığı için adi ortaklık adına çek imzalanamaz; böyle çeklerde kural olarak BK.m.534 ve BK.m.32 vd. hükümlerine göre ortaklar sorumlu olur³⁸.

TTK.m.730'un atfı ile TTK.m.688/2 gereği "el yazısı ile olan imza yerine, mihaniki her hangi bir vasıta veya el ile yapılan veyahut tasdik edilmiş olan bir işaret yahut resmî bir şahadetname kullanılamaz." İmzanın şekli aşağıda "cironun hukuki niteliği ve şekli" konusunda da incelenmiştir. Bu kısımda şu hususa değinmekte fayda vardır:

Çekin vekaleten imzalanmasının mümkün olup olmadığına bakacak olursak, Yargıtay buna olumlu cevap vermektedir. Konuya ilişkin Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 30.03.2007 tarihli, 2007/2399 Esas, 2007/5299 Karar sayılı kararı şöyledir:

"Alacaklı vekilinin dosyada konulu olan 09.09.2004 ve 09.11.2004 tarihli cevap dilekçesinde çek altındaki imzanın Semra Sert adına vekili Ahmet Sert tarafından atıldığı ileri sürülmüş ve vekaletnamenin dosyada konulu olduğu görülmüştür. Borçlu tarafından esi Ahmet Sert'e kambiyo senedi düzenlemek üzere yetki verildiği ihtilaflı değildir. Zira bu olgu gerek vekaletname içeriği ve gerekse borçlunun 15.09.2004 tarihli duruşma sırasındaki imzalı beyanı ile sabit bulunmaktadır.

Mahkemece Semra Sert yönünden imza incelemesi yapılmış ve sonucuna göre hüküm kurulmuştur. Oysa ki, (vekaleten atıldığı) çekte açıklanmasa bile imzanın keşideci olarak ismi yazılı kişinin vekiline ait olduğu iddia edildiğine ve vekaletin varlığı kanıtlandığına göre imza incelemesinin vekil Ahmet Sert yönünden de yapılması ve itirazın buna göre değerlendirilmesi gerekir."

---

³⁸ Poroy R. ve Tekinalp Ü. (2005) *Kıymetli Evrak Hukuku* (16. Baskı). İstanbul: Arıkan Basım Yayın, s. 243

1.3.7. 4814 Sayılı Kanunla Getirilen Vergi Kimlik Numarası Zorunluluğu Çeke Yeni Bir Unsur Getirmiş Midir Tartışmaları

3167 sayılı Kanunun 3. maddesine, 4814 sayılı kanunla eklenen hükme göre “çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu şubenin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası yazılmalıdır; ancak, hesap sahibinin vergi kimlik numarası hariç olmak üzere bunların yazılmamış olması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliliğini etkilemez.”

3167 sayılı Çek Kanunu'nun 3. maddesinde çek karnelerinin ancak bankalar tarafından basılacağı ve bastırılacağı hüküm altına alınarak her çek yaprağına neler yazılacağı düzenlenmiştir³⁹.

3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi Ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da 26.02.2003 tarihli 4814 Sayılı Kanunla değişiklik yapılmasından sonra vergi numarasının çekin zorunlu unsurlarından birisi olup olmadığı, dolayısıyla bu hükümle çeke ek unsurlar getirilip getirilmediği doktrinde uzun süre tartışılmıştır.

Reisoğlu (2003), vergi kimlik numarasının Türkiye'deki bankalar tarafından bastırılacak yeni çekler için bir geçerlilik şartı olduğunu, ancak yabancı çeklerde ise hangi ülke bankalarına hitaben keşide edilirse o ülke kanunlarına göre geçerlilik şartlarının belirleneceğini (s. 59) belirtmiştir.

Narbay (2003), vergi kimlik numarasının bankalarca bastırılacak her çek yaprağında yer almasını bir çekin geçerliliği açısından açıkça ve zorunlu unsur olarak kabul ettiğini belirtmiştir⁴⁰.

Moroğlu (2006-a), 4814 sayılı kanunla vergi kimlik numarasının zorunlu hale geldiği yönünde görüş belirtmiş ve uygulamayı “*vergi kimlik numarasından beklenen*

---

³⁹ Poroy ve Tekinalp, 1995, s. 239

⁴⁰ Narbay Ş. (2003). 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanunun “Çekte Şekil Şartları” ve “Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü” Konuları Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. VII. sayı:1-2, s. 483

işlevin gerçekleştirilmesi için bunun çekin geçerlilik şartı haline getirilmesine gerek yoktur” diyerek eleştirmiştir (s. 117 ve 118).

İmregün (2005) de, 4814 sayılı Kanunun 3. maddesinin 2. fıkrasının 2. tümcesine göre vergi kimlik numarasının yazılmamış olmasının senedi çek olma niteliğinden çıkarmış olacağını, açıkça belirttiğini ve böylece vergi kimlik numarasının çekin zorunlu unsurlarından birisi olduğunu (s. 576 ve 577) belirtmiştir.

Poroy ve Tekinalp (2007) bu düzenlemenin, bankalara yükletilen mükellefler şeklinde olmakla birlikte, mecburi şekil şartlarına ekler yapılmadığını (s. 254) belirtmiştir.

Pulaşlı (2007) da, vergi hukukunu ilgilendiren bir hüküm nedeniyle başka bir yasal düzenleme yapılmasının amaca uygun düşmeyeceğini, çünkü böyle bir durumun yasaları açıklığa kavuşturaktan ziyade karmaşa yaratacağını, dolayısıyla yasa koyucunun amacının TTK.m.692 hükmündeki zorunlu unsurlara yeni ek bir unsur eklemek olsa idi, anılan maddede açıkça bir değişiklik yapması gerektiğini, kaldı ki çeke vergi kimlik numarasının yazılmasının amacının kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına almaya yönelik olduğunu, Ticaret Kanunu ve dolayısıyla çekin zorunlu unsurlarıyla ilgisi olmadığını belirtmiştir⁴¹.

Yargıtay ise verdiği kararlarla kambiyo evrakına ilişkin özel takip yoluna başvurulabilmesi için vergi numarasının çeklere yazılmasının zorunlu olmadığına karar vermiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 22.02.2005 tarihli 2005/90 Esas ve 2005/3488 Karar sayılı kararı şöyledir:

“4814 sayılı yasa ile değişik 3167 sayılı çek hamillerinin korunması ve çekle ödemelerin düzenlenmesi hakkındaki yasanın 3. maddesinin 2. fıkrasında, " çek defterinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Türkiye Bankalar Birliği'nin görüşü alınarak. T.C. Merkez Bankası'nca Resmi Gazete'de yayımlanacak bir tebliğle düzenlenir. Çek defterinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası

---

⁴¹ Pulaşlı, H. (2007). *Kıymetli Evrak Hukuku* (8.Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi., s.199

yazılır. Ancak, hesap sahibinin vergi kimlik numarası hariç olmak üzere bunların yazılmamış olması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliliğini etkilemez" hükmü öngörülmüştür. Sözü edilen bu hüküm çek hamillerinin haklarını korumak amacı ile bankaların çek defterlerini düzenlemeleri sırasında gözönünde tutmaları gerekli koşullara ilişkindir.

TTK.nun 692. maddesinde ise çekte bulunması gerekli zorunlu unsurlar açıkça belirlenmiş olup, vergi kimlik numarası çeklere yazılması zorunlu unsur olarak gösterilmemiştir. 4814 Sayılı Yasa çek hamillerinin korunması ve çekle ödemelerin düzenlenmesine ilişkin 3167 Sayılı Yasada değişiklik yapıldığından TTK.nun 692. maddesini değiştirir mahiyette değildir. Bu nedenle TTK.nun 692. maddesindeki unsurları taşıyan çekler kambiyo senedi niteliğinde olup vergi kimlik numarasının çek defterinin yapraklarına yazılmaması anılan özel yolla takip yapılmasına engel teşkil etmez.”

5941 sayılı Çek Kanunu'nun 2. maddesinde ise çek defterinin her bir yaprağına, çek hesabının numarası, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarasının yazılacağı belirtilmiş, devamındaki fıkrada ise *“Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez”* denilerek vergi kimlik numarasının çek için yeni bir şekil olmadığı açıkça belirtilmiştir.

2. BÖLÜM - CİRO

2.1. CİRONUN TANIMI

Ciro halk arasında alışveriş veya satmak yahut yapılan ticari işin toplam tutarını ifade eder⁴². Ciro hak sahibi tarafından değerli evrakın arkasına atılan bir imza veya yazılan bir ifade ile söz konusu evraktan doğan hakların başkasına devredilmesini sağlayan işleme verilen addır⁴³. Bir başka tanımı, kanun tarafından özel olarak düzenlenmiş, emre yazılı senetlerde senette mündemiç olan hakkı devretmeye yönelik yazılı ve soyut bir irade beyanıdır⁴⁴. Bir başka tanımı emre yazılı senetlerde, senedin içerdiği hakkı devretmeye yönelik yazılı bir irade beyanıdır⁴⁵. Bir başka tanımı poliçe bedelinin ciro edilene ödenmesi için rıza beyanı anlamına gelen bir yazılı beyandır⁴⁶. Diğer bir tanımla poliçenin (bononun, çekin ve diğer emre yazılı senetlerin, TTK.m.743) devri hususunda mevcut yollardan sadece bir tanesine ilişkin bir işlemdir⁴⁷.

Ciro etmek ise bir kıymetli evrakın arkasına gereken yazıyı yazarak bu evrakı devir etmek demektir⁴⁸.

2.2. CİRONUN NİTELİĞİ

Ciro ile poliçeden doğan haklar devredildiği için poliçeyi ciro ile devralan kişi (ciro edilen) poliçeden doğan haklar “aslen” değil “devren” iktisap eder (devren iktisap teorisi). Anılan teori TK.m.593/1; m596/1 ve m.600/1’de ifadesini bulmuştur. Bu teori rücuu da açıklamaktadır. Çünkü ancak bir devir ve devreden varsa, kabul edilmeme veya ödenmemeden devreden sorumlu olur. Yoksa, bir kişi poliçeyi aslen iktisap etmişse poliçenin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden sorumlu şahıs

---

⁴² Eriş, 2004, s. 149

⁴³ www.uludagsozluk.com

⁴⁴ Poroy ve Tekinalp, 2005, s.152

⁴⁵ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, ve Kaya 2006, s. 124

⁴⁶ Tekil, 1994, s. 129

⁴⁷ Öztan, F. (2004). *Kıymetli Evrak Hukuku* (9. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, s. 103

⁴⁸ Eriş, 2004, s. 149

yoktur. Oysa, cironun niteliğini açıklamak için ileri sürülen (*ileride açıklanan*) havale ve icap teorileri, ciro edilenin poliçeden doğan hakları “devren” değil “aslen” iktisap ettiğini kabul etmektedirler⁴⁹.

Ciro genel olarak emre yazılı kıymetli evrakın devri yöntemidir. Senedin meşru hamili senetteki hakkı ve dolayısıyla senedi devretmek istediği takdirde bu yöndeki iradesini senedin üzerine yazıp imzalar ve ciroyu gerçekleştirmiş olur. Ciro soyut bir devir beyanıdır. Bu nedenle herhangi bir şarta bağlanamaz. Aksi takdirde ciro geçerli kalmaya devam eder ve fakat şart yazılmamış sayılır⁵⁰.

Ciro poliçeden doğan hakları devreder, ciro edilen bu hakları şartsız ve devren iktisap eder. Ciro devren iktisap sonucunu doğurur. Ancak bu, temlikten farklı olarak TTK'daki düzenleme gereği, iyiniyetin korunduğu ve birçok def'in dışlandığı (yasaklandığı), yani ancak kanunda açıkça belirtilen def'ilerin ileri sürülebildiği, bu surette ciro edilenin korunduğu bir devren iktisaptır⁵¹.

Ciro ile temlik arasında ne fark vardır?

Her iki işlem de devir işlemi olmakla ve içeriği itibariyle birbirine benzemekle birlikte, ciro ve temlik işlemi bazı farklılıklar gösterirler. İlk olarak temlik nama yazılı senetlerde, ciro ise emre yazılı senetlerde bir devir işlemidir. Cironun altındaki imzanın el yazısı ile olması gerekirken, temlik beyanında imza faksimile imza şeklinde de olabilir. Ciro, daima kıymetli evrak üzerine yazılmak zorunda iken, temlik beyanı hem kıymetli evrak üzerine, hem de ayrı bir kağıda yazabilir. Ciro ile temlik arasındaki diğer bir fark da sonuçları açısındandır. Cironun en önemli üstünlüğü kişisel def'ilerin sınırlandırılmasında yatmaktadır. Nama yazılı pay senetlerinin ciro ve teslim ile devredilmeleri halinde senedi devredene karşı ileri sürülebilecek kişisel (şahsi) def'iler devralana karşı ileri sürülemez. Temlik yoluyla devirde ise borçlunun devredene karşı sahip olduğu kişisel def'ilerin ileri sürülmesi mümkündür. Çünkü temlikte bir kimse sahip olduğu haktan fazlasını başkasına devredemez⁵².

⁴⁹ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 153

⁵⁰ Battal, A. (2005). *Kıymetli Evrak Hukuku* (Seri:11). Ankara: Gazi Kitabevi, s. 90

⁵¹ Poroy R. ve Tekinalp Ü. (2007) *Kıymetli Evrak Hukuku* (18. Baskı). İstanbul: Arıkan Basım Yayın, s. 154

⁵² Pulaşlı, 2007, s.45 ve 46

2.3. CİRO İLE İLGİLİ TEORİLER

2.3.1. Havale teorisi

Bu teori uyarınca ciro poliçeden doğan hakları devretmez. Havale alacaklısı durumunda olan lehbara değil, aksine ciro şerhinde belirtilen kimseye ödeme yapılmasını gerektiren bir havaledir. Ciro sonucunda poliçeyi devralan şahıs cirantanın hukuki halefi değil, aksine ciranta tarafından verilen havale emri dolayısıyla yeni bir poliçe alacaklısıdır. Ciranta alacaklılık durumunu korumaktır.⁵³

Havale teorisi konuyu basite indirgeyerek açıkladığı için oldukça çok taraftar toplamıştır. Ancak havale teorisinin senedi ciro yoluyla devralan yeni malikin ne ölçüde ve nasıl olup da kabul eden muhataba müracaat yoluyla keşideciye ve kendisinden önceki cirantalara yöneltebileceği bir talep hakkına sahip olduğu meselesini tatmin edici bir açıklamaya kavuşturamadığı gözden kaçırılmamalıdır. Zira, kendisine ciro edenin herhangi bir hakkı intikal etmiş değildir. Sadece havalenin yapılmış olması bunun için yeterli olmaz⁵⁴.

Eskiden çok kabul gören bu teori yukarıda olduğu gibi çok eleştirilere maruz kalmış ve kabul görürlüğünü kaybetmiştir.

Gerçekten de TK.m.593, f.1 ve m.596,f.1'in lafzından kolayca anlaşılacağı üzere, ciro ile poliçeden doğan bütün haklar ciro edilene geçer. Bu durumda cirantanın poliçeden doğan hakları muhafaza ettiği söylenemez. Hakkın devri, hakkın kaybına da yol açar. Nitekim TK.m.593/I ve 596/I hükmü ile poliçeden doğan tüm hakların devredileceği, aynı zamanda hamilin –ciranta hak sahibi olmasa bile– bu hakları iktisap edeceği ifade edilmektedir. Bu hüküm ciro ile cirantanın haklarını muhafaza edeceği şeklinde yorumlanamayacağı gibi, rücu mekanizmasının işleme halinde

---

⁵³ Anlar, G. (1984). *Cironun Fonksiyonları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, s. 15

⁵⁴ Öztan, 2004, s. 105

cirantanın müracaat haklarını kullanabilmesi, onun alacaklı durumunu muhafaza etmesi değil, aksine poliçe zilyetliğine yeniden kavuşmasına bağlıdır⁵⁵.

Havale teorisini kanunla bağdaştırmak oldukça güçtür. Çünkü TTK'da ve CYK'yı kabul etmiş ülke kanunlarında, açıkça "haklar devredilmiş olur" (TTK.m.596/1) denilirken, hakların ciro edilen kişide nasıl olup da yeniden oluştuğunu teori açıklayamamaktadır. Ayrıca, havale yapan kişinin, bu havale ile gelecekteki cirantalara karşı hangi sebeple sorumlu tutulduğu ve kendinden önce gelenlere de müracaat imkanını nasıl elde ettiği de anlaşılamamaktadır⁵⁶.

2.3.2. İcap Teorisi

Havale teorisindeki bu boşluğu doldurmak isteyen icap teorisi, poliçeyi ciro eden kişinin gelecekteki cirantalara karşı bir icapta bulunduğunu kabul etmektedir. Şöyle ki, ciranta poliçenin kabul edilmemesinin veya ödenmemesinin sorumlusu olduğunu cirosu ile beyan etmekte, yani sorumluluğu için icapta bulunmakta, poliçeyi ciro alanlar da ciro edilmiş poliçeyi teslim almakta bu icabı kabul etmiş olmaktadırlar. Gelecekteki ciro edilenler cirantalardan herhangi bir hakkı devralmamakta, poliçenin verdiği haklar, ciro ile her defasında ciro edilenlerde aslen oluşmakta, yani özgün nitelik taşımaktadır. Bu sebeple ciro eden, poliçeden doğan hiçbir hakkı devretmemekte, ancak poliçeyi devrettiği, yani kağıt elinde olmadığı için haklarını kullanamamakta, müracaat mekanizması dolayısıyla senet kendisine geldiğinde bu hakları ileri sürebilmek imkanına kavuşmaktadır. Bu teori de TTK.m.593/I, 596/I'ı dikkate almamaktan başka, dolaylı da olsa bir varsayıma dayanmaktadır⁵⁷.

Bu teori ile poliçeyi ciro yolu ile iktisap eden şahsın havale ile poliçe borçlularına karşı nasıl hak sahibi olacağını açıklanmaya çalışılmaktadır. Buna göre, keşidecinin ve poliçeyi imzalayan diğer şahısların kendisinden sonra gelen hamillere karşı sorumlu olacaklarına ilişkin icapta buldukları kabul edilmektedir. Bu suretle hamiller alacağı cirantadan devren değil, aslen iktisap etmektedirler. Yani ciranta poliçeden doğan hakları devretmez, yeni bir hak tesisi eder. Bu şekilde haklarını

---

⁵⁵ Anlar, 1984, s. 16

⁵⁶ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 153

⁵⁷ Poroy ve Tekinalp, 2007, s. 154

muhafaza eder. Yine bu görüş uyarınca ciranta bu hakları muhafaza ediyor olmasına rağmen, dermeyeran hakkını yitirir, zira hakkın dermeyeran edilebilmesi için zilyetlik, zorunlu şarttır. Oysa ciro ile senet zilyetliği hamile geçmiştir⁵⁸.

İcap teorisi TTK.m.599'da derpiş edilen def'ilerin tahdidi ile ilgili temel prensiple de ters düşmektedir. Bir kere bu teori def'ilerin tahdidini keşidecinin iradesine dayandırdığından poliçenin iyiniyetli üçüncü şahıslar tarafından iktisabını izah etmemektedir. İkincisi, icabın lüzumlu unsurları ihtiva etmemesi halinde def'ilerin tahdidi için zaruri olan esas sarsılır ve bundan böyle himaye bütün şümülü ile temin edilemez⁵⁹.

2.3.3. Şart teorisi

Şart teorisi, cirantanın ciro yolu ile kendi haklarını hamile devrettiğini kabul etmektedir. Ancak hamil poliçeden doğan hakları şarta bağlı olarak iktisap eder. Ciranta, rucu mekanizması işlemeye başladığında, tekrar ödeme taliki şartı altında poliçeyi devretmektedir. Bu şekilde hamil, infisahi şarta bağlı bir hak iktisap etmektedir. Yeni ciranta rucu mekanizması işlediğinde, poliçe bedelini, poliçe bedelini öderse bu şart gerçekleşmiş olur. Bu şekilde hamil hakkını tamamen kaybeder, cirantanın taliki şarta bağlı alacağı tekrar kuvvet kazanır. Şart teorisi, cironun kayıtsız ve şartsız olması ilkesi ile bağdaşmaz. Tarafların iradesinde bu şekilde bir şartın varlığının kabulü ise her türlü dayanaktan yoksundur⁶⁰.

Hakların aslen sahibi olmak olgusunun ilk iki teori tarafından açıklanamaması sebebiyle, şart teorisi devren iktisaptan hareket etmekte ve cirantanın poliçeyi ciro edilene bozucu şarta bağlı olarak devrettiğini, poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinde bozucu şartın gerçekleştiğini ve poliçenin içerdiği haklar ile birlikte cirantaya döndüğünü ileri sürmektedir⁶¹.

Şart teorisi aşırı suniliğe kaçan bir yapıya sahiptir. Tarafların, herhangi önemli bir noktada, Borçlar Kanunu'ndaki gerçek anlamıyla bir şart üzerinde anlaşmaları

---

⁵⁸ Anlar, 1984, s.15

⁵⁹ Kınacıoğlu, N. (1993). *Kıymetli Evrak Hukuku* (4. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi, s. 171

⁶⁰ Anlar, 1984, s. 17

⁶¹ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 154

yoktur. Şart kavramı üzerine kurulan bir faraziyenin de, aslında müşahhas bazı münferit olaylara, bağlı kalması, aksine her ciroda etkili olması ve bu gibi son derece dikkat çekici olaylarla ilgili çözümlerin, gerçekte tarafların değil, tamamen objektif hukukun görevi olduğunu açıkça ortaya koyması gerekirdi. Halbuki bu husus, benzeri durumlarda hiçbir zaman bir şart faraziyesiyle çözüme götürmemekte, aksine hep başka yollardan yararlanılmaktadır. Mesela, kanuni temlik gibi. Gerçekten, görüldüğü üzere, şart teorisi, müracaat hakkının kullanılmasıyla ilgili pratik meselelere çözüm getirmek konusunda ne gerekli, ne de uygundur⁶².

2.3.4. Muntazar (Beklenen) Hak Teorisi

Muntazar hak nazariyesi cironun poliçeden doğan hakları devrettiğini kabul etmektedir. Fakat ciranta, ciroya rağmen rücu hakkını kullanabilmek üzere bekleme durumunu muhafaza eder. Müracaat borçlusunu senet bedelini ödemek suretiyle poliçeyi tekrar iktisap eden eski ciranta, yeniden eski durumuna kavuşur. Bu görüş ise bizi poliçe alacağının çokluğu sonucuna götürmektedir. Halbuki yalnız bir poliçe alacağı vardır⁶³.

2.3.5. Temlik Teorisi

Son yıllarda ileri sürülen ancak oldukça taraftar toplayan bu görüş, ciro ile poliçe alacağının kayıtsız ve şartsız olarak hamile devrolunduğunu belirtmektedir. Böylece cirantanın hakkı son bulur. Poliçe rücu halinde ödendiği takdirde, alacak kural olarak kanunen, istisnaen “hukuki işlem” ile ödeyen cirantaya geçer. Gerçekten de ciro ile yeni bir alacak hakkı doğmamakta tek bir alacak hakkının sahipleri değişmektedir. Poliçe hukukunda, mutlak defiler bakımından BK.m.167/I’de “poliçeden dolayı kendisine müracaat olunan kimse keşideci veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya mevcut olan münasebete dayanan defileri müracaatta bulunan hamile karşı ileri süremez” şeklinde bir sınırlama getirmiştir⁶⁴.

---

⁶² Öztan, F. (2008). *Kıymetli Evrak Hukuku* (15. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi, s. 107

⁶³ Kınacıoğlu, 1993, s. 172

⁶⁴ Anlar, 1984, s. 17

Ciro, ciro edenin haklarının ciro edilene intikalini sağlar; ancak bir şartla: TTK'nın 599. maddeyle konmuş ölçüler içinde kalmak şartıyla. Bilindiği gibi bu madde alacağın temlikindeki durumun aksine, senet borçlusunun doğrudan doğruya ilişkide bulunduğu şahsa karşı dermeyeran edebileceği def'ileri doğrudan ilişkisinin bulunmadığı senet alacaklısına karşı ileri sürmesini engellemektedir. Demek oluyor ki, kendisine senet ciro edilen şahsın hukuki durumu, cirantanınkinden farklı olabilmektedir. Bu ise bildiğimiz temlik işlemiyle olan çok önemli bir farklılıktır. Alacağın temlikiyle aynı sonucu verme halini, kanun yapıcı, ciro için sadece protesto düzenlenmesinden veya hakkı koruyucu işlemlerin yapılabilmesi için öngörülen sürenin geçmesinden sonra yapılmış bulunması haline mahsus olmak üzere kabul edilmiştir⁶⁵.

Def'ilerin devir edilen poliçe alacağına bağlı olmaması TK.m.596'ya göre poliçeye bağlı hakların devredilmiş olmasındandır. Yani kanun alacağın devrinden hareket etmiştir, sadece alacağı düşünmüştür. Kişisel def'ilerin ileri sürülebilmesi alacakla ilgili değildir, bunlar borçlu ile hamil arasındaki ilişkiden kaynaklanır. Def'ilerin alacağına bağlı olmaması sonucu cirantadan sonra gelen şahıslara karşı doğan def'ilerin geri dönme halinde poliçeyi ödeyen cirantaya karşı müessir olmayacağını da açıklar. Cironun türleri çeşitli ayrımlarla belirlenmektedir. Ciro yapılış amaçlarına göre temlik, tahsil ve rehin ciroları olmak üzere üç türde incelenir. Temlik cirosu poliçeden (senetten) doğan tüm hakların devri anlamını taşır. Poliçenin devri ile cirantanın alacağı son bulur ve onun yerine hamil hak sahibi olur⁶⁶.

2.4. FONKSİYONLARI AÇISINDAN CİRO TÜRLERİ

2.4.1. Temlik Cirosu

Temlik cirosu, poliçede mündemiç hakkın devri amacıyla yapılan cirodur. Bir ciroda tahsil veya terhin maksadıyla yapıldığına dair bir kayıt bulunmadığı takdirde, o cironun temlik cirosu olarak yapıldığı kabul edilir. Bunun istisnaları TTK'nın 600. ve 601. maddelerinin ilk fıkralarının ikinci cümlelerinde işaret olunan hallerdir. Senedin rehin veya tahsil cirosuyla alan bir kimsenin yaptığı ciro, herhangi bir kayıt taşımaya

---

⁶⁵ Öztan, 2008, s. 107 ve 108

⁶⁶ Anlar, 1984, s. 18

bile, tahsil cirosu hükmündedir. Bunun dışında cironun temlik değil de, başka bir amaçla yapıldığını cirantanın ispat etmesi gerekir (TTK.m.600 ve 601)⁶⁷.

2.4.1.1.Temlik Cirosunun Fonksiyonları

a. Temlik Fonksiyonu

Temlik cirosu bononun/poliçenin mülkiyetini devretmek için yapılır. Bononun/poliçenin içerdiği hakkın genel hükümlerine göre alacağın temlik yolu ile devredilmesi de mümkündür (BK.m.162 vd.). Bu bakımdan bononun/poliçenin emre ya da nama düzenlenmiş olması bir fark yaratmaz. Bono/poliçe nama düzenlenmiş ise esasen devir, alacağın temlik hükümlerine göre olacaktır. Ancak emre yazılı bononun/poliçenin de alacağın temlik yolu ile devri mümkündür⁶⁸.

Poliçe her hangi bir surette hamilin elinden çıkmış bulunursa yukarıki fıkrada yazılı hükümlere göre hakkı anlaşılan yeni hâmil, ancak poliçeyi kötü niyetle iktisabetmiş olduğu veya iktisabında ağır bir kusur bulunduğu takdirde o poliçeyi geri vermekle mükelleftir (TTK.m.598/2). Madde hükmünden hamilin kötüniyetli veya ağır kusurlu olmadığı müddetçe yetkili hamil olduğu anlaşılmaktadır⁶⁹.

T.T.K.nun 702.maddesi, kendi hakkının varlığı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşılan ve cirosu kabil bir çeki elinde bulunduran kişinin, son cironun beyaz ciro olması halinde dahi, yetkili hamil sayılacağı; 704.maddesi ise, iyiniyetli çek hamilinin korunacağı hükmünü taşımaktadır.

Buna göre; çek ister hamiline, ister emre yazılı olsun, çek hamili onu kötü niyetle ya da ağır bir kusuru bulunarak iktisap etmiş olmadıkça, önceki hamilin elinden ne suretle çıkmış olursa olsun, onu geri vermeye mecbur değildir⁷⁰.

Yargıtay, yetkisiz kişinin imzası, sahte imza veya gerçek olmayan bir kişinin imzası ile ciro edilmiş bir kıymetli evrakı iyiniyetle elinde bulunduran kişinin yetkili

⁶⁷ Öztan, 2004, s. 113

⁶⁸ Ülgen, Helvacı, Kendigelen ve Kaya, 2006, s. 146 ve 147

⁶⁹ Daha geniş bilgi için Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 161 vd.na bakınız.

⁷⁰ Kalpsüz T. (1981). Çek Hukukuna İlişkin Meseleler. *BATİDER*, C.XI. Sayı:2. s.37 vd.

hamil olduğu yönünde karar vermiş, bu hususun kıymetli evrakta bulunan diğer imzaların sıhhatini etkilemeyeceği yönünde karar vermiştir. Konuya ilişkin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 16.02.1998 tarihli 1997/10722 Esas ve 1998/919 Karar sayılı kararı şöyledir:

“TTK.'nun 589. maddesindeki "bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kimselerin imzasını, sahte imzaları, mevhum şahısların imzalarını yahut imzalayan veya namlarına imzalanmış olan şahısları herhangi bir sebep dolayısıyla ilzam etmeyen imzaları taşırsa, diğer imzaların sıhhatine bu yüzden halel gelmez" amir hükmü karşısında ve dava konusu çekteki ciro silsilesi düzenli olduğuna göre TTK'nin598. maddesi uyarınca, davalı iyi niyetli yetkili hamil sayılır. Bu nedenle davacı yan, çekin istirdadı isteminde bulunamaz ve fakat dava dilekçesinde açıkça, dava konusu çekten dolayı borçlu bulunmadığını iddia etmemiş ise de; "çoğa hakim olan aza da hakimdir" hukuku genel ilkesi gereği çekin istirdadı isteminde, davacının borçlu bulunmadığının tespiti isteminin mevcut bulunduğu kabulü gerekir. Bu bağlamda mahkemece, davacı yanın dava konusu çekten dolayı borçlu bulunmadığının ve bu çekten dolayı yapmış olduğu ödeme miktarının istirdadına karar vermekle yetinmek gerekirken, davalının diğer çek borçlularına karşı talep hakkını ortadan kaldırır nitelikte, çekin istirdadına karar verilmesi doğru görülmemiş ve kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.”

Poliçe, hamilin ölümü ile mirasçılara geçmiş ise, miras ortaklığı temsilcisi veya tüm mirasçılarının müşterek imzası ile ciro edilebileceği gibi, poliçe cebri icraya konu oldu ise, icraen satış ciro yerine geçer. Ancak, poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinde, icra dairesinin sorumu sözkonusu olmaz⁷¹.

İyiniyetli iktisapta bulunan kişi iflas masasına karşı İİK.m.191/2 ile koruma altına alınmıştır⁷².

⁷¹ İmregün, O. (1995). *Kıymetli Evrak Hukuku* (. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 76

⁷² İİK.m.191/2: İflâs açılmadan evvel borçlu tarafından imza edilmiş emre muharrer bir senet veya üzerine keşide olunmuş bir poliçe iflâsın ilânından evvel vadesinde müflis tarafından ödenmiş olursa iflâstan haberdar olmıyan ve ödemenin reddi halinde üçüncü bir şahsa rücu hakkını kullanabilecek vaziyette bulunan hâmiliden ödenen meblâğ geri alınmaz.

b. Teşhis Fonksiyonu

Temlik cirosunun ikinci fonksiyonu, tahsil ve rehin cirolarında da mevcut olan teşhis fonksiyonudur (TTK.m.598/1). Poliçeyi elinde bulunduran kimse, muntazam bir ciro silsilesi (zinciri) ile hak sahibi yani meşru hamil olduğunu ispat eder. Düzgün ciro zincirinden maksat, sırasıyla her ciro edenin, ciro zincirinde bir önce kendisine ciro edilen kişi olmasıdır. Böylece bu silsile hamile kadar gelmelidir. İlk ciranta ise lehdardır. İlk ciroyu keşidecinin yapması kopukluğa sebep olmaz. Bir beyaz ciroyu diğer bir ciro izlerse son ciroyu imzalayan kişi poliçeyi beyaz ciro ile almış kabul edilir. Mesela bir beyaz cironun altındaki ciroyu C2 yapmışsa bir kanuni varsayımla beyaz ciroyla senedi C3'ün aldığı sayılır. Bu varsayımın aksi ispat edilebilir, anca bu ciro zincirini koparmaz, def'ilerde rol oynar⁷³.

En son beyaz ciro bulunan bir kıymetli evrakı elinde bulunduran kişi yetkili hamil sayılır mı?

Bu soruyu Öztan (2004) "şeklen hak sahipliğinin tespiti" ile açıklamış, fakat şeklen hak sahipliği ile hukuken hak sahibi olma durumunun her zaman uyuşmayabileceğini belirtmiştir. Bu suretle kıymetli evrakı elinde bulunduran kişinin şeklen hak sahibi olduğunu, ancak kıymetli evrakı maliki olmadığını savunmuştur (s.115).

Poroy ve Tekinalp (2007) de son cironun beyaz ciro olmasının zinciri koparmayacağını, zincirin görünüşte, yani şeklen düzgün olmasının yeterli olduğunu, hatta zincirde yetkisiz, hayali kimselerin bulunmasının düzeni etkilemeyeceğini kabul etmiştir (s.164).

Bu durumda Yargıtay da imzaların istiklali ilkesinden yola çıkarak diğer ciroların bundan etkilenmeyeceğini kabul etmektedir. Konuya ilişkin Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 26/06/2004 tarihli 2003/10429 Esas ve 2004/7779 Karar sayılı kararı şöyledir:

---

⁷³ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 164 vd.

“Kambiyo senetlerinde, imzaların istiklali ilkesi caizdir. Poliçeye hangi sıfatla olursa olsun imza vaz ederek sorumluluk altına giren her kişi diğer imza sahiplerinin sorumluluğundan ayrı ve bağımsız olarak borç altına girer. Bu husus, TTK'nın 589. maddesinde de açıkça ifade olunmuştur. Buna göre, bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kimselerin imzasını sahte imzaları mevhum (gerçekte mevcut olmayan) şahısların imzalarını yahut imzalayan veya namlarına imzalanmış olan şahısları herhangi bir sebep dolayısıyla ilzam etmeyen imzaları taşır, diğer imzaların sıhhatine bu yüzden helal gelmez.”

Kıymetli evrakı elinde bulundurmamak hak sahipliği için her zaman bir karinedir. Ancak bu karinenin aksi her zaman iddia ve ispat edilebilir.

Karinenin uygulanabilmesi için, senedi elinde bulundurmaktan başka, hakkın “müteselsilen ve birbirine bağlı cirolardan” anlaşılması da gerekmektedir. “müteselsilen ve birbirine bağlı cirolar” ibaresiyle kasdolunan, ciroların lehdardan itibaren, son hamile kadar tam ve muntazam bir şekilde, yani kesintisiz olarak gelmesidir. Başka bir deyişle senet üzerindeki cirolara göre hamil olması gereken kimse, gerçekten de senedi elinde bulunduruyorsa senedin yetkili hamili sayılır. Ciroların birbirine bağlı olması her şeyden önce ilk cironun lehdar tarafından yapılmasıyla mümkündür. İlk ciroda lehdarın imzası yoksa, ciro zinciri düzensiz demektir⁷⁴.

Bu yöndeki Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 15.12.2005 tarihli 2005/22432 Esas ve 2005/25156 sayılı kararı şöyledir:

“Alacaklı tarafından borçlular hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu başlatılan icra takibine dayanak teşkil eden çekin fotokopisinin incelenmesinde; keşidecisinin takip borçlularından G. Tarım Ürünleri Gıda Hayvancılık İthalat İhracat Nakliyat Turizm San. Ltd. Şti. olduğu ve anılan çekin takip alacaklısı Ramazan lehine keşide edildiği görülmektedir. Arka

---

⁷⁴ Öztan, 2004, s. 115

yüzünde ise Mustafa S.'nin imzası ile lehdar Ramazan'a ciro yapıldığı onun tarafından muhatap bankaya ibraz edildiği anlaşılmaktadır.

TTK.nun 702. maddesi uyarınca ilk cironun lehine çek düzenlenen takip alacaklısı Ramazan'a ait olması gerekir. Takip borçlularından Mustafa'yı alacaklıya karşı sorumluluk altına sokabilecek bir imza çekin ön yüzünde bulunmamaktadır.

Mahkemenin, çekin hamiline düzenlediği ve takip borçlularından Mustafa'nın cirosu ile takip alacaklısına geçtiği yönündeki kabulü yukarıda açıklanan duruma ve dosya içeriğine uygun düşmemektedir.

O halde, borçlu Mustafa'nın borcunda kabulü de bulunmadığına göre onun yönünden İİK.nun 170/a maddesi uyarınca takibin iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde şikayetin reddi yolunda hüküm kurulması isabetsizdir.”

TTK.'nın 598. maddesinin 1. fıkrasının 2. ve 3. cümlesine göre “çizilmiş cirolar bu hususta yazılmamış hükmündedir. Bir beyaz ciroyu diğer bir ciro takip ederse son ciroyu imzalayan kimse, poliçeyi beyaz ciro ile iktisap etmiş sayılır.” Çekin cirosunu izah eden maddelerden birisi olan TTK.nın 702. maddesi de bu düzenleme ile aynı yönde bir hükme yer vermiştir.

Ciro silsilesinde (yukarıda belirtildiği şekilde lehdarın ilk ciranta olarak imzası bulunmaması dışında⁷⁵) kopukluk bulunması halinde ne olacaktır? Öztan (2004) bu soruyu “bu noktadan itibaren diğer ciroların geçersiz olacağı şeklinde cevaplandırmıştır. Şeklen hamil görünmeyen bir kimsenin yaptığı ciro geçersizdir (s. 117).

---

⁷⁵ Bu yönde Yargıtay'ın ilginç bir kararı vardır: Takip dayanağı 14.7.2004 keşide tarihli çekin arka yüzündeki cirolar incelendiğinde, ilk cironun lehdara ait olmadığı ve ciro zincirinde kopukluk bulunduğu tesbit edilmiştir. Ancak çekin ikinci cirantası lehdardır. Lehdar Abdurrahman Çorbacıoğlu ciro zinciri içinde yer aldığından anılan bozukluk lehdar ile keşideci arasındaki ilişkiyi etkilemez. Lehdar kendisinden önceki Karcan Ltd. Şirketini takip edemez ise de, keşideciyi takip etmesinde yasaya aykırılık yoktur. O halde şikayetin reddi yerine kabulüne karar verilmesi isabetsizdir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 25.02.2005 tarih ve 2005/256 Esas, 2005/3761 Karar sayılı kararı.

c. Teminat Fonksiyonu

Her ciranta kendisinden sonra gelenlere ve hamile karşı poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesinden sorumludur. Bu, oluşum sözleşmesinden, yani, hukuki işlemde değil, kanundan doğan, emredici olmayan, yani sorumsuzluk kaydı ile bertaraf edilebilen bir sorumluluktur. Onun için senedi ciro eden şahıs anılan sorumluluğu yüklenmiş bulunduğundan cironun teminat fonksiyonu sözkonusudur. Ancak cirantalara rucu edilebilmesi veya başka bir deyişle takip yapılabilmesi, usulü uyarınca protesto keşide edilmesine bağlıdır⁷⁶.

Kıymetli evraktaki teminat fonksiyonun ortadan kaldırılması mümkündür. Bunun iki yolu vardır. Öztan (2006, s. 118 vd.) tarafından açıklanan bu iki yol, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.04.2007 tarihli 2007/12-206 Esas ve 2007/202 Karar sayılı kararında da aynen alıntı yapılmıştır:

“Öncelikle; poliçesinin (bononun) kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden sorumlu olmayacağını poliçe (bono) üzerine yazarak, cirantanın senetten doğan sorumluluğunu bertaraf etmesi mümkündür. (TTK. m.597/1) Buna sorumsuzluk kaydı, ademi mesuliyet kaydı denir. Bunun için belirli bir ifadenin kullanılması mecburiyeti yoktur. Ciranta, "bila mesuliyet", "bila teminat", "ödenmemeden sorumlu değilim", "kabulden sorumlu değilim" vb. gibi kayıtlar koyarak sorumluluğunu ortadan kaldırabilir.

İkinci olarak ise; Ciranta, "yeni bir ciroyu yasaklayabilir." (TTK. m.597/11) Bir cirantanın, poliçenin (bononun) tekrar ciro edilmesini yasaklayarak, bu yasağa rağmen poliçeyi ciro yoluyla devralan şahıslara karşı garanti vecibesinin doğurduğu sonuçlardan kendisini kurtarması mümkündür”.

Senet üzerinde "ciro edilemez kaydını" nasıl ciranta koyabilirse, aynı şekilde keşideci de koyabilir.

---

⁷⁶ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 168

Bono, poliçe ve çek kanun gereği emre düzenlenen senetlerdir. Bu senetler üzerine ciranta tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı bir kambiyo senedi haline getirmez. Bunun aksine keşideci tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı hale getirir.

Bu şekilde, keşideci tarafından konan kayıtla nama yazılı hale gelen senedin ciro edilme imkanı kalmaz. Ancak alacağın temlik yolu ile devredilebilir. Bu yasağa rağmen yapılan ciro da alacağın temlik hükümlerine tabi olur (TTK. m.591). Bu durumda senedi temellük edene karşı keşideci her türlü defilerini ileri sürebilir⁷⁷.

Bazen ciro, poliçeden doğan hakkı devretmeden cirantanın mesuliyetini tesis etmek gayesiyle de yapılabilir. Mesela, poliçeyi beyaz ciro ile devralan H, onu G'ye devretmeden önce senedin arka yüzünü P'ye imzalatabilir. Buna doktrinde “teminat cirosu” denmektedir. Bu takdirde poliçeye yalnız imzasını koyan şahsın sorumluluğu, kambiyo taahhüdü yapmaya yönelik hukuki muameleye dair “iradeden” doğar. Ciro zinciri dışında kalan bu ciro ile poliçeni ödeme ve binnetice tedavül imkanı artar⁷⁸.

Senedin hamili, teminat cirosu sahibine müracaat edebilir mi?

Yargıtay 1975 yılında verdiği bir kararda edemeyeceği yönünde görüş belirtmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 10.02.1975 tarihli 1974/4592 Esas ve 1975/848 Karar sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“Tahsil cirosu tevkili ifade ettiğine ve rehin cirosunda da hamil ancak tahsil cirosu yapabileceğine göre, vekil müvekkili aleyhinde tahsil yoluna başvuramayacağı gibi; rehin cirosunda dahi hamil, aynı zamanda senedin aynının maliki olan kendi cirantasına senet bedelinden dolayı müracaat edemez; bu halde rehin cirosu, senette mündemiç alacağı ilişkin hakkın kullanılarak vekil suretiyle tahsil edilecek meblağ üzerinde rehin hakkını temin eder. Nitekim rehin cirosunda, (bedeli teminattır) veya (bedeli rehindir) gibi ibarelerin kullanılması da rehin, bedel üzerinde olduğunu gösterir; yoksa senedin mülkiyeti ve bu arada asli zilyetliği, fer'i zilyetliği hamile intikal eder.

---

⁷⁷ Öztan, 2004, s. 118 vd

⁷⁸ Kınacıoğlu, 1993, s. 182

Esasen rehin cirosunda, temlik cirosunda olduğu gibi ciranta hamilden senet karşılığını almaz. Bu itibarla ayrı bir akdi ilişkiye dayanmadıkça rehin cirosu sebebiyle ciranta, hamile karşı şahsen ve senet bedeli ile sorumlu olmaz. Medeni Kanununun 879. maddesinde de borçlunun, rehin sebebiyle ödünç verene karşı şahsen sorumlu olamayacağı beyan edilmiştir. Kaldı ki rehin cirosunda senedin aynının rehnedilmesi, söz konusu değildir.”

Nihayet teminat cirosu sahibi senet nedeniyle ödeme yapmak zorunda kalırsa müracaat hakkı var mıdır?

Kınacıoğlu (1993), TTK.m.636/III ve TTK.m.638/I'in açık hükümleri mucibince teminat cirosunu imzalayanın poliçe bedelini ödediği takdirde müracaat hakkını elde edeceği, poliçe borçlusunun müracaat hakkına sahip olabilmesi için daha önce poliçeden doğan hakları haiz olmasının zorunlu olmadığı görüşündedir (s. 183).

2.4.2. Tahsil Cirosu

Tahsil cirosu, ciro edilene alacağı tahsil yetkisi vermek amacıyla yapılan cirodur. Tahsil cirosunda cirantanın amacı, senetten doğan bütün hakları devretmek değil, ciro edilene sadece, kendi namına poliçe bedelini kabzetmek yetkisini vermektir. Ciro edilen bedelin tahsili konusunda cirantanın mümessilidir. Tahsil cirosu, senedin bedelinin tahsili ile buna bağlı hakları koruyucu işlemler yapmaya yönelik temsil yetkisinin kıymetli evraka özgü bir görünüş şeklidir. Bu sebeple tahsil cirosunun temlik ve garanti (teminat) fonksiyonu yoktur⁷⁹.

Tahsil cirosu iki şekilde yapılabilir. TTK.m.600 belirtildiği üzere açık tahsil cirosu ve doktrinde kabul edildiği üzere gizli tahsil cirosu.

---

⁷⁹ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 169

2.4.2.1. Açık Tahsil Cirou

TTK.'nın 600. maddesinde "ciro "bedeli tahsil içindir." "kabız içindir", "vekaleten" ibaresini veya sadece tevkili ifade eden diğer her hangi bir kaydi ihtiva ederse hâmil poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir; fakat o poliçeyi ancak tahsil cirou şeklinde tekrar ciro edebilir" denilerek açık tahsil cirou açıklanmıştır.

Tahsil cirolu senet,bir borcun ödenmesi veya o borç yerine kaim olmak üzere verilmediği için temlik fonksiyonuna sahip değildir.Mülkiyet ciroya rağmen ciro edende kalmaktadır.Dolayısıyla bir garantiye de gerek bulunmamaktadır.Bu bakımdan garanti fonksiyonu da mevcut değildir⁸⁰. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 25.02.1982 tarihli ve 1982/455 Esas ve 1982/744 Karar sayılı kararı şöyledir:

"Dava konusunun tahsil edilmek üzere davalıya ciro edildiği dosya içeriği ve taraf vekillerinin açık muvafakatıyla dinlenen tanık anlatımıyla sabit olduğuna göre, davalının TTK.nun 600/1. ve aynı yasanın 1. maddesi yollaması ile Borçlar Yasasınının 394. maddesi uyarınca bu takip nedeniyle avukata ödenen vekillik ücreti 35.000 lirayı, senet bedelinden indirmek suretiyle davacıdan tahsil edebileceğinin kabulüyle buna göre hüküm kurulması gerekirken, yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir."

Tahsil cirosunun tek fonksiyonu "teşhis fonksiyonu"dur. Senedi tahsil cirou ile alan hamil, poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir (TTK.m.600/1, c.2). Bunu ciranta adına yapmaktadır. Poliçe bedelini tahsil edebilir, tahsille ilgili işlemleri yapabilir, makbuz verebilir, ödeme halinde senedin teslim edebilir, kabul olunmama veya ödememe hallerinde protesto düzenlettirebilir, ihbarda bulunabilir, sebepsiz zenginleşme davası açabilir vs. Buna karşılık asıl borç münasebetiyle ilgili bir dava açması mümkün değildir. Tahsil cirosunun yapılış amacına ters düşeceği için sulh, feragat veya ibra işlemleri yapamaz (Aksi görüş için dipnota bkz⁸¹). Yapılış amacına aykırı düşmediği için, senedi yeniden tahsil cirosuyla ciro edilebilir⁸².

⁸⁰ Körez, B.O. (2007) *Kıymetli Evrak Hukukunda Önemli Bilgiler Ve Notlar*. <http://www.turkhukuk sitesi.com>

⁸¹ Karayalçın senedi tahsil cirou ile alan hamilin sulh, feragat ve ibra işlemlerini yapabileceğini savunmaktadır (Karayalçın, Y. (1970) *Ticaret Hukuku Dersleri-2. Cilt* (4. Baskı). Ankara s. 129

⁸² Öztan, 2004, s.120

TTK.nın 600. maddesinin 2. fıkrasına göre “poliçeden mesul olanlar bu halde ancak cirantaya karşı ileri sürebilecekleri def’ileri hâmile karşı dermeyeran edebilirler.” Buradan anlaşıldığına göre muhatap, ciro edilenin şahsına karşı sahip olduğu def’ileri kullanamaz.

Muhatap, ciro edene karşı haiz olduğu kişisel defileri ciro edenle edilen arasındaki muvazaayı kanıtlama sureti ile tahsil cirosunda olduğu gibi burada da hamile karşı dermeyeran edebilir. Muvazaa kanıtlanmadan böyle bir olanak yoktur⁸³.

2.4.2.2. Gizli Tahsil Cirou

Gizli tahsil cirou temlik cirosunun taraflar arasındaki itimada dayanılarak kullanılmasıdır. Bu suretle temlik cirou, esas maksadı dışında kullanılmış olmaktadır. Senet, temlik ciroyuyla verilmekte, ancak taraflar arasında yaptıkları bir anlaşma ile senet bedelinin devralan tarafından tahsil edilip cirantaya verileceğini tespit etmektedir. Bu durumun hukuk düzenine aykırı düşen bir yönü yoktur. Özellikle, muvazaa durumu kesinlikle sözkonusu değildir. Zira taraflar senedi alan şahsı onu aleni tahsil ciroyuyla alan şahsın durumundan da öte bir temlik ciroyuyla devralanın durumuna sokmayı ciddi surette istenmekte ve buna uygun şekilde hareket etmektedirler⁸⁴.

Yargıtay da kararlarında gizli tahsil cirosuna yer vermiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 13.05.2002 tarih ve 2002/959 Esas, 2002/4721 Karar sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Avukat olan davalı, çek’in müvekkili olan dava dışı Chermia isimli kişi tarafından tahsil için kendisine verildiğini, çek’in sağığında muris tarafından beyaz ciro ile Chermia’ya teslim edildiğini, onunda bu haliyle kendisine vermiş olduğundan kendi ad ve soyadını yazıp, imzalayarak bankaya ibraz ettiğini savunurken, 22.01.2001 tarihli oturumda dinlenen Chermia, imzalı beyanı ile sözkonusu çek’i alacağına karşılık Ahmet K.’dan aldığını, bu nedenle alacağı

⁸³ İmregün, 1995, s. 77

⁸⁴ Öztan, 2004, s. 121

kalmadığını mahkemede açıklamış olduğunu, sözkonusu çekin alacağını almak için Avukat'a verildiğini ifade etmiş olup böylece çekin asıl hamilinin dava dışı Chermia olduğu, onun tarafından da murisin beyaz cirosuna müsteniden ve elden davalıya verildiği, davalı ile dava dışı Chermianın birbirini doğrulayan beyanlarından anlaşılakta olup, yapılan bu işlemi TTK.nun 730 ncu maddesi yollaması ile aynı Yasa'nun 595/f.2 ve 596/f.3 ncü maddelerine göre geçerli olduğundan, çek'i elinde bulunduran davalının çek'i gizli tahsil cirosu ile devralan meşru vekil hamil olduğu anlaşılaktadır. Bu durumda, sözkonusu çek'in gerçek hamilinin Chermia olduğu sonucuna varılmış olması karşısında, bu şahsın taraf olmadığı işbu istirdat davasında sağlıklı bir yargılama yapılması ve sonuca ulaşılması mümkün olamayacağından, davacı tarafa Chermia Irma Vanpoujke hakkında da istirdat davası açması için süre verilerek, açılacak davanın işbu dava ile birleştirilerek görülüp, sonuçlandırılması gerekir.”

Gizli tahsil cirosundan temlik cirosunda yararlanılmakta olmasına rağmen, ciranta ile senedi alan arasındaki ilişkide, temlik cirosunun devir ve garanti (teminat) fonksiyonları ile ilgili bir sonuç doğmaz. Borçlunun, cirantanın maddi hukuk yönünden hak sahibi olmadığını vekil-hamile karşı dermeyan her zaman hakkı vardır⁸⁵.

Maddi hukuk bakımından poliçeyi gizli rehin cirosu yoluyla rehnalan hamilin durumu, açık rehin cirosununkine benzer. Ancak gizli rehin cirosunda hamil, dış münasebette senette yazılı hakkın sahibi ve senedin maliki durumunda olduğundan iyiniyetli müktesip, senetten doğan hakları da iktisap eder (TTK.m.598/II). Kötüniyetli müktesip ise TTK.m.601/I. fıkrasına kıyasen yalnız poliçe bedelini tahsile yetkili sayılabilir⁸⁶.

2.4.3. Rehin Cirosu

Rehin cirosu kıymetli evrakın bir borcun teminatı olarak alacaklıya tevdi edilmesidir. TTK.nın 601. maddesinin 1. fıkrasında cironun rehin fonksiyonu

---

⁸⁵ Öztan, 2004, s. 121

⁸⁶ Tekil, 1994, s. 188

belirtilmiştir: *Ciro*, "bedeli teminattır", "bedeli rehindir" ibarelerini yahut rehni ifade eden diğer her hangi bir kaydı ihtiva ederse, hâmil poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir; fakat kendisi tarafından yapılan bir *ciro* ancak tahsil *cirosu* hükmündedir.

İnançlı tahsil *cirosu* gibi inanca rehni *cirosu* da mümkündür. Buna karşılık inanca işlem içermeyen bir rehni *cirosu*nda rehni *cirosu* kaydının konulmasının ihmali edilmiş olmasının olumsuz sonuçları olabilir. Rehni *cirosu* ile senedi devralan kişi senedi ancak tahsil *cirosu* ile devredebilir. Rehni *cirosu*nun devreden borcu için yapılması mümkün olduğu gibi üçüncü bir kişinin borcu için yapılması da mümkündür⁸⁷.

Senedi rehni *cirosu* ile iktisap eden banka kendi *cirosu*nu takip edemez. Hukuk Genel Kurulu'nun 11.10.1969 tarih ve 727/749 sayılı kararına atıf yapan Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 17.11.2000 tarihli 2000/16418 Esas ve 2000/17643 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Gerede İcra Müdürlüğü'nün 1999/674 esas sayılı dosyasında takibe konulan senet lehdarı Celal'in takip alacaklısına yapılmış bir cirosu bulunmamaktadır. İlk ciro lehdara ait değildir. Bu durumda takip alacaklısı TTK.nun 598. maddesi gereğince yetkili hamil olmayıp adı geçen takip hakkı bulunmamaktadır. Aynı müdürlüğün 1999/675 ve 676 sayılı dosyalarında takibe konulan senetlerin ise, takip borçlusu lehdar tarafından bankaya rehni cirosu ile ciro edildiği görülmektedir. TTK. nun 601. ve HGK.nun 11.10.1969 tarih ve 727/749 sayılı kararına göre senedi rehni cirosu ile iktisap eden banka kendi cirosu nu takip edemez. Merci hakimliğinin gerekçesinde açıklanan hususlar seçilen takip şekline göre olaya uygun değildir. Kaldı ki bonoların sözleşmenin teminatı olarak verildiğinin kabulü halinde de alacağın tahsil edilip edilmeyeceği yargılamayı gerektirdiğinden bu halde dahi takibin iptali gerektiği gözden uzak tutulmamalıdır. O halde İİK.nun 170/a maddesi gereğince takibin iptali yerine yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.”

---

⁸⁷ Battal, 2005, s. 98 vd.

Rehin cirosu da tahsil cirosunda olduğu gibi iki şekilde yapılabilir: Aleni rehin cirosu, gizli (örtülü) rehin cirosu.

2.4.3.1. Aleni Rehin Cirosu

Aleni rehin cirosu ile bir poliçe üzerinde rehin hakkı iktisap eden kimseler poliçeden doğan bütün hakları rehin amacı doğrultusunda kullanılabilir (TTK.m.601/1, c.2). Ciro edilen poliçe bedelini tahsil ettiği takdirde bu bedel kendisinin rehinle temin edilen alacağını aşarsa aşan kısım için tamamen bir temsilci durumundadır. Bu sebeple senedin ziyai durumunda iptal davası açabilir. Vadenin gelmesinden sonra poliçeyi muhataba ibraz edilebilir. Ödenmeme halinde protesto düzenlettirilebilir. Gereken hallerde vadeden önce müracaat hakkını kullanabilir. Ancak poliçenin maliki olmadığından bütün bu gibi tasarrufların rehin amacıyla sınırlı olduğu gözden kaçmamalıdır. Bu sebeple mesela ibra, feragat, sulh yollarına gidemez⁸⁸.

Poliçeden mesul olanlar, kendileriyle ciranta arasında doğrudan doğruya mevcut olan münasebetlere dayanan def'ileri hâmile karşı ileri süremezler; meğer ki, hâmil poliçeyi iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun (TTK.m.601/II).

Poliçeyi rehin cirosuyla alan hamil, bu senedi zamanında ödenmek üzere ibraza (duruma göre kabule arz) ve gereken diğer hakkı koruyucu işlemleri yapmaya mecburdur. Bütün bunlar rehin anlaşmasında var sayılı; aksi takdirde akdin pozitif ihlali sebebiyle sorumlu olur. Senedi tahsil cirosuyla alan hamil bu poliçeyi ancak tahsil cirosuyla ciro edebilir (TTK.m.601/I, c.2); rehin veya temlik cirosu yapamaz. Senedin rehin yoluyla devrinde, ciranta bütün mameleki ile sorumluluk altına girmemektedir. Rehin belli bir miktarda sorumluluk sonucunu verir. Rehin cirosunda da ciranta, temlik cirosundakinin aksine, rehin konusu şey (mal, yani poliçe) dışında ödememeden veya kabul edilmemeden dolayı şahsi sorumluluk altına girmeyi düşünmemektedir. Ayrıca rehnedilen poliçenin alacaklısı, hiçbir zaman poliçenin

---

⁸⁸ Öztan, 2004, s.122

alacaklısı olmamaktadır; sadece rehin hakkına sahiptir. Bu sebeple rehin cirosu, cirantasının garantisini ihtiva etmemektedir⁸⁹.

Poliçenin rehnine mesnet alacağın vadesi ile, poliçenin vadesi birbirine uymayabilir. Esasen ekser halde durum böyledir. Asıl alacağın vadesi poliçe vadesinden önce gelmiş ise hamil poliçe bedelini tahsil ettikten sonra bu bedeli daha önce muaccel hale gelmiş alacağı ile mahsup edebilir. Asıl alacağın vadesi, poliçenin vadesinden sonra ise, poliçe tahsil edildiği anda, muaccel durumda olan asıl alacağı, hamil yine poliçe bedeli ile mahsup edebilir, zira senedi rehin cirosu ile kendisine teslim eden borçlu, borcun vadesinden önce vadeli poliçeyi vermekle, buna muvafakat etmiş demektir⁹⁰.

2.4.3.2. Gizli Rehin Cirosu

Gizli rehin cirosu, temlik cirosunun ilgililer arasındaki anlaşma neticesi itimada müstenit olarak, teminat amacıyla kullanmasıdır. Gizli rehin cirosunda senedi alan şahsın hukuki durumu maddi hukuk açısından açık (aleni) rehin cirosundaki gibidir. Aradaki fark şuradadır: Ciro edilen dış görünüş itibarıyla poliçenin maliki görünümünde olduğundan, poliçeyi yeni bir temlik cirosuyla devredilebilir. Kendisinden iyiniyetle bu senedi alan kimse malik olur⁹¹.

2.5. CİRONUN ŞEKLİ

Ciro yazılı bir beyandır. Beyan olduğu için imzayı içermelidir. Beyan sadece imza konulması yoluyla da yapılabilir; sözlü olamaz. Ciro kaydı, poliçe (veya diğer kıymetli evrak) üzerine yazılmalıdır. Poliçeye bağlı alonj denilen ve poliçenin arka yüzünün devamı olarak kabul edilen kağıt üzerinde de yazılabilir.(TK.m.595)⁹². Uygulamada özellikle çeklerde alonj kullanılması çok yaygındır.

Yargıtay mühür kullanılarak yapılan ciroyu kabul etmemiştir. Buna karşılık parmak izi kullanılarak yapılan ciro geçerli kabul edilmiştir. Yargıtay Hukuk Genel

---

⁸⁹ Öztan, 2004, s. 123

⁹⁰ İmregün, 1995, s. 78 ve 79

⁹¹ Öztan, 2004, s. 123

⁹² Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 155

Kurulu'nun 22.12.1982 tarihli 1979/3-1702 Esas, 1982/965 K. Sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“Senedin kesin delil sayılabilmesi için, borç altına giren kimse tarafından imza edilmiş olması gerekir. (BK. m. 13, 14). Kural bu olmakla beraber imza atmaya muktedir olmayan veya okuma yazma bilmeyen bir kimse imza yerine parmak izi kullanabilir. Yalnız, senetteki parmak izinin borçluya aidiyeti ve bizzat borçlu tarafından basıldığıнын ihtiyar kurulunca ve o yerde tanınmış iki tanık tarafından onaylanması lazımdır. (HUMK. m. 297) Bu madde hükmünün parmak izli belgenin düzenlenme şekli ve şartları konusunda öngördüğü kural, bir geçerlik şekli olmayıp, ispat koşuludur. Bu nedenle anılan madde hükmüne uygun biçimde onaylanmamış olan bir senetteki parmak izinin borçlu tarafından kabul (ikrar) edilmesi halinde, senet gene geçerli sayılır ve kesin delil teşkil eder (HGK. 18.1.1978 gün 7/228 E. 12 K. s.k.). Çünkü böyle bir halde senet içeriği (muhtevası) borçlu tarafından kabul edilmiş ve benimsenmiş demektir. Buna karşılık senetteki parmak izinin inkarı halinde, onama işleminin yasanın gösterdiği şekilde yapılmış olması gerekir. Aksi halde bu senedin hiçbir ispat değeri olmaz ve usulce geçerli kabul edilemez, yani yok sayılır (HGK. 11.12.1971 gün, 4/937 E. 740 K.; HGK. 20.11.1974 gün, 1971/7-830 E. 1226 K. s.k.).

Ciro teamüle uygun olarak poliçenin arkasına yazılır. Fakat bu muhakkak uyulması gereken bir şekil şartı değildir. Sadece poliçenin yüz tarafına atılan imza, bazı şartlar altında kabul beyanı başta olmak üzere türlü anlamlara gelebilir. Bu bakımdan poliçenin yüzüne yapılacak cirolarda, konulan kaydın başka bir yoruma yol açmayacak şekilde açık olması gerekir⁹³.

Cironun yapıldığı tarihin senette yer alması gerekmez. Ancak tarih, ciro zincirinin daha kolay tespitine imkan verir. Ayrıca ciroda, cirantanın adresinin gösterilmesine de gerek yoktur. Fakat TTK.m.635/III'te öngörülen ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmesinde faydalı olur. Ciro beyanı çeşitli şekillerde ifade edilebilir. Ciranta, ciro yapacağı kişinin ad ve soyadını ve ödeyiniz kelimesini yazarak

---

⁹³ Poroy ve Tekinalp, 2007, s. 155

altına imzasının atar. Bu tür ciroya tam ciro denir. Ciranta, ciro edilenin adını yazmadan de ödeyiniz veya bunu yazmadan da sadece senedin arka yüzünü imzalayıp, ciro edilene senedi teslim ederse, yine geçerli bir ciro yapılmış olur. Bu durumda beyaz ciro sözkonusu olur⁹⁴.

Cironun kime yapıldığı ehemmiyetli değildir. Ciro keşideciye veya poliçe ile borç altına girmiş olanlardan birine (cirantaya yahut aval verene) yapılabilir. Bu ciroya geriye doğru ciro denir. Ciroyu, poliçeyi kabul etsin veya etmesin muhataba da yapmak mümkündür (TTK.m.593/II). Keşideci, eski cirantalar, aval veren ve muhatap poliçeyi yeni hamil olarak iktisap ederler ve esas itibarıyla cirodan doğan hakları kazanırlar⁹⁵.

TTK.m.594/I'e göre cironun kayıtsız şartsız olması lazımdır. Cironun tabi tutulduğu (ciro için konulan) her şart yazılmamış sayılır.

Cironun kayda ve şarta bağlanması ile keşideci tarafından poliçe bedelinin ödenmesi için verilmiş emrin, bünyesinde kayıt ve şart taşıması farklı sonuçlar doğurucudur. cironun kayıt ve şarta bağlanmış bulunması, gerçi kanunun istemediği bir durum olmakla beraber cironun geçerliliğini etkilemez. Sadece konulmuş kayıt ve şartlar yazılmamış sayılır. Oysa keşidecinin muhataba verdiği ödeme emrinin kayıt ve şarta bağlanması, senedin poliçe niteliği kazanabilmesini engeller.(TTK 583/no. 2, 584/1). Aynı şekilde kabul ve kayıtsız ve şartsız olmalıdır (TTK.m.608/I)⁹⁶.

Bu kuralın iki yönde ayrıcısı (istisnası) vardır. Bir durumda ciroya yazılan şart ciroyu batıl kılar. Bu hal, TTK.m.591/II'de öngörülen "kısmi ciro"dur. Kısmi ciro poliçede ifadesini bunla meblağın bir kısmının cirosudur. Poliçede ifadesi bulan alacak bölünemeyeceği ve poliçede kısmen teslim edilemeyeceği cihetle, poliçe olmaksızın hak kısmen de olsa dermeyan edilemeyeceği için yasa koyucu kısmi ciroyu batıl saymıştır. Kısmi ciro tek kişi adına düzenlenmiş poliçenin cirosu olabileceği gibi, birden fazla kişi lehine düzenlenmiş veya birden fazla müşterek maliki bulunan bir poliçenin müşterek maliklerinden yalnızca birisi tarafından ve

---

⁹⁴ Pulaşlı, 2007, s.138

⁹⁵ Kınacıoğlu, 1993, s. 174

⁹⁶ Tekil, 1994, s. 129

kendi hakkına inhisar etmek üzere devri şeklinde iki tür olarak düşünülebilir, maddenin açık ifadesi uyarınca her iki haldeki kısmi devir de hükümsüzdür. Buna karşın bir poliçenin aynı ciro ile müştereken iki kişiye cirosu veya müşterek poliçe maliklerinin poliçeyi ahara müştereken ciro ile devretmelerinde kısmi ciro durumu yoktur. Keza poliçede birden fazla lehdar veya müşterek malik varsa bunlardan birinin poliçedeki hakkını diğerine ciro etmesi TTK.m.594/II anlamında kısmi ciro anlamına gelmez, gelemaz. Zira kısmi cironun batıl sayılması poliçede ifadesini bulan hakkın, poliçe ibraz edilmeksizin talep ve devri edilemeyeceği gerçeğine dayanır. Oysa müşterek maliklerden birinin poliçedeki hakkını diğerine ciro etmesi, poliçedeki hakkı parçalamamakta, tamamının yine maliki tarafından poliçe ibraz edilerek devir veya talep edilmesini olanaklı kılmaktadır⁹⁷.

Kısmi ciro ile kısmi ödeme birbirine karıştırılmamalıdır. Kısmi ciro batıldır, yani hükümsüzdür, oysa kısmi ödeme geçerlidir. Hamil, kısmi ödemeyi reddedemez. Kısmi ödeme halinde muhatap bu ödemenin poliçe üzerine işaret edilmesini ve kendisine bir makbuz verilmesini isteyebilir (TTK.m.621/II ve III)⁹⁸.

İkinci grup istisna ise ciro yaparken cirantanın ciroya koyduğu ve yasa hükümleri uyarınca istisna olarak kabul edilen kayıtlardır⁹⁹.

Poliçeye konulduğunda batıl olmayan şerhlere şunlar örnek verilebilir:

- Keşideci poliçeye "emre yazılı değildir" kaydını koyabilir (TTK.m.593/II). (Bu durumda (bu fıkranın devamı gereği) poliçe ancak alacağın temliki yoluyla devrolunabilir.)

- Aksine şart bulunmadıkça ciranta poliçenin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden mesuldür (TTK.m.597/I). Bu hüküm gereği cirantanın poliçenin kabul edilememesinden ve ödenmemesinden sorumlu olmayacağı şerhini koyabilir.

- Ciranta, poliçenin tekrar ciro edilmesini yasak edebilir (TTK.m.597/I).

---

⁹⁷ İmregün, 1995, s. 69, 70

⁹⁸ Tekil, 1994, s. 127

⁹⁹ İmregün, 1995, s. 70

- Ciranta "bedeli tahsil içindir" "kabız içindir", "vekaleten" ibaresini veya sadece tevkili ifade eden diğer her hangi bir kaydı koyabilir (TTK.m.600/I). Bu durumda hamil poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir (1. fıkranın devamı gereği).

(Son üç hüküm TTK.m.730'un atfı ile çekler için de uygulanır.)

- Ciranta, "bedeli teminattır", "bedeli rehindir" ibarelerini yahut terhini ifade eden diğer her hangi bir kaydı koyabilir (TTK.m.601/I). Bu durumda hâmil poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir; fakat kendisi tarafından yapılan bir ciro ancak tahsil cirosu hükmündedir (1. fıkranın devamı gereği). Bu kayıtlar ileride açıklandığı üzere çeklerin teminat fonksiyonu olmadığı için çeklerin cirosunda kullanılamaz.

- Keşideci, bir müddet tâyin etmek veya etmemek suretiyle poliçenin kabule arz edilmesini şart koşabilir (TTK.m.604/I).

- Keşideci, üçüncü bir şahsın ikametgâhında veya muhatabın ikametgâhından başka bir yerde yahut görüldükten muayyen bir müddet sonra ödenmesi gereken poliçeler hariç olmak üzere, poliçenin kabule arzını menettiğini poliçeye yazabilir (TTK.m.604/II).

Keşideci, poliçenin muayyen bir tarihten önce kabule arz edilmemesini de şart kılabilir (TTK.m.604/III).

- Keşideci poliçenin kabule arzını menetmiş olmadıkça her ciranta, bir müddet tâyin etmek veya etmemek suretiyle, poliçenin kabule arzını şart koşabilir (TTK.m.604/IV).

(604. maddedeki bu dört kayıt (çekte kabul olmadığından) çeklere konulamaz.)

- Çekler üzerine "emre yazılı değildir" kaydı veya buna benzer bir kayıt yazılarak muayyen bir kimse lehine ödenmesi şart kılınabilir (TTK.m.700/II). Bu durumda çek ancak alacağın temlik yoluyla devredilebilir ve bu devir, alacağın temlikinin hukuki neticelerini doğurur (2. fıkranın devamı gereği).

2.6. CİRONUN ZAMANI

Senedin lehbara verilmesi ile ciro süreci başlar. TTK.nın 602. maddesine göre “Vadenin geçmesinden sonra yapılan ciro, vadeden önce yapılan bir cironun hükümlerini doğurur; şu kadar ki; ödenmeme protestosundan yahut bu protestonun tanzimi için muayyen olan müddetin geçmesinden sonra yapılan ciro ancak alacağın temlikî hükümlerini meydana getirir. Aksi sabit oluncaya kadar tarihsiz bir ciro protestonun tanzimi için muayyen olan müddetin geçmesinden önce yapılmış sayılır”. Vadenin geçmesinden sonra dahi ciro yapılabilir mi bu durum ilanihaye devam mı edecektir; senedin cirosu hangi ana kadar yapılabilir?

Kaideten ciro vade bitimine kadar yapılır. Tarihsiz ciro vadeden önce yapılmış ciro hükmündedir. Vadenin dolması ile poliçe, tedavül senedi olma vasfını kaybeder. Buna rağmen vadenin hülulünden sonra da poliçenin cirosu mümkündür. Poliçe protesto edilmemiş ve protesto edilebilecek durumda ise vadenin geçmesinden sonra yapılan ciro vadeden önce yapılan bir cironun hükümlerini doğurur. Oysa ödememe protestosunda veya bu protestonun tanzimi için gerekli belirli sürenin geçmesinden sonra ciro ancak alacağın temlikî hükümlerini meydana getirir. Yani bu cironun teminat fonksiyonu yoktur (TTK.m.597/I) ve cirantadan önce gelen şahıs cirantaya karşı sahip olduğu def’ilerin hamile karşı da ileri sürebilir (BK.167/I). başka bir deyişle poliçe nama yazılı senet haline dönüşür. Bu yüzden ciranta, kendisinden sonra gelen şahsa karşı aralarındaki asıl borç münasebeti nedeniyle sorumlu olur. Bunun için TTK.m.596/I hükmü, bu halde tatbik edilemez. Öte yandan ciro TTK.m.598/I’de derpiş edilen teşhis fonksiyonunu yitirir. Böyle bir poliçenin iyiniyetle iktisap da himaye edilmez (TTK.m.598/II). Buna rağmen poliçe, bu vasfını kaybetmediğinden kambiyo senetlerine mahsus hükümlerine göre icraen takip olunabilir¹⁰⁰.

Vadede senet ödenmediği takdirde ödeme gününü (vade tatile rastlamadığı takdirde vade ve ödeme günleri çakışır) takip eden “iki işgünü” içinde ödememe protestosunun çekilmesi lazımdır. Aksi takdirde hamil müracaat haklarını kaybeder. İşte poliçenin vadenin gelmesinden sonra ciro ile devri imkanı sadece ödememe protestosunun çekilmesi anına ve eğer bu protesto çekilmemiş ise, çekilebilmesi için

---

¹⁰⁰ Tekil, 1994, s. 189

Kanun'un tanıdığı bu iki iş günlük sürenin bitimine kadar mevcut kalır. Ödememe protestosu çekildikten veya bunun için gerekli iki iş günlük süre geçtikten sonra yapılan ciro, gecikmiş ciro ismini alır ancak alacağın temlik hükümlerini yaratır (TTK.m.602). Gecikmiş ciro senedin kambiyo senedi olma özelliğini ortadan kaldırmaz. Gecikmiş ciro ile senedi alan şahıs, bir alacağı temlik alan şahsın hukuki durumuna girer. Temlik edene karşı ileri sürülebilecek def'ilerin, senedi gecikmiş ciro ile devralana karşı da ileri sürülmesi mümkündür. Aynı şekilde bu şahıs senedi kendisine temlik edene karşı kambiyo senetleri hukukunun verdiği müracaat imkanı kullanamaz¹⁰¹.

Çekte ise protesto prosedürü yoktur. Çekler TTK.m.707 gereği görüldüğünde ödenir. Çekin bankaya ibrazı sırasında karşılığı yok ise derhal karşılıksız olduğuna dair şerh düşülür. Bu bakımdan çekin ciro ile devri bankaya ibraz anına kadar mümkündür; bankaya ibrazdan sonraki devirler ise alacağın temlik hükümlerine tabidir.

2.7. CİRODA KİŞİLER

Ciroda kişiler denildiğinde senedi kimin, kim/kimlere devredebileceği anlaşılır. Ciroda kişileri üçe ayırabiliriz: 1) İlk ciroyu yapan lehdar, 2) sonra ciro ile senede hamil olabilecek herhangi bir üçüncü şahıs, 3) senedi son olarak elinde bulunduran yetkili hamil. Cirodaki kişilerden sonuncusu özellikle çekte çok farklı özellikler arz etmektedir. Bu konuyu ileride inceleyeceğiz.

2.7.1. Lehdar

Poliçenin ilk cirosunu ancak lehdar yapabilir. Lehdar dışında başka birisinin yapmış olduğu ciro, ciro silsilesinin bozulmasına neden olacaktır. Bu konuya temlik cirosunun fonksiyonları konusunda kısmen değinmiştik.

Keşideci poliçeyi lehtara zilyetliğin geçirilmesi yoluyla verir. Bu geçirme kambiyo hukukuna özgüdür. Temlik ciroyuyla poliçeyi devralmış olan her kişi onu

---

¹⁰¹ Öztan, 2004, s. 111

istediği tür ciro ile devredilebilir. Senedi tahsil veya rehin cirosu ile devralanların bu bakımdan hakları sınırlıdır¹⁰².

Lehdar müteveffa olup senedi beyaz ciro ile ciro etmiş ise mirasçuları icra takibine geçebilecek midir?

Yargıtay bu soruya olumlu cevap vermiştir. Konuya ilişkin Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 24.04.2008 tarihli 2008/5823 Esas ve 2008/8598 sayılı kararı şöyledir:

“TTK'nın 595/2. maddesi gereğince lehine ciro yapılan kimsenin ciroda gösterilmesine lüzum olmadığı gibi ciro cirantanın sadece imzasından ibaret de olabilir. Bu şekilde yapılan ciroya beyaz ciro denir.

Somut olayda takip konusu yapılan 15.10.2006 vade tarihli 190.000 YTL bedelli bono arkasında lehdar Mehmet tarafından beyaz ciro yapıldığı ve bu senedin mirasçuların elinde bulunduğu görülmüştür. Bu haliyle mirasçuların söz konusu senedi beyaz ciro ile aldıklarının kabulü gerekir.

Mirasçılar takip sırasında muris Yaşar'dan kendilerine bononun kaldığını belirterek takip yaptıklarını ileri sürdüklerine göre gerek yukarıda belirtildiği üzere beyaz ciro yoluyla senedi ellerinde bulundurmaları sebebiyle yetkili hamil alacaklarından ve ayrıca Medeni Kanun'daki miras hükümlerine göre de hak sahibi olduklarından ve dolayısıyla hamil oldukları da anlaşıldığından bunun aksinin de yazılı bir belge ile kanıtlanmamış olduğu dikkate alındığında mirasçuların takip yapmalarında yasaya uymayan bir yön yoktur. Bu nedenle itirazın reddine karar vermek gerekirken kabule karar verilmesi isabetsizdir”.

Eğer bono miras yoluyla geçmişse icra takibine tüm mirasçuların birlikte geçmesi gerekecektir. Ciranta ölmüş ise cirantanın bu borcundan dolayı Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesine göre tüm mirasçılar müteselsilen sorumlu olacaklardır. Yargıtay müteveffa cirantanın sadece bir mirasçısı aleyhine icra takibine geçilmiş

---

¹⁰² Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 158

olmasında hukuken bir sakınca olmadığına karar vermiştir. Konuya ilişkin Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 17.06.2005 tarihli 2005/9269 Esas ve 2005/13181 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Borçlu İnci Güden, seçilen takip şekline göre borca itirazlarını icra dairesine bildirdikten başka, şikayet yoluyla da icra mahkemesine başvurmuştur. Adı geçen vekili tarafından şikayet dilekçesinde takip talebinde asıl borçlunun adı soyadı ve kimliğinin yazılı olmadığı, muristen alınan bir veraset belgesi bulunmadığı ve mirasçılar arasında zorunlu takip arkadaşlığı göz ardı edilerek tek başına haklarında takip yapıldığı belirtilmiş ve takibin iptaline karar verilmesi talep edilmiştir. Mahkemece istemin kabul edildiği görülmektedir.

Medeni Kanununun 641/1. maddesine göre (mirasçılar, tereke borçlarından müteselsilen sorumludurlar) mirasın reddi veya resmen tasfiyesi söz konusu olmadığına göre, mirasçılardan biri hakkında takip yapılmasında yasaya aykırılık yoktur. Borçlu İnci Güden mirasçı olmadığını iddia etmediği için muristen veraset belgesi almadan takip yapılması iptal nedeni olarak kabul edilemez.”

2.7.2. Cirantalar

İlk cironun lehdar tarafından yapılması kuralı dışında sonraki cirolarda herkes ciranta olabilir.

Ciro poliçeyi kabul etmiş olsun veya olmasın muhataba, keşideciye veya poliçe ile borç altına girmiş olanlardan herhangi birine de yapılabilir. Bu kimseler poliçeyi yeniden ciro edebilirler (TTK.m.593/III). Esasen Borçlar Kanunu'nun 116. maddesi¹⁰³ hükmüne göre alacaklı sıfatı ile borçlu sıfatı birleştiği zaman borç sona erer. TTK'nın 593. maddesinde bu ilkedan ayrılmıştır.

---

¹⁰³ Borçlar Kanunu'nun 116. maddesinin 1. fıkrası: Alacaklının ve borçluluk sıfatlarının bir şahısta içtimaiyle borç sâkıt olur.

2.7.3. Son Yetkili Hamil

Senedi tahsil etmek üzere elinde bulunduran kişidir. Hamil senedi elinde tahsil için bulundurmaktadır.

3. BÖLÜM - ÇEKİN DEVİR ŞEKİLLERİ

3.1. ŞEKİL AÇISINDAN

Çekin cirosu iki şekilde yapılabilir: Tam ciro ve beyaz ciro şeklinde. Ciroda devralan da belirtilmiş ise tam ciro, belirtilmemiş ise beyaz cirodur.

3.1.1. Tam Ciro İle Devir

Tam ciro, devralanın kim olduğu belli olan cirodur. Bu tür ciro ile çeki (veya diğer kıymetli evrakı) devralan kişi çeki (veya diğer kıymetli evrakı) devretmek istediğinde yeni bir ciro yapmak zorundadır. Tam ciroda ciro eden

“Ali Devralan lehine ödeyiniz”

“Veli Devreden”

gibi bir ibarenin altına imzasını atarak devralanın kim olduğu belli olduğu halde çeki devir eder.

3.1.2. Beyaz Ciro İle Devir

Beyaz ciro (açık ciro) ise devralanın adının yazılmadığı cirodur. Bu tür bir ciro ile senedi devralan kişi için temelde iki ihtimal vardır: Birincisi, beyaz ciro ile devralan kişi, senedi yeni bir tam ciro yada beyaz ciro yaparak devreder. Bu halde kendisinde sorumluluk zincirine dahil olmuş olur¹⁰⁴. Ciro eden sadece

“X devreden”

Olarak ismini yazıp altına imzasını atarak çeki yeni ciroantaya teslim eder. Burada çeki kime devrettiği belli değildir.

İkincisi, beyaz ciro ile devralan kişi, senedi ciro yapmaksızın doğrudan ve sadece teslim ile devreder. Bunu yaparken de kendisine yapılan beyaz ciroyu olduğu gibi bırakabileceği gibi, bu cirodaki boşluğa, devrettiği kişinin adını yazarak bu ciroyu

---

¹⁰⁴ Battal, 2005, s. 92

devralan adına tam ciroya dönüştürebilir. Bu ihtimallerde, devreden kişinin senet üzerinde imzası bulunmayacağından bu kişi sorumluluk zincirine dahil olmuş olmaz. (Devralan kişi gerektiğinde devredeni de rucu yoluyla sorumlu tutabilmek istiyorsa senedin kendisine ciro ile devredilmesini tercih etmelidir)¹⁰⁵.

Öztañ, bu iki ihtimali daha da detaylandırarak beşe çıkarmıştır: Beyaz ciroyu kendi namına doldurması, beyaz ciroyu başka bir şahıs namına doldurması, yeniden beyaz bir ciro ile devretmesi, tam ciro ile devretmesi, poliçeye (çeke) hiçbir şey yazmadan başkasına vermesi¹⁰⁶.

Uygulamada cirolar çoğunlukla beyaz ciro olarak yapılmaktadır. Beyaz ciro ile devredilmiş olan poliçe (çek) hamilin elinde iken hamiline yazılı senet gibi kolaylıkla tedavül edebilmektedir. Bu durum bononun ve poliçenin hamiline yazılamayacağı kuralının bir anlamda istisnasını oluşturmaktadır. Bununla birlikte beyaz ciro senedi tamamen hamiline yazılı hale getirmediğinden, özellikle ödeme aşamasında muhatap ciro zincirini incelemelidir¹⁰⁷.

Yasada her ne kadar sadece “beyaz cironun” senedin arkasına yazılacağı öngörülmekte ise de (TTK.m.596/3-3.cümle) tam cironun da senedin arkasına yazılması gerekir. Senedin ön yüzüne ciro yapılması halinde –ki teamülden değildir– bunun başka bir anlama gelmeyecek şekilde açık olması gerekir¹⁰⁸.

---

¹⁰⁵ Battal, 2005, s. 93

¹⁰⁶ Bir poliçeyi beyaz ciro ile almış bulunan bir hamilin sahip olduğu imkanlar, aynı senedi tam ciroyla iktisap eden hamile nazaran daha fazladır.

- Beyaz ciroyu kendi namına doldurabilir. Bu suretle, senet kendisine beyaz ciro ile değil de, tam ciroyla devredilmiş gibi olur. Böyle bir senedi, artık, ancak kendisi tam veya beyaz ciro ile tekrar devredebilir.
- Beyaz ciroyu başka bir şahıs namına doldurabilir. Bu takdirde, kendisi ciro zinciri içinde görünmemekte, senet sanki doğrudan doğruya ve tam ciro ile ismi yazılı şahsa ciro edilmiş gibi olmaktadır.
- Poliçeyi, yeniden beyaz ciro ile devredebilir. Bu durumda ciranta sıfatıyla senet borçlularını arasına girmektedir.
- Poliçeyi bir tam ciro ile devredebilir. Bu takdirde, kendisi ciranta durumuna girer; senedi devralan ise, bir poliçeyi tam ciro ile iktisap eden durumundadır.
- Poliçeyi, hiçbir şey yazmadan sanki hamile yazılıymış gibi verebilir. (Öztañ, 2004, s.112, 113)

¹⁰⁷ Battal, 2005, s. 93

¹⁰⁸ Pulaşlı, 2007, s. 138

Cironun beyaz ciro olarak yapılması, devralan yönünden bazı avantajlar sağlar. Özellikle, senedin tahsil için güvenilen bir kişiye devri halinde ayrıca bir tahsil cirosu yapılmasına gerek kalmaz. Aynı şekilde, yeni bir ciro yapılmaksızın ve sadece teslimle devredilebilecek olması nedeniyle, senedin bağış gibi bedelsiz bir ilişki nedeniyle devredilebileceği durumlarda, devredenin, devralana ve sonraki hamillere karşı bir sorumluluk altına girmeksizin devir yapması sağlanabilir. Buna karşılık beyaz cirolu bir senedi elinde bulunduran hamilin, senedi, para gibi dikkatle muhafaza etmesi gerekir¹⁰⁹.

3.2. KULLANMA ŞEKLİ AÇISINDAN

3.2.1. Nama Yazılı Çekin Devri

Çek kanunen emre yazılı senetlerden olduğu için nama yazılı hale getirebilmesi ancak açıkça bir “menfi emre” kaydı konulmakla yani TTK.m.700/II’nin ifadesiyle “emre yazılı değildir” kaydıyla veya buna benzer bir kayıtlı muayyen bir kimse lehine ödenmesi şart kılınmakla mümkündür. Kanun koyucu menfi emre kaydı için özel bir şekil aramayıp, bilakis “emre yazılı değildir” ibaresine benzer bir ibareyi de yeterli gördüğü, diğer bir deyişle, sınırlayıcı bir ifadeye yer vermediği için, çekin nama yazılı hale getirilmesi farklı deyimler kullanılmakla da sağlanabilir. Dolayısıyla hangi ibarelerin çeki nama yazılı hale getireceği konusunda ayrıntılı bir inceleme gereksizdir¹¹⁰.

Nama yazılı çekin ciro ile devri geçersizdir. Aynı şekilde bu tip çekler tahsil cirosu ile değil, fakat Borçlar Kanunu’na göre belli kişiye vekaletname verilmek suretiyle tahsil edilebilir¹¹¹.

Uygulamada çek üzerine keşideci tarafından “ciro edilemez” veya “cirosu yasaktır” gibi ibarelerin yazıldığına çokça rastlanmaktadır. Böyle bir ibare var ise çekin niteliği ne olacaktır?

---

¹⁰⁹ Battal, 2005, s. 93

¹¹⁰ Kendigelen, 2006, s.145

¹¹¹ Pulaşlı, 2007, s.228

Bilindiği üzere TTK.m.730/I-b.4'ün göndermesi ile çeke de uygulanacak olan poliçenin cirosuna ilişkin hükümler arasındaki TK.m.597/II'de, cirantanın kambiyo senedinin tekrar ciro edilmesini yasaklayabileceği belirtilmiş, bu kayda rağmen senedin tekrar ciro edilmesi halinde ise, senedi beyaz ciro ettiği kişi dışındaki sonraki hamillere karşı herhangi bir sorumluluğunun bulunmayacağı hükme bağlanmıştır. Görüldüğü üzere bu kayıt çekin devrini engellemeyip, cirantanın, çekin daha sonraki hamilleri ile karşılaşmaktan kurtulmasına, kendisine yalnızca çeki devrettiği kişinin başvurabilmesine, böylelikle de kendisi ile doğrudan ilişki içerisinde bulunduğu senedi devralana karşı haiz olabileceği şahsi def'ileri herhangi bir sınırlamayla karşılaşmaksızın ileri sürebilmesine olanak sağlamaktadır. Diğer bir anlatımla çeki sonradan tek başına nama yazılı hale getirip bütün def'ilerini sonraki hamillere ileri sürmesi mümkün olmayan cirantanın, çeke "ciro edilemez" kaydı koyabilmesinin gerekçesi, nama yazılı senetlerin devrinde devredenin def'iler yönünden haiz olacağı imkanı kendisine tanımaktır. Halbuki kanunda keşidecinin koyacağı "ciro edilemez" kaydına ilişkin olarak özel bir hüküm yoktur. Her ne kadar kanun koyucunun anılan kaydın ciranta tarafından konulabileceğini öngörmekle keşideci tarafından çeke yazılamayacağını düşündüğü bir an için akla gelebilirse de cirantanın ciro edilemez kaydının da esasen çekin tedavülünü engellemediği, yalnızca kaydı koyan kişinin çeki devrettiği kişiden sonrakilere karşı sorumluluktan kurtulmasına imkan tanındığı göz önüne alındığında keşidecinin böyle bir kaydı çekin tedavülünü engellemek için değil, salt şahsi def'ilerini sonraki hamillere de ileri sürebilmek amacıyla koymak istediği, dolayısıyla aslında çekin nama yazılılığın sonuçlarına tabi kılınmaya çalışıldığı kendiliğinden anlaşılır. Buna ek olarak kanun koyucunun menfi emre kaydı için özel bir ibare belirlemeyip "emre yazılı değildir" kaydına benzer bir kaydı yeterli görmesi nedeniyle "ciro edilemez" kaydının da bu "emre yazılı değildir kaydına benzer" kayıtlar arasında yer aldığını ve böylelikle çekin nama yazılı hale gelerek artık alacağın temliki hükümleri çerçevesinde devredilebileceğini kabul etmek uygundur¹¹².

Yargıtay da cirantanın veya keşidecinin benzer kayıtlarla sorumsuzluk kaydı koyabileceğini kabul etmektedir. Bu yöndeki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.04.2007 tarihli 2007/12-206 Esas ve 2007/202 Karar sayılı kararı şöyledir:

---

¹¹² Kendigelen, 2006, s.146 ve 147

“Öncelikle; poliçesinin (bononun) kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden sorumlu olmayacağını poliçe (bono) üzerine yazarak, cirantanın senetten doğan sorumluluğunu bertaraf etmesi mümkündür. (TTK. m.597/1) Buna sorumsuzluk kaydı, ademi mesuliyet kaydı denir. Bunun için belirli bir ifadenin kullanılması mecburiyeti yoktur. Ciranta, "bila mesuliyet", "bila teminat", "ödenmeden sorumlu değilim", "kabulden sorumlu değilim" vb. gibi kayıtlar koyarak sorumluluğunu ortadan kaldırabilir. İkinci olarak ise; Ciranta, "yeni bir ciroyu yasaklayabilir." (TTK. m.597/11) Bir cirantanın, poliçenin (bononun) tekrar ciro edilmesini yasaklayarak, bu yasağa rağmen poliçeyi ciro yoluyla devralan şahıslara karşı garanti vecibesinin doğurduğu sonuçlardan kendisini kurtarması mümkündür. Senet üzerinde " ciro edilemez" kaydını nasıl ciranta koyabilirse, aynı şekilde keşideci de koyabilir. Bono, poliçe ve çek kanun gereği emre düzenlenen senetlerdir. Bu senetler üzerine ciranta tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı bir kambiyo senedi haline getirmez. Bunun aksine keşideci tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı hale getirir. Bu şekilde, keşideci tarafından konan kayıtlı nama yazılı hale gelen senedin ciro edilme imkanı kalmaz. Ancak alacağın temlik yolu ile devredilebilir. Bu yasağa rağmen yapılan ciro da alacağın temlik hükümlerine tabi olur (TTK. m.591). Bu durumda senedi temellük edene karşı keşideci her türlü def'ilerini ileri sürebilir (Prof.Dr.Fırat Öztan Kıymetli Evrak Hukuku 12.Bası, Eylül 2006 s. 118 vd.).”

Böylelikle, emre yazılılık kılıfından sıyrılıp nama yazılı kıymetli evrak niteliği kazanan çek, TTK.m.700/II (ayrıca TK 559/II) uyarınca ancak alacağın temlik yoluyla devredilebilir. Devrin geçerli olarak gerçekleştirilebilmesi için yazılı bir temlik beyanı yanında, çek üzerindeki zilyetliğin devralana nakli de zorunludur. Ekleyelim ki cironun aksine, temlik beyanının mutlaka senet veya senedin devamı sayılan alonj üzerinde yapılması gerekmeyip, ayrı bir kağıt üzerinde yer alması da mümkündür¹¹³.

---

¹¹³ Kendigelen, 2006, s.149

“Emre yazılı değildir” veya benzer kaydı taşıyan çek BK.m.163’e göre yazılı bir temlik beyanı ile devredilebilecek, yazılı temlik beyanı “işte bu çekten doğan alacağımı X’e temlik ettim” şeklinde olabileceği gibi, temlik beyanı ayrı bir kağıda da yazılabilecek, ancak o takdirde çekin mutlaka temlik beyanına eklenmesi gerekecektir. Keza bu tür bir çekin tahsile verilmesi, tahsil cirosu ile değil, fakat yine Borçlar Kanununa göre belli bir kişiye temsil yetkisi –vekaletname– verilmesi ile mümkün olacaktır¹¹⁴.

Bilindiği üzere alacağın temlikinin şekli konusunda BK yalnızca yazılılığı geçerlilik şartı olarak aramış, bunun dışında başlıca özel hüküm öngörmemiştir. Bunun doğal sonucu olarak yazılı şeklin işlemin bütün esaslı unsurlarını kapsaması gerektiğine yönelik ilke, alacağın temliki sözleşmesi bakımından da aynen uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla, geçerli bir temlikten söz edebilmek için, devreden ve devralanın kimlerden oluştuğunun yanı sıra, devir konusu alacağın konusunun temlik metninde açıkça anlaşılabilmesi gerekir. Bununla birlikte devreden salt imzalayarak devralana bir belge vermesi ve devralanın alacağın konusunu ve kendi adına daha sonra doldurmak suretiyle temlik senedini tamamlayabilmesinin (beyaza temlik) yine geçerli bir temlike imkan tanıyacağı da doktrinde kabul edilmektedir. Çek, nama yazılı sıfatını kazandıktan sonra, şekil yanında, devrin hukuki sonuçları hakkında da alacağın temlikine ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır. Bu nedenle ilke olarak devreden çekin karşılıksız çıkması halinde hamile karşı bir garanti sorumluluğu bulunmadığı gibi, senet borçlusu devredene karşı haiz olduğu tüm şahsi def’lerini, devralana karşı herhangi bir sınırlama ile karşılaşmaksızın ileri sürebilecektir. Nihayet belirtelim ki nama yazılı çekler, iradi olarak alacağın temliki dışında bir yolla, özellikle emre yazılı kıymetli evraka özgü olan ciro ve zilyetliğin nakli yolu ile devredilemez¹¹⁵.

Aydın (2006), kanun koyucunun nama yazılı bir kambiyo senedi üzerinde aval taahhüdünün yer almasını engellemediği görüşündedir. Yazar, aslında aval işlemiyle birlikte kambiyo taahhüdünde bulunan bir kimsenin taahhüdünün bir başka kimse (avalist) tarafından teminat altına alınması söz konusu olduğuna göre pekala aynı ihtiyacın nama yazılı bir kambiyo senedinde de bulunacağını tartışma götürmez

---

¹¹⁴ Reisoğlu, 2003, s. 182

¹¹⁵ Kendigelen, 2006, s.149 ve 150

olduğunu, ancak nama yazılı bir kambiyo senedinde bulunan aval taahhüdünün sonuçlarının emre veya hamiline yazılı kambiyo senedinde yer alandan farklı olması gerektiğini belirtmiştir¹¹⁶.

3.2.2. Emre Yazılı Çekin Devri

3.2.2.1. Genel Olarak Emre Yazılı Çek

Yukarıda da belirtildiği gibi ciro esasen emre yazılı kıymetli evraklar için söz konusudur. Bu itibarla ve tezimizin de en önemli kısmını içermesi itibarı ile bu konu daha da derinlemesine incelenmiştir.

Emre yazılı çekler hakkında poliçenin cirosunu düzenleyen hükümler ile TTK. 700-705. maddeleri birlikte uygulanacaktır. Ancak ciro ile ilgili hükümlerin uygulanabilmesi ve cirantadan senedi devralan hamilin hak sahibi olabilmesi için ön şart bir çekin bulunmasıdır. Senet zorunlu unsurlardan bir veya bir kaçını taşıyorsa, bu senet çek sayılmayacak ve senet keşidecisinin bir havale talimatından ibaret olacaktır. Bunun sonucu olarak da cirolar hukuken hüküm ifade etmeyecektir¹¹⁷.

Çek kanunen emre yazılı bir kıymetli evraktır. Açıkça emre kaydını içermese bile kanunen emre yazılı sayılır. Çek nama ve hamiline de yazılabilir. Emre yazılı çek ciro ve zilyetliğin geçirilmesi, nama yazılı çek alacağın temliki, hamiline yazılı çek zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilir¹¹⁸.

Açıkça emre kaydını ihtiva etmese dahi, belirli bir kişi lehine keşide edilen çek kanunen emre yazılı kıymetli evrak olduğu için bu niteliği kendiliğinden kazanmış olur. Nitekim bu husus gerek TTK.m.697/I-b11’de, gerek TTK.m.700’de açıkça hükme bağlanmıştır. Burada özellikle dikkat edilmesi gereken husus, çekin emre yazılı sıfatını kazanabilmesi için acık bir “emre yazılır” kaydına ihtiyaç bulunmamakla birlikte kimin lehine düzenlendiğinin belirtilmesi ve bu lehine düzenlenen kişinin de gerçek veya tüzel bir kişi olması gereğidir. Buna göre, tüzel

---

¹¹⁶ Aydın, A. (2006). Kambiyo Senetlerinde Düzgün Ciro Zinciri Bakımından İlk Ciro. *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı:9, s. 202

¹¹⁷ Reisoğlu, 2003, s. 160 ve 161

¹¹⁸ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 268

kişinin lehtar olarak gösterildiği bir çekte, tacir olan tüzel kişinin ticaret unvanının, dernek, vakıf veya bir kamu tüzel kişinin de adının lehtar hanesinden doğru olarak yer alması gerekir. İşte bu noktada uygulamada sıklıkla ortaya çıkan sorun, çekte lehtar hanesinde bir tüzel kişi gösterilmek istenirken bunun olması gerektiği gibi yapılmaması, özellikle ticaret unvanının tam olarak yer almaması veya ticaret unvanı yerine işletme adının çek metnine yazılması durumunda ne olacağı; bu anlamda çekin geçersiz mi sayılacağı, yoksa TTK.m.697/III uyarınca, artık hamiline yazılı bir çekin varlığının mı kabul edileceğidir. Hemen belirtelim ki, Türk hukukunda bugün soruna gerek doktrinin büyük çoğunluğu ve gerek Yargıtay, böyle bir durumda çekte lehtarın bulunmadığı ve TTK.m.692’de lehtar zorunlu unsurlar arasında zikredilmediği için de bunun çekin geçerliliğini zedelemeyeceği, giderek TTK.m.697/III hükmüne dayalı olarak artık hamiline yazılı bir çekten söz edilmek gerekeceği şeklinde yaklaşmaktadırlar. Esasen Yargıtay’ın konuya ilişkin görüşünün müstakar bir nitelik kazanmış olduğu da söylenebilir¹¹⁹.

Çekin devri için cironun yanı sıra çekin zilyetliğinin de nakledilmesi TTK.m.700/1 gereği zorunludur. Çekin zilyetliğinin devredilmemesi halinde cironun tek başına çekin devrini sağlaması fiilen mümkün olmayacaktır.

3.2.2.2. Emre Yazılı Çekin Devrinde Ciro Zorunluluğu

a) Genel Olarak

Kıymetli evrakın cirosuna ilişkin bilgiler yukarıda anlatılmıştır¹²⁰. Özellikle belirtmek gerekirse emre yazılı bir çekin devri için ciro ve çekin zilyetliğinin devri de gerekmektedir.

Belirtelim ki her ne kadar TTK.m.559/I’de teslimden söz edilmekte ise de, maddede geçen teslim ibaresini TTK.m.559/I kapsamında zilyetliğin nakli olarak anlamak gerekir¹²¹.

---

¹¹⁹ Kendigelen, 2006, s.152 ve 153

¹²⁰ Bak. yuk. 2. bölüm

¹²¹ Kendigelen, 2006, s.152 ve 153

b) Çekin Cirounun Hukuki Niteliği Ve Şekli

Ciro, TTK.m.730 atfı ile TTK.m.668 gereği ancak el yazısı ile imza edilebilir. El yazısı ile imza dışında herhangi bir mihaniki vasıta ile yahut elle yapılan ya da tasdik edilmiş olan bir işaretin veya resmi bir şahadetnamenin kullanılması mümkün değildir. Bu şekilde el yazı ile imza edilmeyen cirolar geçersizdir. Ancak Yargıtay borçlunun parmak izi basarak senet tanzimini (dolayısıyla ciroyu); HUMK.m.297 gereği iki şahit tarafından onaylanmasına ve borçlunun bu durumu kabul etmesi şartıyla kabul etmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı'nın 22/12/1982 tarihli 1979/3-1702 Esas ve 1982/965 Karar sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“Bilindiği gibi usul hukukunda senet bir ispat vasıtasıdır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, senedin kesin delil sayılabilmesi için, borç altına giren kimse tarafından imza edilmiş olması gerekir. (BK. m. 13, 14). Kural bu olmakla beraber imza atmaya muktedir olmayan veya okuma yazma bilmeyen bir kimse imza yerine parmak izi kullanabilir. Yalnız, senetteki parmak izinin borçluya aidiyeti ve bizzat borçlu tarafından basıldığıнын ihtiyar kurulunca ve o yerde tanınmış iki tanık tarafından onaylanması lazımdır. (HUMK. m. 297) Bu madde hükmünün parmak izli belgenin düzenlenme şekli ve şartları konusunda öngördüğü kural, bir geçerlik şekli olmayıp, ispat koşuludur. Bu nedenle anılan madde hükmüne uygun biçimde onaylanmamış olan bir senetteki parmak izinin borçlu tarafından kabul (ikrar) edilmesi halinde, senet gene geçerli sayılır ve kesin delil teşkil eder (HGK. 18.1.1978 gün 7/228 E. 12 K. sayılı kararı). Çünkü böyle bir halde senet içeriği (muhtevası) borçlu tarafından kabul edilmiş ve benimsenmiş demektir. Buna karşılık senetteki parmak izinin inkarı halinde, onama işleminin yasanın gösterdiği şekilde yapılmış olması gerekir. Aksi halde bu senedin hiçbir ispat değeri olmaz ve usulce geçerli kabul edilemez, yani yok sayılır (HGK. 11.12.1971 gün, 4/937 E. 740 K.; HGK. 20.11.1974 gün, 1971/7-830 E. 1226 K. sayılı kararı). Hal böyle olunca, inkar edilen senetteki parmak izinin borçluya ait olup olmadığı konusunda parmak izi incelemesi yapılması da mümkün değildir. Aksi görüşün kabulü Yasanın amacına da aykırı düşer. Çünkü usulün 297. maddesinde öngörülen şeklin amacı, senet içeriğinin (muhtevasının) borçlu tarafından bilinmesini sağlamaktır. Yasa koyucu bu yolla okuma yazma bilmeyen bir

kimsenin içeriğini bilmediği bir belge ile borç altına sokulması tehlikesinden korunmasını sağlamak istemiştir. Gerçekten senet altındaki parmak izinin usulün 297. maddesi doğrultusunda onanmış olması, senet içeriğinin borçlu tarafından bilindiğine karine teşkil eder. Oysa inceleme sonucu parmak izinin borçluya aidiyetinin tespit edilmiş olması kesin olarak senet içeriğinin de borçlu tarafından bilindiği anlamına gelmez. Bu durum, parmak izinin borçlu tarafından ikrarı (kabulü) haline de benzetilemez. Zira yukarıda da değinildiği gibi böyle bir kabul senet içeriğinin bilindiği ve benimsendiği anlamını taşır.”

Ancak son yıllarda Yargıtay’ın değişik daireleri birbirleri ile çelişir kararlar vermektedir. Örneğin Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 30/01/2003 tarih, 2002/12670 Esas, 2003/865 Karar sayılı kararında Hukuk Genel Kurulu doğrultusunda HUMK.m.297 muvacehesinde parmak izi ile imzayı kabul ettiği halde¹²², Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 26/03/2002 tarih ve 2001/5349 Esas, 2002/2196 Karar sayılı kararında TTK.m.668 gereği elle atılanlar dışındaki tüm imzaların geçersiz olduğu yönünde karar vermiştir¹²³.

Doktrinde de parmak basarak yapılan cironun geçerli olmadığını kabul eden ve Yargıtay’ın görüşünü eleştiren görüşler vardır¹²⁴.

Ciro, birisi çek kendisine ciro yoluyla devredilen kişiye çek bedelini muhataptan tahsil etmesinden, diğeri ise muhatabın, keşidecinin kural olarak kendi nezdinde bulundurduğu parasını ciro edilen kişiye ödemesinden oluşan bir çifte yetkilendirme işlemidir. Bu çifte yetkilendirme şayet ciro edilen kimsenin adını da içerirse tam ciro, lehine ciro edilen kişinin adını içermezse beyaz ciro olarak adlandırılır. Beyaz cironun da iki şekilde yapılabileceğini eklemek gerekir. Buna göre ciro eden (ciranta)ya hiçbir şey yazmayarak yalın bir imza ile ciro yapılabilir veya

---

¹²² Kararın ilgili bölümü şöyledir: İmza atmaya muktedir olmayan veya yazı bilmeyen bir kimse, sözleşme veya senedi imza edemeyeceğinden, imza yerine el ile yazılmış bir parmak izi veya mühür kullanabilir. Yalnız senetdeki bu parmak izi veya mührün borçlunun oturduğu köy veya mahalle muhtarı ve ihtiyar heyeti kurulunca ve o yerde tanınmış iki tanık tarafından onaylanması lazımdır (HUMK 297/2).

¹²³ Kararın ilgili bölümü şöyledir: .T.K'nun 688/7.maddesine göre bonoda tanzim edenin imzasının bulunması zorunlu olup aynı Kanunun 689.maddesine göre imzayı ihtiva etmeyen bir senet bono sayılamaz. Yine T.T.K.nun 668.maddesine göre imza yerine mekanik herhangi bir vasıta veya el ile yapılan yahut tasdik edilmiş olan bir işaret veya resmi bir şahadetname kullanılamaz.

¹²⁴ Örneğin, Kendigelen, 2006, s. 158

çekim bir beyaz ciro ile verildiğini belirten bir açıklığı içeren ciro işleminde bulunabilir. Bu bağlamda kanunun “hamiline” yapılmış bir ciroyu beyaz ciro olarak kabul ettiğini de hatırlatalım. Alacağın temlikinden farklı olarak ciro mutlaka çek üzerinde yapılmak zorundadır; bunun dışında herhangi bir belgede yapılan ciro hiçbir hüküm doğurmaz. Çek üzerinden kasıt ise, çekin ön veya arka yüzü ya da çekin devamı sayılan alonjdur. Hemen belirtelim ki, çekin ön yüzüne yalnız imza atılarak beyaz ciro yapılması mümkün değildir; zira böyle bir irade açıklaması, TK 613/III gereğince keşideci lehine verilmiş aval hükmündedir¹²⁵.

Ciro yoluyla hakkın devrinde şekil farklılığı dışında alacak temlikine göre en önemli farklılık, ciro yoluyla senedin maliki durumuna gelen kişiye karşı, borçlunun lehdara karşı temel borç ilişkisi içinde ileri sürebileceği def’ilerden hiçbirini ileri sürememesidir (TTK.m.730). Halbuki alacağın temlikinde borç temlik yoluyla alacağı iktisap eden herkese karşı, temlik edene karşı olan def’ileri ileri sürme hakkına sahip bulunmaktadır (BK.m.167)¹²⁶.

c) Çekin Cirounda Kişiler

Çek, TTK.m.700/II gereği “keşideci veya çekten dolayı borçlu olanlardan herhangi biri lehine de yapılabilir. Bu kimseler çeki yeniden ciro edebilirler. Ciroyu yapan kişinin ehliyetli olması gerekir. Ehliyetsiz kişilerin yapmış olduğu ciro butlan sonuçlarını doğurur¹²⁷.

Yasal düzenlemeye göre, ehliyetsiz olan kimselerin düzenlediği (ve ciro ettiği) çekler kural olarak geçersiz ve ödememeleri halinde karşılıksızlık sözkonusu olmaz. Ancak, imzaların bağımsızlığı kuralını getiren TTK.m.589 gereği, tedavüle çıkarılan bir çekte keşidecinin (ve cirantanın) ehliyeti olmasa dahi cirantaların ve onların lehine aval verenlerin sorumlulukları devam eder¹²⁸.

---

¹²⁵ Kendigelen, 2006, s.156

¹²⁶ Reisoğlu, 2003, s. 24

¹²⁷ Detaylar için bak. Oğuzman K. ve Öz T. (1995) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (4. baskı) İstanbul: Filiz Kitabevi, s.126 vd. ve Oğuzman K. ve Seliçi Ö. (2005) *Kişiler Hukuku* (8. Baskı) İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 63 vd.

¹²⁸ Kaçak, 2003, s.113 ve 114.

Maddi hukuk yönünden hak sahibi olmakla beraber, şeklen hak sahibi olmayan bir kimse senedi ciro edemez. Böyle bir kimsenin yapacağı ciro en çoğundan bir temlik işlemi olarak değerlendirilebilir. Tüzel kişilerde ciro, statüye göre yetkili organca yapılır. Cirodaki imza, yetkili organın imzası değilse veya temsilcisi tarafından atılmamışsa bu ciro tüzel kişiyi bağlamaz¹²⁹.

5941 Sayılı Çek Kanunu'nun 2. maddesinin 8. fıkrasında “tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı, düzenlenen çek üzerine açıkça yazılır” denilerek uygulamadaki bu konudaki karışıklıklar giderilmeye çalışılmıştır.

Burada açıklığa kavuşturulması gereken öncelikli sorun çeki ilk defa kimin ciro edebileceğidir. Çek keşideci tarafından düzenlenip lehdara verileceğine ve bu durumda artık lehdarın elinde bulunacağına göre bunun mantıklı sonucu ilk cironun lehdar tarafından yapılması gerektiğidir. Bununla birlikte uygulamada bu ilkeye aykırı biçimde ilk cironun lehdar tarafından yapılmadığı ve bu işlemin de çeşitli gerekçelerle geçerli kabul edildiği durumlara rastlanmaktadır¹³⁰.

Emre yazılı bir kambiyo senedi üzerinde adı yer aldıktan başka senet zilyetliğini de elde etmek suretiyle ilk hak sahibi konumunu kazanabileceğine göre, doğaldır ki senedin devri için gerekli bir ciro işlemi de yine ancak ve sadece lehdar tarafından yapılabilir. Bununla birlikte şayet senet üzerinde lehdarın cirosundan önce başka kimselerin, bu anlamda örneğin keşidecinin, tüzel kişi keşidecinin temsilcisinin kendi nam ve hesabına atacağı bir imzanın vb. yer alması hiçbir şekilde hakkın devri amacı taşıyamayacağından ve esasen salt senedin metninden de bu husus herkesçe anlaşılabilirliğinden bu tür imzaları TTK m. 593 anlamında senedin devri amacıyla gerçekleştirilmiş birer ciro olarak kabul etmek mümkün olmayacak, dolayısıyla bu tür imzanın ciro zincirini bozduğundan da söz edilmeyecektir. Şöyle ki; bir kere soruna salt şekli açıdan bakıldığında bile lehdarın cirosu üzerinde yer alan bir imzanın, senetteki ciro zincirini bozduğu söylenemez. Gerçekten emre yazılı bir kambiyo senedinin arkasında yer alan bütün imzaların ancak ve sadece senedin tedavüle çıkarılmasından sonraki bir aşamada vazedildiğinin kabulünü zorunlu kılacak herhangi bir hüküm kanunda bulunmadığı gibi aksine yukarıda da belirtildiği üzere,

---

¹²⁹ Öztan, 2004, s. 109

¹³⁰ Kendigelen, 2006, s.159

senet henüz tedavüle çıkarılmadığı bir aşamadan öncede pekala senet üzerine bazı kimselerin avalist, muhatap vb. sıfatla imza atmaları mümkündür ve salt böyle bir beyanın senedin ön yüzünde değil de arkasında yer almasından hareketle, bu imzaların senet tedavüle başladıktan, bir başka deyişle senet bir kere lehdarın elinden rızası hilafına çıktıktan sonra atıldığını kabul etmeyi zorunlu kılacak bir düzenleme bulunmamaktadır¹³¹.

Yargıtay'ın bu konudaki görüşü çok nettir. Yüksek Mahkeme ilk cironun lehdar tarafından yapılmaması halinde ciro silsilesinin koptuğunu kabul etmektedir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 27.04.2007 tarih ve 2007/5877 Esas, 2007/8331 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Takip dosyasında bulunan çek fotokopisi incelendiğinde 6.4.2006 keşide tarihli 10.000,00 YTL. bedelli lehtar Partner Tel. Bilgisayar Ltd. Şirketi adına keşide edilmiştir. Çekin arka yüzünde ilk ciro Hatice Ediş tarafından yapıldığı, daha sonraki cironun ise lehtar Partner Ltd. Şirketi tarafından yapıldığı görülmektedir. TTK.nun 702. maddesine göre takip konusu çekte ilk ciro lehtar şirkete ait olmadığından ciro silsilesinde kopukluk bulunduğundan şikayetçi borçlu Hatice Ediş hakkında alacaklının takip hakkı yoktur. Bu durumda yukarıda bahsedildiği üzere mahkemece bu borçlu hakkında İİK. 170/a-2 maddesi uyarınca takibin iptaline karar vermek gerekirken bu borçlu yönünden şikayetin reddi isabetsizdir.”¹³²

Ancak Yargıtay, lehdarın tüzel kişiliğinin bulunmaması halinde çekin hamile yazıldığını kabul etmektedir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 30/01/2001 tarih ve 2001/334 Esas, 2001/1395 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Takip konusu çekler lehtar K. Gıda adına düzenlenmiş ve arkasındaki ilk ciro K. Toptan Perakende tarafından kaşe üzeri imzalanmak suretiyle yapılmıştır. K. Gıda'nın tüzel kişiliği bulunmadığı uyuşmazlık konusu değildir. Bu durumda

---

¹³¹ Aydın, 2006, s. 198

¹³² Benzer yöndeki kararlardan birkaçı şunlardır: Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 13.06.2006 tarih ve 2006/9970 Esas ve 2006/12797 Karar sayılı kararı, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 25.02.2005 tarih ve 2005/256 Esas ve 2005/376 Karar sayılı kararı, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 11.12.2003 tarih ve 2003/24509 Esas ve 2003/24374 Karar sayılı kararı,

çek hamiline düzenlenmiş sayılacağından takip konusu belgeler çek niteliğine haiz olacağından merciiin dayanak çeklerin çek niteliğinde olmadığına ilişkin gerekçesi yerinde değil ise de sonuçta istem reddedilmiş olmakla sonucu doğru mercii kararının onanması gerekmiştir.”

Senedin arka yüzünde lehdarın cirosundan önce herhangi bir imza var ise bu imza nasıl nitelendirilmelidir?

Keşidecinin kambiyo senedini düzenleyerek lehdara vermeden önce bir de senet arkasına imzasını atması, aslında poliçe ve çekteki havale emrini, bonodaki ödeme vaadini yinelemekten başka bir anlam taşıyamayacağından bu beyana hiçbir sonuç bağlanamayacağı açıktır. Dolayısıyla keşidecinin senet arkasındaki bu imzası yazılmamış kabul edilmek gerekir. Ne var ki kambiyo senedini düzenleyen kişiden başka bir kimsenin senet arkasını imzaladığı durumlarda aynı sonuca varılamayacağı zira bu üçüncü kişilerin senet metnindeki havale emrine veya ödeme vaadince yabancı oldukları tartışma götürmez. Senet metninde keşideci/düzenleyen ve lehdar dışındaki kişilerin senet arkasındaki bu tür bir yalın imzaları aval olarak kabul edilmek gerekir¹³³.

Gerçekten, bir kere lehdarın cirosu önünde yer alan imza ile elde edilmek istenen senedin ödeneceği konusunda lehdara ek bir güvence verilmesini sağlamaktadır. Kanun koyucu bu amacın, TTK m. 612/I’de yer alan “poliçedeki bedelin ödenmesi aval suretiyle tamamen veya kısmen temin olunabilir.” Hükmü gereği aval ile gerçekleştirilebileceğini açıkça öngördüğüne göre senet arkasındaki bu ilk imzanın bir aval beyanı olarak kabul edilmesi her şeyden önce beyanda bulunanın iradesine uygundur¹³⁴.

Çek, keşideciye ve çek ile borç altına girmiş şahıslara ciro edilebilir. Ancak –poliçeden farklı olarak– muhataba ciro edilemez.

---

¹³³ Aydın, 2006, s. 199

¹³⁴ Aydın, 2006, s. 199

d) Muhataba Yapılan Ciro

Çekte muhatap lehindeki ciro makbuz hükmündedir (TTK.m.701/IV). Muhatap kendisine ciro edilen çeki tekrar ciro edemez; ederse cirosu batıldır. Böyle bir cironun hiçbir fonksiyonu yoktur (TTK.m.701/II). Bunun nedeni çekin ödeme aracı olmasıdır. Gerçekten poliçede kredi fonksiyonu bulunduğundan muhatap kendisine ciro edilmiş bulunan senedi tekrar tedavüle çıkarabilir. Halbuki çekte bu mümkün değildir. Çeki ödeyen banka bir “gişedir”. Yoksa çeki ne satın almış ne de ifa dolayısıyla kabul etmiştir. Çekte muhataba ciro, çekin bedelinin ödendiğine dair bir makbuz anlamı taşır. Bu kuralın bir istisnası muhatabın birden fazla şubesi olup, cironun, üzerine çekilen şubeden başka bir şubeye yapılması halidir. Çek, çekin üzerine keşide edilen muhatap banka şubesine değil de aynı bankanın başka bir şubesine ciro edilmişse TTK.m.701/IV uyarınca bu ciro bir cironun bütün hükümlerini doğurur. Ciro edilen şubeye müracaat hakkını sağlar, ancak bu şubeye tekrar ciro etme yetkisini vermez¹³⁵.

Muhatap kendisine ciro edilen çeki yaptığı ödemenin makbuzu olarak saklar. Nasıl, normal olarak, borcunu ödeyen borçlu alacaklıdan kendisine bir makbuz verilmesini isterse (BK.m.87) ödemede bulunan banka da işte bu makbuz hükmüne kaim olmak üzere, kendisine ibraz olunan çeki alır. Çekin arkasına yazılan ve muhatabın lehdar olarak görüldüğü (TTK.701/IV) ciro (tam ciro olmak şartı) bu makbuzun ödeme karşılığı ve hamilin rızası ile bankaya (muhataba) verildiğini göstermektedir. Ödemede bulunan muhatabın tam ciro ile kendisine verilen bu çekten başka ayrıca bir makbuz verilmesini isteme hakkı yoktur. Muhataba cironun makbuz hükmünde sayılmasının sonucu olarak böyle bir cironun bir temlik cirosunun fonksiyonlarını ifa etmesi imkanı kalmamaktadır. Dolayısıyla muhataba ciro sonucunda, muhataba, senette yazılı hakkın intikali sözkonusu olmayacağı gibi, ciro edenin muhataba karşı sorumluluğu (TTK.m.597) da sözkonusu yapılmayacaktır. Muhataba cironun makbuz hükmünde sayılması sebebiyle muhatabın bu hususu keşideciye karşı ileri sürebilmesi mümkündür. Elindeki bu tam cirolu senede dayanarak, senet bedelini ödediğini iddia ve keşidecinin hesabına borç kaydedilir. Sözkonusu cironun makbuz hükmünde olması keyfiyeti hamil ile keşideci ve

---

¹³⁵ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 268 ve 279

cirantalar arasındaki ilişkiler yönünden de sonuç yaratır. Böyle bir senedin hamilinin müracaat yoluyla kendilerine başvurması halinde, keşideci ve cirantalar, senedin ödenmiş olduğu hususunu def'i olarak dermeyan edebilirler. Muhataba cironun makbuz anlamını taşımadığı hususunun iddia ve ispatı caiz değildir¹³⁶.

Muhataba yapılan cironun makbuz hükmünde olduğuna dair Yargıtay'ın bir çok kararları mevcuttur. Örnek vermek gerekirse Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 23/10/2000 tarihli 2000/13621 Esas ve 2000/15670 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Takip dayanağı çekin ciro yoluyla muhatap Türk Ticaret Bankası AŞ. Edirne Şubesine intikal ettiği görülmektedir. Anılan takip alacaklısı, aynı zamanda muhatap banka sıfatını taşımaktadır. TTK.nun 701/4. maddesindeki istisnadan olayda söz edilemez. Zira, çek muhatap bankanın başka bir şubesine ciro edilmiş değildir. TTK.nun 701/4. maddesi gereğince muhatap lehindeki ciro yalnız makbuz hükmündedir. Muhatap, kendisine ciro edilen çeki yaptığı ödemenin makbuzu olarak alıkoymalıdır. Muhataba cironun makbuz hükmünde sayılmasının sonucu ise, böyle bir cironun bir temlik cirosunun fonksiyonlarını ifa etmesi imkanının kalmamasıdır. Dolayısıyla muhataba ciro sonucunda muhatap bankaya çekte yazılı hakkın intikali söz konusu olmaz. Çek muhataba ciro ve teslim edilmekle tedavül yeteneği sona erer. Muhatabın makbuz niteliğindeki bu belgeye dayanarak karşılığı olmadığından bahisle ve kambiyo senetlerine özgü yolla takip yapması mümkün bulunmayıp bu aşamada alacağın tahsil edilip edilmeyeceği yargılamayı gerektirir. O halde itirazın kabulü gerekirken yazılı gerekçe ile reddi isabetsizdir.”

Aynı yöndeki benzer Yargıtay kararları için dipnota bakınız¹³⁷.

Muhatabın cirosuna ilişkin getirilen bu düzenleme, aynı şekilde muhatabın lehdar olarak gösterildiği çekler açısından da geçerlidir. Bu nedenle muhatap böyle bir

---

¹³⁶ Öztan, 2004, s. 270 ve 271

¹³⁷ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 29/03/2007 Tarih ve 2007/3661 Esas, 2007/6068 Karar sayılı kararı, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 21/12/2005 Tarih ve 2005/23322 Esas, 2005/25630 Karar sayılı kararı, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 23/10/2000 Tarih ve 2000/13621 Esas, 2000/15670 Karar sayılı kararı.

çeki ciro ederek kambiyo ilişkisine dahil olamaz. Aksi takdirde yapılan ciro geçersiz sayılacaktır¹³⁸.

e) Çekin Cirounun Türleri

Çekin cirosu temlik cirosu ve tahsil cirosu şeklinde yapılabilir. Ciro çekteki hakkın başkasına devrini amaçlıyor ise temlik cirosu, çekteki bedelin tahsilini amaçlıyor ise tahsil cirosudur. Diğer kıymetli evrakların rehin cirosu ile devri mümkün ise de çekin rehin fonksiyonu yoktur. Kanunun lafzından şüpheye mahal vermeyecek şekilde bu sonuca varılabilir.

aa) Temlik Ciro

TTK.m.730 yollamasıyla TTK.m.596/I çekin temlik cirosuna da uygulanır ve ciro + teslim (zilyetliğin geçirilmesi) sonucunda çekten doğan bütün haklar devredilmiş olur¹³⁹.

TTK. m. 596'da yer alan ciro ve teslim sonucunda 'poliçeden (çekten) doğan bütün hakların devredildiği hükmünün iki anlamı vardır. Bunlardan birincisi, devir ile ciroanın kişisel haklarının değil, poliçeden (çekin) doğan hakların devredildiği, yani devrin poliçeden (çekten) doğan haklara inhisar ettiği, ikincisi ise bunların poliçeden (çekten) doğduklarıdır. Ciroyla devirde temlikle devirden, farklı olan nokta, "halefiyetin" meydana gelmemesi, yani ciroyla devralanın ciroyla devredenin halefi olmamasıdır. Alacağın temlikinde devralan alacağı, devredenin sahip olduğu şekilde, bütün kapsamı ile temellük eder. Bu nedenle devredene karşı ileri sürülebilecek bütün defiler devir alana da ileri sürülür. Oysa ciroyla devirde ciroyla devralan alacak hakkını devredenin şahsına ilişkin veya şahsından doğan bozukluklardan arınmış olarak kazanır. Eğer bir halefiyetten muhakkak söz etmek gerekiyorsa, denilebilir ki burada devralan devredenin hukuki halefi olmaz, devredenin kişiliğinden tamamen soyutlanmış ve sadece poliçeden (çekten) doğan soyut bir alacak hakkının halefi olur. Öyleyse, ciroyla poliçeyi (çeki) devralan kendisine devredeninkinden daha kuvvetli bir alacak hakkını iktisap eder. Şöyle ki, ciro ile devreden kişiye ileri sürülmesi

---

¹³⁸ Kendigelen, 2006, s.154

¹³⁹ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 270

mümkün kişisel veya doğrudan doğruya defiler varsa, ciro bütün bunları devreden nezdinde bırakır ve devralan bu defilerden soyutlanmış bir alacak iktisap ettiği için devredeninkinden daha kuvvetli bir alacak kazanmıştır¹⁴⁰.

Yargıtay da kambiyo evrakının alacaklının devralana karşı bütün def'ilerini ileri süremeyeceğini, ancak devralan, alacaklının zararına hareket etmemişse ileri sürebileceğini kabul etmiştir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 19/06/2003 tarih ve 2003/7663 Esas, 2003/7760 Karar sayılı kararı şöyledir:

“TTK.'nun 599. maddesine göre; poliçeden dolayı kendisine müracaat olunan kimse keşideci veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya mevcut olan münasebetlere dayanan def'ileri müracaatta bulunan hamile karşı ileri süremez; meğer ki hamil poliçeyi iktisap ederken savunmaya esas olan durumu bile bile ve borçlunun zararına hareket etmiş ise borçlu bu savunmayı alacaklıya karşı ileri sürebilir. Bu maddede öngörülen borçlunun zararına bile bile hareket ve kötüniyetin ise yasa koyucu herhangi bir yazılı isbat şeklinden söz etmediği cihetle şahit dahil her türlü delille ispat edilebileceğinin kabulü gerekir.”

Temlik cirosu, çekte yer alan hakkın bir başka kişiye devri amacını güder. Beyaz veya tam ciro şeklinde yapılabilecek bu tür bir cironun geçerli olabilmesi için herhangi bir açıklamaya, bu anlamda cironun temlik ciro olduğuna ilişkin bir beyana ihtiyaç yoktur; dolayısıyla herhangi bir kaydı içermeyen ciro, temlik cirosu hükmündedir. Bununla birlikte, çeki bir tahsil cirosu ile devralan kişi kanun gereği yine ancak bir tahsil cirosuyla çeki devredebileceğinden, onun yapmış olduğu ciro herhangi bir kaydı içermezse temlik cirosu niteliği taşımaz; böyle bir cironun geçersizliğine hükmetmek yerine tahsil cirosu olarak geçerli kabul etmek gerekir. Temlik cirosu, beraberinde üç fonksiyonu (işlevi)yerine getirir: (1)Temlik,(2)Teşhis ve (3)teminat. Buna göre temlik cirosu ile ilkin, çekte yer alan hak ciro edilen kişiye devredilmiş olur(temlik fonksiyonu). İkinci olarak, düzgün bir ciro zinciri ile çeki

---

¹⁴⁰ Anlar, 1984, s. 22 ve 23

devralan kişi, şeklen meşru hamil sıfatını kazanır (teşhis fonksiyonu). Buna göre borçlu, çeki elinde bulunduran kişinin meşru hamil sayılıp sayılamayacağını ve dolayısıyla ona ödemede bulunup bulunamayacağını tespit ederken, ciro zincirinin şeklen düzgün olup olmadığını incelemek zorundadır; buna karşılık cirodaki imzaların geçerliliğini ayrıca tetkikle yükümlü değildir¹⁴¹.

bb)Tahsil Ciro

Çek temlik ciro su yanında, tahsil ciro su ile de bir başka kişiye devredilebilir ve böylelikle bu son kişinin, çekten doğan hakları ciranta adına kullanması sağlanmış olur. Tahsil ciro su, “bedeli tahsil içindir”, “kabız içindir”, “vekaleten” ibaresini veya vekaleti içeren herhangi bir diğer ifadeyi ve cirantanın imzasını içerir. Tahsil ciro sunun mutlaka tam ciro şeklinde yapılması gerektiği yolunda kanunda bir hüküm yoktur. Bu nedenle beyaz ciro şeklinde yapılması mümkün olup bu tür bir ciro geçerliyse de, işin niteliği gereği tam ciro şeklinde ön yüzünde yer almasını engelleyen bir kural da yoktur; dolayısıyla tahsil için yapıldığı kaydını açıkça taşımak şartıyla, senedin ön yüzünde de yer alabilir. Çeki tahsil ciro suyla devralan kişi, ciranta adına çekten doğan bütün hakları kullanmaya yetkili hale gelir. Bu bağlamda çeki ödeme için ibraz, ödenmeme durumu tespit ve müracaat hakkının kullanılması gibi işlemlerin tamamını yapabilir. Bu kişi ayrıca karşılıksız çek keşidesinden dolayı şikayet hakkına da haizdir¹⁴². Bu arada çeki başka bir kimseye tahsil ciro su ile devredebilirse de tahsil ciro sundaki amacın çekin bedelini ciranta adına elde etmek olduğu esastan hareketle kanun koyucu, TTK 600/I’ deki cümle nin son kısmının zıt anlamından açıkça anlaşılacağı üzere çeki tahsil ciro su ile alan kişinin bir temlik ciro su yapmasını engellemiştir¹⁴³.

---

¹⁴¹ Kendigelen, 2006, s.168

¹⁴² Karşılıksız çek şikayetini çeki hamil veya çeki elinde bulundurmak şartı ile ciranta yapabilir. Bu yöndeki Yargıtay 10. Ceza Dairesi’nin 10/05/2005 tarih ve 2004/13910 Esas, 2005/4632 Karar sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir: Karşılıksız çek keşide etmek suçunda şikayet hakkı bankaya ibrazından önce çeki elinde bulunduran hamil ile çeki elinde bulundurmaları koşulu ile ödemede bulunan ciranta ait olup; muhatap banka şubesinden getirilen çek fotokopisinin arka yüzün okunaklı olmaması nedeni ile ciro meşruhatının incelenememesi karşısında, dava konusu çekin aslı getirilerek ayrıca, muhatap bankadan da çeki bankaya ibraz edenin kim olduğu sorularak, çekin bankaya ibrazı anında müşterinin geçerli bir ciro sunun çek üzerinde yer alıp almadığı araştırılıp, müşterinin çekin bankaya ibrazı anında çek üzerinde ciro sunun bulunmadığının saptanması halinde, şikayet hakkının bulunmaması nedeni ile kamu davasının düşürülmesine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi (sebebiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir).

¹⁴³ Kendigelen, 2006, s. 170 ve 171

TTK.m.702 cirosu kabil çeklerde cironun teşhis fonksiyonunu düzenlemektedir. Anılan madde poliçedeki hükümle (TTK.m.598/I) özdeştir. Ciro zinciri düzgün olduğu takdirde hamil meşru sayılır. TTK.m.704'te de meşru hamil korunmaktadır. Çek ister hamiline ister emre yazılı olsun, çekin hamili onu kötüniyetle yada ağır bir kusur olarak iktisap etmiş olmadıkça önceki hamilin elinden ne suretle çıkmış olursa olsun onu geri vermeye mecbur değildir. Bu hüküm de poliçeye ilişkin TTK.m.598/II'nın tekrarıdır. ... Emre yazılı çek herhangi bir şekilde önceki hamillerinden birinin elinden çıktığı takdirde çeki elinde bulunduran kişi yani son hamile karşı ancak çeki kötüniyetle iktisap etmiş olduğu veya iktisabında ağır bir kusur bulunduğu takdirde istihkak davası açabilecektir. Böylece emre yazılı çek hamili MK.m.903'teki "parayı ve hamiline senetleri hüsnüniyetle iktisap etmiş olan kimse"nin hukuki konumuna getirilmektedir. Diğer yandan TTK.m.704'ün hamiline çeklere de uygulanması, hamiline çekleri TTK.m.903'ün kapsamından çıkarmaktadır. Çünkü MK.m.903'e göre sadece iyiniyetli olmayan çek hamiline istihkak davası açılabilirken TTK.m.704'e göre iyiniyetli olup da çekin iktisabında ağır kusur bulunan hamil de istihkak davası ile karşılaşabilecektir¹⁴⁴.

Yetkili hamilin belirlenmesinde, hak sahipliğinin teşhisine yardımcı olabilecek "hak sahipliğinin kontrolü" ve hak sahipliğinin ispatı gibi kavramlara değinmek gerekmektedir. Bu kavramlardan da anlaşılacağı üzere, hak sahibinin teşhisinde, maddi ve şekli teşhisi gözden uzak tutmamak gerekir. Maddi hukuk açısından teşhis; alacak isteminde bulunanın mevcut hukuki duruma göre, alacağı tahsile yetkili olup olmadığının araştırılmasıdır. Değişik bir ifadeyle de hak sahibinin kontrolüdür. "şeklen" haklı olmak ise hamilin senedi ibraz ederek yetkili bulunduğunu ispat etmesi demektir. Bu anlamda teşhis, hak sahipliğinin ispatıyla oluşur¹⁴⁵.

Tahsil cirosu ile çekin hamili durumuna gelen kişi genellikle bir banka çekin tahsili için muhatap bankaya ibraz, çek bedelini tahsil, kısmı ödeme halinde makbuz verme, çekin karşılıksız çıkması halinde keşideciye veya cirantalara başvurma, müracaat borçlarının iflası halinde çek meblağını iflas masasına kaydettirme, çekin ziyayı halinde iptal davası, gereğinde çeki dava yolu ile takip etme haklarına sahiptir. Davalar çekin hamili tarafından çeki tahsil cirosu ile veren ciranta adına açılacak, bu

---

¹⁴⁴ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 271

¹⁴⁵ Eriş, 2004, s. 163

nedenle davada taraf çekin maliki olan ciranta olacaktır. Tahsil cirosunda temsil söz konusu olduğundan, çek borçluları ancak çekin maliki olan cirantaya karşı haiz oldukları def'ileri, hamile karşı ileri sürebileceklerdir. Keza örneğin çekteki imzanın sahte veya çekin çalınmış olduğuna dair açılacak bir dava da hamile karşı değil, fakat çekin maliki durumunda olan cirantaya karşı açılacaktır¹⁴⁶.

cc) Rehin Cirousu

Çekte rehin cirousu yapılamaz. Çekin sadece temlik veya tahsil cirosuyla verilmesi mümkündür. Çeklere uygulanacak poliçe hükümlerinin sayıldığı 730'ncu maddede, rehin cirosuna ilişkin 601'nci maddeye atıfta bulunulmamıştır. Çekte rehin cirousu yapabilmek yolunun kapatılmasının sebebi, çekin, bir ödeme vasıtası olmasıdır. Kısa vadeli olarak ödenmesi şart bulunan bir senedin teminat kabilinden ciro edilmesi uygun görülmemiştir. Bir ödeme vasıtası olarak ibraz edildiği anda ödenmesi gereken çek bedelinin tahsil edilip rehnolunmasının daha devamlı ve emin bir teminat teşkil edeceği tabiidir¹⁴⁷.

Yargıtay, çeki rehin cirousu ile elinde bulunduran kişinin yetkili hamil olmadığı, dolayısıyla alacak için takipte bulunamayacağı yönünde karar vermiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 15/03/2002 tarihli 2002/3254 Esas ve 2002/5259 Karar sayılı kararı şöyledir:

“T.T.K. 707. maddesinde de belirtildiği üzere çek görüldüğünde ödenmesi gereken bir ödeme vasıtasıdır. Bu yapısı itibariyle çekte rehin cirousu yapılamaz. Çekin ancak temlik veya tahsil cirousu ile devri mümkündür. Gerçektende kanun koyucu çeklerde uygulanacak poliçe hükümlerinin sayıldığı 730. madde de, rehin cirosuna ilişkin 601. maddeye atıfta bulunulmamıştır. Bunun bir başka açıklaması da çekte rehin cirousu yapılmasına cevaz olmadığıdır. Bir ödeme vasıtası olarak ibraz edildiği anda ödenmesi gereken çek bedelinin tahsil edilip, rehin olunmasının, daha devamlı ve emin bir teminat teşkil edeceği tabiidir. (Prof. Dr. Fırat Öztan Kıymetli Evrak Hukuku SB. 1147)(Prof. Dr. Seza Reisoğlu - Çek - SB. 141)

¹⁴⁶ Reisoğlu, 2003, s. 177

¹⁴⁷ Öztan, 2004, s. 271 ve 272

Ne var ki uygulamadan çekin rehin cirosu ile de el değıştirdiğine rastlanmakta ise de, çekin rehin cirosu ile devri mümkün olmadığından çekin Medeni Kanunun rehine ilişkin hükümlerinden yararlanmak suretiyle rehnedilmesi mümkün olduğu halde yasaya aykırı yapılan rehin cirosu sonuç doğurmaz.

Somut olayda ise; takip dayanağı çek hamiline düzenlenmiştir. Çek arkasında (hamil olduğu anlaşılan) Soner Özen'in bedeli teminattır şeklindeki cirosu teminat cirosu niteliğinde olup, T.T.K. 730. maddesinde aynı kanun 601. maddesine bir gönderme yapılmadığından geçerli değildir. Anılan cironun tahsil veya temlik cirosu olarak kabulü de mümkün olmadığından takip alacaklısına yapılmış geçerli bir cirodan bahis olunamayacağı cihetle alacaklı yetkili hamil değildir. Açıklanan durum karşısında mercice takibin re'sen İİK' nun 170/a maddesi hükmü gereği iptaline karar vermek gerekirken itirazın reddine ve icra inkar tazminatına hükmedilmesi isabetsiz olup, mercii kararının temyiz incelemesi de yukarıda açıklanan nedenlerle bozulması gerekirken Dairemizce T.T.K. 601. maddesinden bahisle kararın bozulması somut olaya uygun olmadığından ve alacaklı vekilince de gerekçe karar düzeltmeye konu edildiğinden, karar düzeltme isteminin kısmen kabulü gerekmiştir.

Banka tarafından tahsil cirosu ile alınan çekin ödenmemesinden tahsil cirosunun teminat fonksiyonu bulunmadığı için banka sorumlu tutulamaz. Böyle bir çek, takasa ibraz edilen banka tarafından cirantaya geri verilir. Söz konusu çekin üzerine yazılan “ karşılıksız” ibaresinin gerçeği yansıtmadığı durumlarda çeki tahsil cirosu ile alan banka sorumlu tutulamaz¹⁴⁸.

f) Çekin Ciro Edilebileceği Süre

Çek, lehtarın eline geçtiği andan başlayarak kural olarak ibraz süresi içerisinde, yani bu sürenin sonuna kadar ciro edilebilecektir. Ancak kanun koyucu, ibraz süresinin geçmesinden veya henüz bu süre sona ermeden, ödenmeme

---

¹⁴⁸ Poroy ve Tekinalp, 2005, s. 272

durumunun TK 720 uyarınca usulüne uygun olarak tespit ettirilmesinden sonra da senedin ciro edilebileceği kuralını getirmiş, bununla birlikte kanunda “vadeden sonra ciro”, doktrinde ise “gecikmiş ciro” olarak isimlendirilen bu tür cironun, TK 602’deki düzenlemeye paralel olarak ancak alacağın temlik hükümlerini doğurabileceğini hükme bağlamıştır (TK 705/I). Bu açıdan tarihsiz bir ciro ise, aksi ispatlanıncaya kadar, ödenmeme durumunun tespiti yada ibraz müddetinin bitiminden önce yapılmış sayılacaktır (TK 705/II)¹⁴⁹.

Yasamız, çekler ile poliçe ve bononun vadeden sonraki cirosu arasında bir farklılık öngörmüş bulunmaktadır. Poliçe ve bonolarda uygulama olanağı olan TTK’nın 602. maddesine göre, protesto keşidesi için öngörülen iki günlük sürede yapılan ciro, normal bir ciro kabul edildiği halde, bu kural çeklerde uygulanmaz. Yani çeklerde munzam (ek) bir süre yoktur. İbraz süresinden sonra yapılan ciro, alacağın temlik sonuçlarını doğurur¹⁵⁰.

Yargıtay da bankaya ibrazdan sonraki cironun alacağın temlik hükümlerine tabi olduğunu, bu cironun evrakın çek niteliğini etkilemediğini kabul etmektedir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 10/03/2008 tarihli, 2008/1690 Esas ve 2008/4545 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Alacaklının kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipte dayanak çek H.K. tarafından muhatap bankaya ibraz edilmiş, ibrazdan sonra H.K. tarafından takip alacaklısına ciro ile senetteki hak devredilmiştir. Anılan ciro TTK’nun 705/1. madde hükmü gereğince ibrazdan sonra yapılan ciro niteliğinde bulunduğundan alacağın temlik hükmünü ve böyle bir temlikin sonucunu doğurur. Bir başka anlatımla, ibrazdan sonraki ciro, çek niteliğini etkilemez, keşideci borçlunun somut olayda gözlendiği gibi önceki hamile yaptığı ödemeleri takip alacaklısına karşı da ileri sürebilme imkanını doğurur. Mahkemece borçlunun ödeme def’i yukarıda açıklanan kurallar doğrultusunda değerlendirilerek oluşacak sonuca göre bir karar vermek gerekirken şikayetin kabulü ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir.”

---

¹⁴⁹ Kendigelen, 2006, s.171

¹⁵⁰ Eriş, 2004, s. 201

Çekin bankaya ibrazından önceki son hamilin imzası ciro mudur, değil midir, bu husus aşağıda incelenmiştir¹⁵¹.

Çekin ibraz süresi keşide yeri muhatap bankanın bulunduğu yer ile aynı ise on gün, aynı değilse bir aydır (TTK.m.708). Bu süreler hesaplanırken ilk gün sayılmaz (TTK.m.729). bu sürelerin hesaplanmasında önemli olan yer kavramı, idari olan il, ilçe, belediye birimlerinden hangisidir?

Moroğlu (2006-b), işlevi ve hukuk güvenliği gereksinimi göz önünde tutulara, düzenlenme yerinin bir yönetim biriminin coğrafi adı olarak gösterilmesi gerektiğini, yönetim biriminin tüzel kişiliğinin bulunmasına gerek olmadığını, buna göre il, ilçe, bucak, köy, mahalle adları hem coğrafi bir ad ve hem de idari bir birim olmaları nedeniyle hukuken geçerli bir düzenleme yeri oluşturduklarını, buna karşılık cadde, sokak ve semt adları ile Van Gölü, Fırat Havzası, Uzunyayla, Çamkoyu, Gemlik Körfezi, Ölüdeniz gibi coğrafi adlarının idari birim olmadıkları için hukuken geçerli bir düzenlenme yeri sayılmayacağını belirtmiştir (s. 92 ve 93).

Yer kavramının ili belirttiğini kabul eden görüşler vardır¹⁵². İdare hukukunda il, mülki yönetim bölümlerinden en kapsamlı olanıdır. İllerin kurulması, kaldırılması, ad ve merkez ve sınırlarının belirlenmesi ve değiştirilmesi yasa ile olur¹⁵³. Buna göre muhatap banka Silivri’de ise, keşide yeri olarak Şile yazılmış ise her iki ilçe İstanbul il sınırlarında olduğundan çekin ibraz süresi on gündür.

Yer kavramından ilçe anlaşılması gerektiğini savunan görüşler vardır¹⁵⁴. İlçe mülki yönetim bölümlerinden ikincisidir. Eski bir geleneği olan ilçe yönetimi gerek kamu hizmetlerinin halka götürülmesi gerek toplumsal ve ekonomik koşulların geliştirilmesi açısından önem taşır. İlçeler yasa ile kurulur¹⁵⁵. Ancak Büyükşehir Belediyesinin bulunduğu Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan yerler, örneğin Ankara Büyükşehir Belediyesi Çankaya ilçesi aynı yer sayılmalıdır. 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Kanunun 3. maddesine göre

---

¹⁵¹ Bak. aşağıda 4.2. bölüm

¹⁵² Narbay, 1999, s. 35

¹⁵³ Gözübüyük Ş. ve Tan T. (2007) *İdare Hukuku* (5. Baskı). Ankara: Turhan Kitapevi, s. 236.

¹⁵⁴ Reisoğlu, 2003, s. 197; Öztan, 2008, s. 277; Eriş, 2004, s. 218

¹⁵⁵ Gözübüyük ve Tan, 2007, s. 244

Büyükşehir belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirleri ifade eder¹⁵⁶. Buna göre muhatap banka Marmaris'te ise, keşide yeri olarak Fethiye yazılmış ise ibraz süresi bir ay; muhatap banka Bakırköy'de ise ve keşide yeri olarak Kartal yazılmış ise ibraz süresi on gün olacaktır.

Yargıtay da çekin ibraz süresinde önemli olan yeri ilçe olarak kabul etmekte, ancak Büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçeler için de ibraz süresinin on gün olduğunu belirtmektedir. Konuya ilişkin Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 24/02/2004 tarihli 2004/401 Esas, 2004/2006 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Çekin keşidesinden itibaren belli bir süre içerisinde ödenmek üzere muhataba ibrazı gerekmekte olup, ödeme için ibraz süreleri TTK'nun 708. maddesinde ayrıntılı bir şekilde hüküm altına alınmıştır. Bu madde gereğince, bir çek keşide edildiği yerde ödenecekse 10 gün, keşide ldiği yerden başka bir yerde ödenecekse 1 ay içerisinde muhataba ibraz edilmelidir. Çekin keşide edileceği yerde ödenecek olmasından maksat, çek hesabının bulunduğu muhatap bankanın ve keşide yerinin aynı ilçe idari birim sınırları içerisinde olmasıdır. Çekin keşide edildiği yerden başka bir yerde ödenecek olması ise, çekin keşide edildiği yer ile çekin işleyen hesabının bulunduğu banka şubesinin farklı ilçe veya ilde olmalarıdır. Burada muhatap banka sözünden kast edilen yer, çekle işleyen hesabın bulunduğu yer olup, çekin ibrazı üzerine karşılığını sormak suretiyle çek bedelini ödeyen şubenin bulunduğu yer değildir. Yani çekin yabancı bir şubeye ibraz edilmiş olması, ibraz sürelerini etkilemez. Zira; yabancı şube çek bedelini 3167 sayılı Yasa'nın 4. maddesi gereğince ve müşterilerine hizmet etmek amacıyla ödemekte ve daha sonra muhatap banka ile hesaplaşmaktadır. Yine keşide ve ödeme yerlerinin aynı yer sayılmasında ve ibraz sürelerinin hesaplanmasında, il sınırı değil, ilçe sınırının esas alınacağı, ancak; Büyükşehir Belediyesinin bulunduğu yerlerde, Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde kalan yerlerin aynı yer sayılacağı hususu da gözden uzak tutulmayacaktır.

---

¹⁵⁶ Reisoğlu, 2003, s. 197

Ancak Yargıtay'ın bir başka dairesi keşide yeri olarak kent, ilçe, bucak, köy gibi herhangi bir idari birimin yazılması gerektiğini belirtmekte, bunlardan hiçbirisinin bulunmaması halinde çekin unsurlarının eksik olduğunu kabul etmektedir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 12/12/2006 tarihli 2006/20719 Esas ve 2006/23563 Karar sayılı kararı şöyledir:

TTK'nun 692/5. maddesine göre çekin kambiyo senedi vasfını taşıyabilmesi için "keşide yeri" unsurunu ihtiva etmesi gereklidir. Tanzim yerinin ise idari birim (kent, ilçe, bucak, köy gibi) adı olarak gösterilmesi zorunlu bulunmaktadır. Takip dayanağı çekte keşide yerinin (Kozyatağı) olarak yazıldığı ve bu yerin yukarıda belirtilen nitelikte idari bir birim olmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda İcra takibinin dayanağı belge, TTK'nun 692/5. maddesine göre keşide yeri unsurunu taşımadığı için çek vasfını taşımamaktadır. Kambiyo senedi niteliği bulunmayan bu senet ile başlatılıp kesinleşen takipte İİK'nun 71/2. maddesi gereğince takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı süresi T.T.K.'nun 726/1. maddesine göre hesaplanmaz. Kambiyo senetlerine mahsus yol ile yapılan takip kesinleştiğine göre, olayda uygulanması gereken Borçlar Kanunu'nun 125. maddesine göre 10 yıllık zamanaşımı süresi dolmadığından mahkemece zamanaşımı itirazının reddi yerine, kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.

Yargıtay'ın bu konuda değişik dairelerinin değişik kararları olduğu görülmektedir; görüş birliği yoktur.

Çekte şekil olarak keşide yeri gösterildikten sonra, bu yerin gerçek keşide yeri olması zorunluluğu yoktur. Keşide yeri ibraz süresine etken olur. Örneğin gerçekte İstanbul'da düzenlenen bir çekte ödeme yeri İstanbul olarak gösterilmiş, keşide yeri gerçeğe uygun olarak İstanbul olarak belirtilmiş ise, ibraz süresi 10 gün, keşide yeri New York olarak belirtilmişse, ibraz süresi 3 aydır¹⁵⁷.

---

¹⁵⁷ İmregün, 1995, s. 127, 128

Keşide yerinin kısaltılarak yazılması konusundaki Yargıtay'ın 14/12/1992 tarihli 1992/1 Esas, 1992/5 Karar sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı yukarıda 1. Bölümde belirtilmiştir¹⁵⁸.

Çekin kanunda belirtilen (10 günlük, 1 ve 3 aylık) ibraz süreleri uzatılıp kısaltılabilir mi?

TTK'daki ibraz sürelerini düzenleyen 708. madde hükmü emredici bir hükümdür. Bu gerek çekin iktisadi niteliğinin gerek maddenin yazılış amacının doğal sonucudur. Bundan dolayı taraflar keşideci-lehdar keşideci-muhatap kanunda belirtilen ibraz sürelerini (on gün bir ay ve üç ay) yazılı bir anlaşmayla veya çek üzerine koyacakları bir kayıtla uzatamazlar. Öğretide de bu görüş oy birliği içinde savunulmaktadır. Keşidecinin çek üzerine keşide tarihini uzatacak şekilde koyduğu kayıt her ne kadar yok hükmünde olsa bile bu durum çekin geçerliliğine tesir etmez. Sadece ibraz süresini uzatacak nitelikte olan o kayıt yazılmamış sayılır¹⁵⁹.

Ancak keşide tarihinin ileri bir tarih yazılması çekin kambiyo vasfına zarar vermez. Uygulamada çoğu çek ileri tarihli yazılmakta, ticari teamüller gereği bu tarih beklenmekte ve genelde herhangi bir sorun çıkmamaktadır. Fakat çekin keşide tarihinin ileri bir tarih yazılması bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Örneğin, çekin keşidecisi ileri tarih gelmeden ölmüş ise bu çek kambiyo vasfını yitirecek midir? Yargıtay bir kararında böyle bir çekin kambiyo vasfını yitirmeyeceğini kabul etmiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 01/12/2000 tarihli, 2000/15786 Esas ve 2000/18942 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Alacaklı vekilinin 20.11.1999 tarihli çek'e ilişkin temyiz itirazları yerinde değilse de; aslolan keşide tarihinin belli bir tarih olarak çek üzerinde yazılı olmasıdır. Çekin asli unsurlarından olan keşide tarihli gerçek keşide tarihinden sonraki bir tarih olarak da yazılabilir. Bu takdirde ibraz süresi uzatılmış olmaktadır. (F. Öztan Kıy. Ev. Huk.. S. 1054) çek de keşide gününün bu şekilde gösterilmesi halinde, başka bir anlatımla; ileri tarihli çek

¹⁵⁸ bak. (1.3.5. Keşide Günü ve Yeri)

¹⁵⁹ Narbay, 1999, s. 40 ve 41

düzenlenmesi durumunda, çekin kambiyo senedi olma vasfını etkilemeyeceği dairemiz yerleşik içtihatlarında da benimsenmiştir.

Somut olayda; 20.11.1999 tarihli çek dışında kalan takip konusu çeklerde keşide tarihinden önce keşidecinin ölmüş olması, yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda sonuca etkili olamayacağından merciin aksine düşüncelerle yazılı şekilde bu çekler yönünden de takibin iptaline karar vermesi isabetsizdir.”

Kanuni ibraz süreleri yukarıda belirttiğimiz gibi anlaşmayla uzatılamayacağı gibi kısaltılamaz da. Bu da, 708. maddenin doğal bir sonucudur. Kanunun bu düzenlemesine aykırı olan anlaşmalar geçersizdir. Öncelikle şu tespiti yapmak gerekir. Kanunun acaba bu süreleri niçin on gün bir ve üç ay olarak belirlemiştir. Kanun hamile bir imkan tanımaktadır. Ekonomik niteliği itibarıyla paraya eşdeğerde olan ve hemen tahsil edilmesine hamilin menfaatinin bulunduğu çekin, hamlin o an için tahsil imkanının olmayabileceği düşüncesiyle belirlediği süreler içinde ödenmesi imkanını getirmiştir¹⁶⁰. Sonuç olarak çekin kanunda belirtilen ibraz sürelerinin uzatılması ve kısaltılması hiçbir şekilde mümkün değildir.

Oysa ki, ciranta, çekin ödenmemesindeki sorumluluktan kendini muaf tutma yetkisine sahip olduğundan ibraz süresini senede (çeke) koyacağı bir kayıtla kısaltabilir. Zira geniş bir yetki daima dar yetkiyi kapsamı içine alır¹⁶¹.

Çekin süresi içinde bankaya ibraz edilip karşılığının çıkmaması halinde ödemediğini hususu nasıl tespit edilebilir? Kuru, bu keyfiyetin üç yoldan birisi ile yapılabileceğini belirtmiştir¹⁶²:

(1) Çekin üzerine, muhatap banka tarafından, süresinde ibraz edildiği halde ödenmediğini gösteren, tarihli bir beyan ile,

(2) Çekin, bir takas odası tarafından, çek süresinde teslim edildiği halde ödenmediğini tespit eden tarihli bir beyanı ile,

---

¹⁶⁰ Narbay, 1999, s. 41

¹⁶¹ Kaçak, 2003, s. 117

¹⁶² Kuru B. (2006) *İcra Hukukunun Esasları* (2. Baskı). Ankara: Türkmen Kitapevi, s. 657

(3) Çekin, bankaya veya takas odasına ibraz edilmemiş çekin çek hamili tarafından bu çeke dayanarak cirantalara, keşideciye ve diğer çek borçlularına ödememe protestosu gönderilmesi ile.

Çekin ödenmemiş olduğunu ve ödemediği intifa keyfiyetini yukarıdaki üç şekilde biri ile tespit ettirmemiş (çeki süresinde muhatap bankaya veya takas odasına ibraz etmemiş ve protesto da çekmemiş) olan yetkili çek hamili, bu çeke dayanarak cirantalara, keşideciye ve diğer çek borçlularına karşı kambiyo senetlerine mahsus takip yapamaz¹⁶³.

İcra müdürü, bir çekin takip konusu yapılmak istendiğini görünce çekte vade olmadığından onun vadesinin gelip gelmemiş olduğunu araştırmayacak, bunun yerine çek hamilinin gerek asıl çek borçluları ve gerekse çekin müracaat borçlarına başvurabilmek için gerçekleşmesi gerekli olan maddi ve şekli koşulların yani süresi içinde çekin muhatap bankaya ibraz edilmiş olduğu halde ödenmemiş olduğunu -çek arkasındaki ilgili bankanın yazısından, protesto evrakından ya da takas odasının tarihli ve yazılı yazısından- öğrendikten sonra (TTK. mad. 720) çek hamilin takip talebini kabul ederek, borçluya ödeme emri (örnek: 163) (*yeni düzenlemeye göre örnek: 10*) gönderecektir¹⁶⁴.

Çekin ibraz süresi geçtikten sonra keşideci çekten cayabilir.

Çekten cayma, keşidecinin muhatap bankaya yönelik işlem olup, kendisi tarafından tedavüle çıkarılmış belirli bir çekin ödenmemesi talimatını içerir. Burada, çek anlaşmasından kaynaklanan keşideciye ait ve muhataba verilmiş bir şekli bir talimat söz konusudur¹⁶⁵.

TTK.m.711/I'e göre çekten cayma, ancak ibraz müddeti geçtikten sonra hüküm ifade eder. Bundan böyle ibraz süresi içinde cayma hukuki sonuç doğurmaz. Buna rağmen muhatap, ibraz süresi içinde caymayı dikkat nazara alarak ödemedi kaçınılabılır. Ancak ödemedi kaçınma, hamile, bu yüzden uğradığı zararların tazmini hususunda muhataba karşı bir talep hakkı vermez. Çünkü TTK.m.711; TTK.m.716/V

¹⁶³ Kuru, 2006, 657

¹⁶⁴ Uyar T. (www.talihuyar.com/yukle.asp?id=93)

¹⁶⁵ Pulaşlı, 2007, s.243 v3 244

ve TTK.m.717/III benzer bir hüküm ihtiva etmemektedir. Bu hükmün ihlal edilmesi hukuki sonuç doğurmaz¹⁶⁶.

TTK.m.711/III'de “keşideci çekin kendisinin veya üçüncü bir kimsenin elinden rızası olmaksızın çıkmış olduğu iddiasında ise muhatabı çeki ödemekten menedebilir” denilerek çekten ibraz süresi içinde caymaya ilişkin hüküm, uygulamada çok kullanılmaya başlanıp ticari hayatı sıkıntıya sokması üzerine 18.2.2009 tarih ve 5838 sayılı Kanununun 32. maddesinin 19. fıkrasının hükmü gereğince yürürlükten kaldırılmıştır¹⁶⁷.

g) Çekin Cirounun Hükümleri

Düzenli bir ciro zinciri ile çeki iktisap eden kimse meşru hamil sıfatını kazanır ve çekten doğan tüm hakları kullanabilir. Bu bağlamda çeki süresi içerisinde muhataba ibrazla ödeme talebinde bulunabilir, karşılığı bulunmadığı durumda kendisinden önceki çek borçlularına (keşideci, ciranta, avalist) kambiyo senetlerine mahsus yolla müracaat edebilir veya çeki bir başka kimseye devretmekle çekten doğan tüm hakları o kişiye intikal ettirebilir. Düzenli ciro zincirinden kasıt, ilk önce lehtar tarafından yapıldıktan sonra, bir ciroda kendisine ciro edilen kişinin sonraki ciroda ciro eden (ciranta) durumunda bulunması, bu şekilde birbirine bağlı cirolarla çekin hamile kadar gelmiş olmasıdır. Bu arada bir beyaz cirodan sonra çeki yeniden ciro eden kişinin, çeki beyaz ciro ile iktisap etmiş olduğu kabul edilir. Bu ilkeler ışığında çeki ödenmek üzere muhataba ibraz eden kişinin de ya tam ciro şeklindeki son ciroda adı yazılı kişi olması veya çeki son olarak beyaz bir ciro ile iktisap etmiş bulunması şarttır. Ciro zincirine göre meşru hamil tespit edilirken, çizilmiş cirolar yazılmamış hükmündedir¹⁶⁸.

Fakat bu durum ciro silsilesini bozmaz; çeki elinde bulunduran kişi yetkili hamil olmaya devam eder. Bu konudaki Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 19/04/2005 tarihli 2005/5279 Esas ve 2005/8465 Karar sayılı kararı şöyledir:

---

¹⁶⁶ Tekil, 1994, s. 346

¹⁶⁷ Maddenin 19. fıkrası şöyledir: “29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 711 inci maddesinin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.”

¹⁶⁸ Kendigelen, 2006, s.173

“Takip dayanağı belgenin TTK' nun 692. maddesinde öngörülen koşulları taşıdığı, kambiyo senedi vasfında olduğu ve çeki birbirine bağlı cirolarla eline geçiren alacaklının TTK'nun 702. maddesi hükmüne uygun biçimde salahiyyetli hamil konumunda bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, TTK'nun 702. maddesinin 2. cümlesinde (çizilmiş cirolar bu hususta yazılmamış hükmündedir.) denildiği için çek arkasındaki Bülent Koçak'a ait ciro imzasının çizilmiş olması dayanak çek nedeni ile salahiyyetli hamilin keşideciyi takip hakkını ortadan kaldırmaz. Sadece Bülent Koçak'ın bu çek nedeni ile sorumlu tutulması mümkün bulunmamaktadır.”

Cirantanın ismi çizilmiş, imzası duruyor ise bu ciro çizilmiş mi sayılır, yoksa beyaz ciroya mı dönüşür?

Doktrinde her iki görüşü savunan yazarlar da vardır. Poroy ve Tekinalp (2007), sözkonusu maddelerdeki “cironun çizilmesi” kavramından cironun tam olarak çizilmesinin anlaşılması gerektiğini, ciro eden ilk önce tam bir ciro yapmış daha sonra bunu bir beyaz ciro haline getirmek için ciro yapılan kişinin adını ve ödeme emrini silmişse beyaz cironun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (s. 156).

İmregün (1995), kambiyo hukuku gibi sıkı şekil şartlarına bağlı hukuk sisteminde TTK.m.591/I. ikinci tümce hükmünün tam uygulanması gerektiğini, tam ciroda sadece ciro edilenin ismi çizilmiş olsa dahi, tüm ciro çizilmiş sayılacağını, aksi takdirde tam ciroda ciro edilenin isim veya unvanını silip imzasını muhafaza ederek, ciro silsilesini düzene sokmanın ve cironun teşhis işlevinin sakatlanmasının söz konusu olacağını belirtmiştir (s. 71).

Ciro, cirantanın adı ve soyadı olmaksızın sadece imzasından ibaret olabilir. Böyle bir ciro Yargıtay tarafından beyaz ciro olarak kabul edilmektedir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 24/04/2008 tarihli 2008/5923 Esas, 2008/8598 Karar sayılı kararı şöyledir:

“TTK'nun 595/2. maddesi gereğince lehine ciro yapılan kimsenin ciroda gösterilmesine lüzum olmadığı gibi ciro cirantanın sadece imzasından ibaret de olabilir. Bu şekilde yapılan ciroya beyaz ciro denir.”

Ciroyu çizme yetkisi alacaklı sayılan çek hamiline aittir. Ciro çizilmekle, cirodan önceki duruma dönülmüş demektir. Üçüncü kişi bir veya birden fazla ciroları silerse, bu eylem çizme değil, tahrifat sayılır. Hamil, çeki ciro etmiş ve fakat bu çeki elinden çıkarmadan her nasılsa başka birine ciro etmek gerekmişse, çek hamili yaptığı ciroyu çizerek yeni bir ciro yapabilir. İşte, cironun çizilmesi ile artık, bu ciranta adayına başvurulmaz. Lehine ciro yapılan ve çeke hamil olmayan bu ciranta adayının çekten dolayı herhangi bir hakkı söz konusu değildir¹⁶⁹.

Cirolarda herhangi bir çizilmenin, cironun sahilliğine halel vermemesi şarttır. Aksi takdirde sonradan belirli cirolar üzerinde çizme oyunları ile senedi devredenlerin iradeleri dışında sonuçlar elde etmek imkanı bazı kişilere verilmiş olur. Mesela kötüniyetli hamil, daha doğrusu senedi herhangi bir şekilde eline geçiren kişi son cironun üst kısmını çizip sadece imzası bırakabilir ve böylece senet kendisine beyaz ciro ile gelmiş gibi bir görüntü yaratabilir. Borçlunun poliçeyi (çeki) öderken hile veya ağır kusuru bulunmamalıdır. Binaenaleyh göze çarpan herhangi bir aksaklı veya bilmesi gereken bir durum varsa borçlunun poliçeyi (çeki) ödemeyeceği düşünülebilir¹⁷⁰.

Çizilmiş bir cironun sahibinin karşılıksız çek keşide etmek suçundan şikayette bulunamayacağı da Yargıtay tarafından kabul edilmiştir. Konuya ilişkin Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 06/07/2004 tarihli 2004/5378 Esas ve 2004/8202 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Karşılıksız çek keşide etmek suçunda şikayet hakkı, hamil ile bunun rücu hakkına sahip bulunduğu anılan yasanın 700. maddesi uyarınca ciro ve teslim yoluyla çeki elinde bulunduran ve çekin bankaya ibrazından önce ciro silsilesi içerisinde imzaları bulunan kişilere ait olup, TTK'nın 702. maddesi uyarınca çizilmiş cirolar yok hükmündedir. Dosya içerisinde mevcut çek fotokopisinde, lehdar hamil olan müşteki şirketin çekin ön yüzündeki isminin ve arka yüzündeki cirolarının çizilmiş olması karşısında, çekin, bankaya ibrazı anında alınan onaylı fotokopisi getirtilerek, çekin bankaya ibrazı anında cirolarının

¹⁶⁹ Eriş, 2004, s. 163 ve 164

¹⁷⁰ Poroy ve Tekinalp, 2007, s. 156

çizilip çizilmediği, dolayısıyla şikayet hakkının bulunup bulunmadığının araştırılması ve dosya içerisindeki çek fotokopisindeki gibi, cirolarının çizilmiş olup, ibrazdan sonra alacağın temlik hükümlerine göre devralındığının anlaşılması halinde, müşteki şirketin suça konu çekle ilgili şikayet hakkının olamayacağı gözetilmeden, eksik inceleme ile yazılı biçimde hüküm kurulması (bozmayı gerektirir).

Muhatap, çeki öderken ciro silsilesinin şeklen düzgünlüğünü incelemekle yükümlü olmakla beraber, imzaların sıhhatini incelemek zorunda değildir. (TTK.m.713). Ancak, TTK.m 724 uyarınca ‘sahte veya tahrif edilmiş bir çeki ödemiş olmasından dolayı muhatap sorumlu olur, meğer ki, keşidecinin kendisine bırakılan çek defterini iyi saklamamış olması gibi bir kusur keşideciye isnat edinilsin¹⁷¹.

Konuya ilişkin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 05/06/2003 tarihli 2002/13371 Esas ve 2003/5992 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Dava, sahte çeki ödemiş olmasından doğan zararın, muhatap bankadan tazmini istemine ilişkindir. TTK.nun 724. maddesinde, sahte veya tahrif edilmiş çekin ödenmesinden kaynaklanan zararın muhatap bankaya ait olacağı hükme bağlanmıştır. Davacının çek karnesinin çalındığını veya kaybolduğunu davalı bankaya bildirmemek ve anılan mevduat hesabından çek keşide etmeye devam etmek suretiyle kusurlu bulunduğu sabit ise de, davalı banka şubesinin de keşideci imzasının sıhhatini kontrol olanağı bulunduğu halde bu kontrolü yapmayarak kusurlu bulunduğu kabulü zorunludur. Bankanın iç ilişkilerini düzenleyen tamimler ve taraflar arasında imzalanan taahhütname hükümleri, TTK.nun 724. maddesinde düzenlenen sorumluluk ilkelerini ortadan kaldırmaz. O halde mahkemece, davacının da müterafik kusurunun bulunduğu kabul edilerek, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.”

---

¹⁷¹ İmregün, 1995, s. 130

3.2.3. Hamiline Yazılı Çekin Devri

Açıkça hamiline yazılı olarak keşide edilen ya da TK 697/II-III kapsamında kanunen hamiline yazılı sayılan çekin devri için ise, hamiline yazılı kıymetli evrakın devrine ilişkin kurallar uyarınca sadece çek üzerindeki zilyetliğin nakli yeterli olacaktır. Bunun dışında bir yazılı devir beyanı ya da ciroya kesinlikle ihtiyaç yoktur. O kadar ki kanun koyucu bir yandan hamiline yazılı bir çekin ciro edilmesinin çekin hukuki niteliğini değiştirmeyeceğini, yani onun emre yazılı bir çek haline dönüştürmeyeceğini, açıkça vurgulamış, öte yandan ise hukuka uygun bir devir açısından gereksiz olan bu ciroyu yapan cirantayı da müracaat hakkına ilişkin hükümler kapsamında sorumlu tutmuştur. Dolayısıyla bu düzenleme kapsamında hamiline yazılı bir çek üzerinde yapılan cironun devir yada teşhis fonksiyonu açısından herhangi bir etkiye sahip olmayacağı, buna karşılık teminat fonksiyonunun bulunduğu sonucuna varılması kaçınılmazdır¹⁷².

Hamile yazılmış bir çek ciro edilmiş ise, bunun bir anlamı vardır. Hamile yazılı çeki ciro eden kişi, çek bedelinin muhatapça ödeneceğini hamile karşı temin etmiş demektir. başka deyimle, hamile çekte ciro, cironun sadece teminat fonksiyonu “teminat işlevini” yerine getirir (TTK.m.703)¹⁷³.

Hamiline yazılı bir çek menkul mülkiyetinin devrinde olduğu gibi tarafların anlaşmaları ve zilyetliğin devri gibi başkasına devredilebilir. Bu hususta Medeni Kanunu'nun hükümleri uygulanır bu durumda hamiline yazılı bir çekin cirosu esas itibarı ile devri gösteren bir ispat vasıtası olarak anlam taşıyabilir. Fakat hakkı devredici herhangi bir fonksiyonu yoktur. Hamiline yazılı çekte hak sahipliği senedi elde bulundurmakla tesis edildiğinden böyle bir cironun ayrıca hak sahipliğine teşhis fonksiyonu da mevcut değildir. Başka bir deyişle burada 702. maddede işaret olunan şekilde hak sahipliğinin ispatı şartı aranmamaktadır. Bu sebeple hamiline yazılı çekteki cirolar arasında muntazam bir ciro zincirinin varlığı önem taşımaz. Bu gibi çeklerde mündemiç olan hak muntazam bir ciro zinciri ile değil, sadece senedin verilmesi ile intikal eder. Hamiline yazılı bir çek sadece anlaşma ve zilyetliğin devri ile intikal edebileceği halde ayrıca bir de ciro edilmişse böyle bir ciro senedin

¹⁷² Ülgen, Helvacı, Kendigelen ve Kaya, 2006, s. 213

¹⁷³ İmregün, 2005, s. 579

mahiyetine etkili olmaz. Yani onu emre yazılı bir senet haline getirmez. Senet hamiline yazılı senet olarak kalmakta devam eder. Dolayısıyla cirantanın imzalarının incelenmesine lüzum yoktur¹⁷⁴.

Çekin nama yazılması iradesi ile hareket edilmiş, fakat lehdar olarak belirtilen kişinin tüzel kişiliğinin bulunmaması durumunda çekin hamiline düzenlendiğinin kabulü gerekir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 02/06/2006 tarihli, 2006/9058 Esas ve 2006/11785 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Borçlu keşideci hakkındaki kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile icra takibi alacaklı Yüksel Telli tarafından başlatılmıştır. Takip konusu edilen çekin lehdarı olarak Marmara Akın Plastik San. Tic. AŞ. olarak yazıldığı, ancak çek arkasında ise Yüksel Telli tarafından Marmara Akın Plastik San. Tic. kaşesi basılıp imza edilip muhatap bankaya ibraz edildiği gözlenmektedir. Borçlunun icra mahkemesine verdiği dilekçede takip alacaklısı Yüksel Telli'nin yetkili hamil olmadığını, ciro silsilesinde kopukluk bulunduğundan adı geçenin icra takibi yapamayacağından bahisle takibin iptaline karar verilmesini şikayet olarak öne sürmüş, ayrıca işlemiş faiz miktarına ve takipten sonra istenen faiz oranına ve istenen çek tazminatına da itiraz ettiği anlaşılmaktadır. Mahkemece duruşma açılmaksızın sonuca gidilmiştir.

Yapılacak iş, duruşma açılarak lehdar olarak gözüken Marmara Akın Plastik San. Tic.'in herhangi bir tüzel kişilik olup olmadığı araştırılıp şayet tüzel kişiliği mevcut değil ise çekin hamiline olarak tanzim edildiğinin kabul edilmesi gerekeceğinden bu durumda da hamil alacaklı Yüksel Telli'nin takip yapmasında yasaya uymayan bir durum bulunmadığından borçlunun itirazlarının incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekmektedir. O halde eksik inceleme ile duruşma açılmaksızın tarafların delilleri toplanmadan yazılı gerekçe ile dosya üzerinden sonuca gidilerek takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir.”

---

¹⁷⁴ Öztan, 2004, s. 272 ve 273

4. BÖLÜM - ÇEKİN CİROSUNDA ÖZELLİK ARZ EDEN HUSUSLAR

4.1. ÇEKTE AVAL VERİLMESİ CİRO HÜKMÜNDE MİDİR?

Aval, poliçe bedelinin tamamen yada kısmen güvence altına alındığı bir kambiyo taahhüdüdür. Aval veren (avalist) bu taahhüdü ile kambiyo ilişkine dahil olur. Aval, kambiyo hukukuna özgü bir tür kefalettir¹⁷⁵.

Aslında poliçe ve çek arasında aval yönünden tek farklılığı 706. maddenin 2. fıkrası hükmü yaratmaktadır. Bu fıkraya göre aval muhatap hariç olmak üzere üçüncü bir şahıs yahut çek üzerinde esasen imzası bulunan bir kimse tarafından verilebilir. Maddenin bu sarih ifadesiyle çekte muhatabın herhangi bir müracaat borçlusuna lehine aval verebilmesine imkan kalmamaktadır. Aradaki bu farkın sebebi çekte, kabulün caiz olmamasıdır. Muhatabın aval verebileceği kabul edilirse, bundan senette yazılı olan meblağı, ödeme borcu doğar. Böyle bir sonuç ise dolaylı yoldan çekin muhatapça kabul edilemeyeceği kuralı bertaraf eder¹⁷⁶.

Doktrinde Kendigelen (2006) “çekin ön yüzüne yalnız imza atılarak beyaz ciro yapılması mümkün değildir; zira böyle bir irade açıklaması TTK.M.613/III gereğince keşideci lehine verilmiş aval hükmündedir (s. 156)” diyerek poliçenin aval olmadığı yönünde görüş belirtmiştir.

İmregün (1995) ise çekin ön yüzüne ciro yapılmasına bir engel bulunmasa da böyle bir cironun olası olmadığı (kitabın 69. sayfasındaki d.pn.92’de) yönünde görüş belirtmiştir.

Poroy ve Tekinalp (2007) ise cironun teamüle uygun olarak senedin arka yüzüne atıldığı, fakat bunun uyulması zorunlu bir kural olmadığı, başka bir yoruma yol açmayacak şekilde kayıt konulmak şartıyla enedin ön yüzüne de ciro yapılabileceği (s.155) yönünde görüş belirtmiştir.

¹⁷⁵ Ülgen, Helvacı, Kendigelen ve Kaya, 2006, s. 137

¹⁷⁶ Öztan, 2004, s. 302

Çekin arka yüzüne atılan imzanın ciro değil de aval olması mümkün müdür?

Öztan (2008), böyle bir cironun beyaz ciro olduğu ve hiçbir zaman aval olarak kabul edilemeyeceği görüşündedir (s.171). Yargıtay ise aksi görüştedir. Çekin arka yüzündeki imzanın “aval içindir” veya benzeri bir şerh ile aval olabileceğini kabul etmiştir. Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 20.05.1993 tarihli 1993/1183 Esas ve 1993/6178 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Keşideci ile muhatap dışında kalan kişilerin çekin ön yüzüne alacakları imzalar aval sayılır. Avalin kimin lehine yapıldığı belirtilmemişse keşideci için verildiği kabul edilir (TTY. 730/7, 613/111). Buna karşılık çekin arka yüzüne atılan imza beyaz ciro niteliğinde olduğundan aval sayılabilmesi için "Aval içindir" yada benzeri bir ifade ile birlikte kimin lehine verildiğinin belirtilmesi gerekir.”

Poroy ve Tekinalp de Yargıtay ile aynı görüştedir¹⁷⁷.

4.2. BANKAYA İBRAZ SIRASINDAKİ İMZA CİRO MUDUR?

Çek, düzgün bir ciro silsilesi ile hamil olan kişi tarafından bankaya ibraz edilebilir. Bu şekilde bankaya ibraz edilen bir çekin karşılıksız çıkması halinde muhatap bankaca (veya takas odası aracılığı ile vekaleten başka bankaca) arka yüzüne “karşılıksızdır” şerhi yazılır. Çeki bankaya ibraz eden kişinin adı ve soyadının altına attığı imza ciro mudur, değil midir?

Bu konu şunun için önemlidir. Eğer bu işlem ciro olarak kabul edilirse bankaya ibrazdan sonra çekin tekrar ciro edilmesi halinde çeki bankaya sunan hamil de sorumlu olacak, ciro olarak kabul edilmezse sorumlu olmayacaktır.

Yargıtay çekin son hamil tarafından yapılan bu işlemin sırf bankaya ibraz için yapıldığını kabul etmekte ve bankaya ibrazdan sonraki ciroların alacağı temliki

---

¹⁷⁷ Poroy ve Tekinalp, 2007, s. 179.

hükümlerine göre yapılması gerektiğini kabul etmektedir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 09/05/2005 tarihli 2005/6212 Esas, 2005/10112 Karar sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“Takibe dayanak olan çekin 21.4.2004 tarihinde bankaya ibraz edildiği anlaşılmaktadır. İtiraz dilekçesi ekinde sunulan iş bu çekin arka yüzüne ait iki ayrı fotokopiden birinde, borçlu Uğur Yapı Malzemeleri San. ve Tic. Ltd. Şti.nin bu çeki ibraz için bankaya sunduğu anlaşılmakta, diğer fotokopide ise borçlu şirketin kaşesi ile çekin ibraz edildiği banka ve ibraz yazısı arasında takip alacaklısının isminin yazıldığı anlaşılmaktadır. Borçlu vekili itirazında alacaklının çeki hileli yollarla eline geçirerek ismini yazarak icra takibine başladığını öne sürmüştür. Mahkemece resen ilgili bankaya yazı yazılıp çekin kimin tarafından bankaya ibraz edildiği sorulmuştur. Bankaca çekin fotokopi örneği gönderilmiş bundan da dilekçe ekinde sunulan alacaklının da dayandığı belgenin aynısı olduğu görülmektedir. Bu durum karşısında takip alacaklısını ibrazdan önce ciro silsilesinde yer almadığı gibi çeki bankaya ibraz Uğur Yapı Malz. San ve Tic. Ltd. Şti yetkilisinin ibrazdan sonra takip alacaklısı olan Şerafettin Bökü'ye alacağın temlik hükümlerini doğuracak şekilde bir cirosu da bulunmamaktadır. Kaşe üzerindeki imzanın bankaya çekin ibrazı için atıldığı açıkça anlaşıldığından mahkemece alacaklının takip hakkı bulunmadığı gözetilerek borçlunun itirazının kabulü yerine, yazılı gerekçeyle reddine karar verilmesi isabetsizdir.”

Benzer yöndeki kararları için dipnota bakınız¹⁷⁸.

Yargıtay kararı doğrultusunda son hamilin sorumlu olabilmesi için bankaya ibrazdan sonra alacağın temlik hükümleri sonucunu doğuracak şekilde tekrar ciro edilmesi gerekir. Örnek olarak:

Son yetkili hamil – İmza

Bu çekin karşılığı yoktur – X Bankası A.Ş.

Son yetkili hamil – İmza

Çeki takibe koyan – imza

---

¹⁷⁸ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 23/01/2006 tarihli 2005/23318 Esas, 2006/148 Karar sayılı kararı, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 29/11/2004 tarihli 2004/18897 Esas, 2004/24577 Karar sayılı kararı.

Bu durumda çeki takibe koyan kişi çeki alacağın temlik hükümlerine göre ve düzgün bir ciro silsilesi yolu ile devralmış demektir. Çeki takibe koyabilir ve çeki bankaya ibraz eden kişi de bu çek nedeniyle sorumlu olacaktır.

4.3. BANKA KENDİSİNE CİRO EDİLEN ÇEKİ TEKRAR CİRO EDEBİLİR Mİ?

Yukarıda belirtildiği gibi muhataba yapılan ciro TTK.m.701/IV gereği makbuz hükmündedir. Ancak TTK.m.701/IV'ün devamında ‘meğer ki, muhatabın birden fazla şubesi olup da ciro, çekin üzerine çekildiği şubeden başka bir şube üzerine yazılmış bulunsun’ denilmektedir. Bu hüküm ne anlama gelmektedir ve nasıl uygulanmalıdır?

Muhataba yapılan cironun makbuz hükmünde sayılması sadece hesabın bulunduğu şubeye yapılan ciro halinde söz konusudur. TTK.m.701/son fıkrasına göre bankanın başka şubelerine yapılan cirolar normal bir cironun kısıtlıda olsa sonuçlarını doğurur. Buna karşılık Çek Yasasının 4.maddesinde ‘çek hesabı açılan bankaya muhatap banka denir’ denilmektedir. Türk Ticaret Kanununda olmayan bu tanımın TTK. 701/son fıkrasında öngörülen ‘başka şubeye ciro’ hükmünü bertaraf edip etmediğini üzerinde durmak gerekir. Bu konu açıkça tartışılmakla beraber öğreti ve Yargıtay’ın bankanın başka bir şubesine ciroyu geçerli kabul etmeye devam ettikleri görülmektedir¹⁷⁹.

Konuya ilişkin Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 31/03/2008 tarihli 2008/3864 Esas ve 2008/6441 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Çekin ödenmesi için ibrazı zorunlu olup ibraz in belli bir yerde (muhatap banka) ve belli bir süre içinde yapılması gerekir. Çekin doğrudan doğruya muhatap bankaya ibraz olunması çek bedelinin ödenmesi talebini ifade eder ve ibraz sonucu muhatap bankanın vaki ödemesi keşidecinin yaptığı havalenin yerine getirilmesi anlamındadır. Bu nedendir ki muhatap bankaya çekin ödenmesi için ibraz ciro anlamı taşımaz. Bir başka anlatımla muhatap banka keşidecinin hesabında bulunan çek bedelini çek hamiline ödemekle yükümlü

¹⁷⁹ Reisoğlu, 2003, s. 172

olup çek üzerinde kambiyo hukuku açısından başka bir hakka sahip değildir. Bu nedendir ki TTK.'nun 701/4. maddesi muhataba yapılan cironun makbuz anlamı taşıyacağını yani senetteki hakkın intikalinin söz konusu olamayacağını açıklamıştır. Ancak muhatap dışındaki aynı bankanın bir başka şubesine ciro yapılması halinde, bu ciro geçerli olacağından TTK.'nun 701. maddesinin uygulama yeri olmayacağı açıktır.

Somut olayda gözlendiği gibi dayanak çeklerde muhatap banka T.l. Bankası Beykoz/İstanbul şubesidir. Oysaki lehdarın çek arkasındaki cirosu T.l. Bankası A.Ş. emrine yapılmıştır. Muhatap bankadan ayrı bir şubeye yapılan cironun yukarıda açıklandığı üzere geçerli olacağı kabul edildiğine göre, birden fazla şubesi bulunan

T.İ. Bankası A.Ş. lehine yapılan ciro da geçerli olup TTK.'nun 701/4. maddesinin bu durumda uygulama yeri yoktur. Aksinin düşünülmesi aşırı şekilcilik ve hak kaybına sebebiyet vereceği için yukarıda açıklanan TTK.'nun 701. maddesi hükmüne de uygun düşmez. Mahkemece yukarıda açıklanan gerekçelerle bu husus dışındaki itiraz nedenleri incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar vermek gerekirken takibin iptali yönünden hüküm kurulması doğru olmadığından, mahkeme kararının bozulması gerekirken onandığı anlaşılmalı alacaklı vekilinin karar düzeltme isteminin kabulü gerekmiştir. “

Karardan anlaşıldığına göre muhatap bankanın başka bir şubesine yapılan ciro geçerli kabul edilip makbuz hükmünde sayılmamıştır.

Çek, çekin üzerine keşide edilen muhatap banka şubesine değil de aynı bankanın bir başka şubesine ciro edilmişse TTK.m.701/IV uyarınca bu ciro bir cironun bütün hükümlerini doğurur. Ciro edilen şubeye müracaat hakkını sağlar. Ancak bu şubeye tekrar ciro etme yetkisi vermez¹⁸⁰.

Fakat muhatap bankanın başka şubesine yapılan cironun yukarıdaki şekilde geçerli olabilmesi için cironun mutlaka başka şube emrine yapıldığının belirtilmesi

---

¹⁸⁰ Poroy ve Tekinalp, 2007, s.269

gerekir. Şube emrine olmayıp sadece beyaz ciro varsa bu ciro caiz değildir. Konuya ilişkin Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 29/03/2007 tarihli 2007/3361 Esas, 2007/6068 Karar sayılı kararı şöyledir:

“Takip dayanağı çeklerde muhatap banka Finansbank olup, lehtarın cirosundan sonra beyaz ciro ile çekin muhataba geçmesi halinde TTK.nun 701. madde gereğince muhataba yapılan cironun makbuz hükmünde sayılacağından bu ciroya dayanarak alacaklı bankanın takip hakkı yoktur. Ancak anılan maddenin son fıkrası hükmü gereğince muhatapın birden fazla şubesi olup da ciro çekin üzerine çekildiği şubeden başka bir şube üzerine yazılmış bulunursa bu ciro makbuz hükmünde değildir. Takip dayanağı çeklerde muhatap banka Gaziosmanpaşa/İSTANBUL Branch Şubesi olup, son ciro beyaz ciro olduğundan bir başka şubeye ciro edildiği yönünde çek üzerinde açıklık bulunmadığından alacaklı bankanın TTK.nun 701. maddesi gereğince takip hakkı yoktur. Mahkemece açıklanan nedenlerle borçlu itirazının kabulüne karar vermek gerekirken reddi ile yazılı şeklide sonuca gidilmesi isabetsizdir.”

4.4. BİRDEN FAZLA KİŞİ LEHİNE CİRO YAPILABİLİR Mİ?

Bu durumu ikiye ayırarak incelemek gerekir:

(1) Senedin birden fazla alternatif olarak lehdarı varsa: L1 veya L2'ye ödeyiniz gibi, bu durumda L1 veya L2'den herhangi biri senedin hamili ise ve dolayısıyla senetteki meblağın tamamını tek başına ciro ve teslim ve devir edebilir. (2) Birden fazla kimse senette müşterek lehdar ise: L1 ve L2'ye ödeyiniz gibi, senet ancak ikisinin müşterek imzası ile devredilebilir. L1 veya L2'den birinin yaptığı ciro kısmi ciro sayılır ve geçersizdir (TTK.m.701)¹⁸¹.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi de benzer yönde karar vermiştir. 30/11/2006 tarihli 2007/19331 Esas, 2006/22681 sayılı kararı şöyledir:

---

¹⁸¹ Pulaşlı, 2007, s.142

“ ... takip dayanağı çek lehine düzenlenen Mustafa ve Mehmet'in çek arkasında geçerli ciroları bulunmakta olup, ciro imzalarının yanyana veya alt alta atılmış olması sonucu değiştirmez. Takip alacaklısı her iki çek lehtarının cirosu ile çeki eline geçirmiş olmakla yetkili hamildir. O halde, borçlunun bu yöne ilişkin itirazının reddi gerekirken kabulü yönündeki icra mahkemesi kararı doğru değildir. Hükmin bozulması gerekirken onandığı anlaşılma ile karar düzeltme talebinin kabulü yoluna gidilmiştir.”

4.5. ÇİZGİLİ ÇEK CİRO EDİLEBİLİR Mİ?

Çekin yanlışlıkla veya sair suretle herhangi bir şahsa ödenmesini önlemek ve böylece emniyeti arttırmak üzere ihdas olunan usullerden birisi de çizgili çek kullanma usulüdür. Çizgili çek, muhatap banka tarafından, ancak bir “bankaya” veya “muhatapın bir müşterisine” ödenebilir (TTK.m.716/I). Çizgili çek kullanılmış olması, nakden ödemeyi ortadan kaldırmaz; sadece bir bankadan veya muhatapın müşterisinden başka bir kimseye ödemedede bulunulmasını yasaklar. Böylece de, çekin hak sahibi olmayan bir kimse tarafından tahsili ihtimalini büyük ölçüde azaltır¹⁸².

Çizgili çek, genel ya da özel olabilir. İki çizgi arasına bir şey yazılmamış ya da sadece banka ve benzeri bir eklime yazılmışsa genel olarak çizilmiş çek, belirli bir bankanın adı yazılmış ise özel olarak çizilmiş çek söz konusudur. Genel çizgi özel çizgiye dönüştürülebilir, fakat aksi mümkün değildir (TTK.m.715/V). Çizgilerin veya arada yazılı banka adının silinmesi veya karalanması hükümsüzdür¹⁸³.

TTK.m.716/III'e göre Bir banka, çizgili bir çeki, ancak müşterilerden veya diğer bir bankadan iktisap edebilir. Kezalik onu, sözü geçen kimselerden başkaları hesabına tahsil edemez. Bu hükme göre çizgili çek, bir banka veya müşterisi tarafından ancak bir başka bankaya ve yine çizgili çek şeklinde ciro edilebilir. Çizgili çekin, banka olmayan herhangi birisine ciro edilmesi mümkün değildir; böyle bir işlem geçersizdir.

---

¹⁸² Öztan, 2008, s. 282

¹⁸³ Poroy ve Tekinalp, 2007, s. 277

Ancak eki çizgili ek suretiyle devralan bir banka, bu çeki bir takas odası tarafından tahsil edilebilmesi maksadı ile devralır. Bu ekin ne çizgili ne de başka bir suretle başkasına ciro edilmesi mümkün değildir. Bu şekilde yapılan işlem TTK.m.716/IV'e göre geçersizdir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Nama yazılı, emre yazılı ve hamiline yazılı çeklerin devirleri birbirinden farklı özellikler taşımaktadır. Ciro işlemi esasen emre yazılı çeklerin devir şeklidir. Doktrindeki genel görüş bu yöndedir. Ancak uygulamada diğer tür çeklerin devri için de ciro ifadesi kullanılmaktadır.

Üzerinde “emre yazılı değildir” veya benzer bir kayıt bulunan çekler nama yazılmış kabul edilir. Nama yazılı çekin devri alacağın temlik hükümlerine tabidir. Temlik beyanı senet üzerine veya alonj üzerine yapılabilir. Ayrı bir kağıda yazılması da mümkündür; bu takdirde temlik beyanının senede ilişik olması gerekir. BK alacağın temlikini yazılı şekle bağladığına göre nama yazılı çekin devrinde devreden ve devralanın kimlerden oluştuğunun ve temliğin konusunun temlik metninden açıkça anlaşılabilmesi gerekir.

Çek kanunen emre yazılı bir kıymetli evraktır; açıkça emre kaydını içermese bile kanunen emre yazılmış sayılır. Emre yazılı çekin devri için cironun yanı sıra çekin zilyetliğinin de nakledilmesi TTK.m.700/1 gereği zorunludur. Zilyetliğin devredilmemesi halinde, cironun, tek başına çekin devrini sağlaması fiilen mümkün olmayacaktır.

Ciro, ancak el yazısı ile imza edilebilir. El yazısı ile imza dışında herhangi bir mihaniki vasıta ile yahut elle yapılan yada tasdik edilmiş olan bir işaretin veya resmi bir şahadetnamenin kullanılması mümkün değildir. Bu şekilde el yazısı ile imza edilmeyen cirolar geçersizdir. Bu açık Kanun hükmü karşısında Yargıtay’ın aksi yöndeki birkaç kararının hukuka uygun olmadığı düşüncesindeyiz.

Ciro, (düzgün bir silsile ile elinde bulunmak şartı ile) çeki elinde bulunduran kişiye çek bedelini muhataptan tahsil hakkını verir. Aynı zamanda muhataba, keşidecinin kendi nezdindeki parasını ciro edilen kişiye ödemesi konusunda yetki verir.

Çek, keşideci ve muhatap dahil herkese yapılabilir. Ancak muhataba yapılan ciro makbuz hükmündedir. Bu sebeple muhatap kendisine ciro edilen çeki tekrar ciro edemez. Ancak muhatap bankanın –çeki düzenleyen şubeden– başka şubesine yapılan ciro caizdir. Ancak bu şube çeki bir başkasına devredemez, sadece bedelini tahsil edebilir. Cirantalardan birisi hayali bir kişi olsa veya ehliyetsiz olsa dahi diğer cirantaların sorumluluğu imzaların bağımsızlığı ilkesi gereği devam eder.

İlk cironun lehdar dışında başka kişiler tarafından yapılması halinde ciro silsilesinin bozulup bozulmadığı tartışmalıdır. Yargıtay’ın da kabul ettiği üzere ilk cironun lehdar tarafından yapılmaması halinde ciro silsilesinin koptuğu görüşü kanaatimizce de doğrudur.

Çekin cirosu; temlik cirosu ve tahsil cirosu şeklinde yapılabilir. Ciro çektaki hakkın başkasına devrini amaçlıyor ise temlik cirosu, çektaki bedelin tahsilini amaçlıyor ise tahsil cirosudur. Diğer kıymetli evrakın rehin cirosu ile devri mümkün ise de çekin rehin cirosu ile devri sözkonusu değildir. Zira çekte teminat fonksiyonu yoktur. Ancak uygulamada çekin rehin amaçlı kullanıldığına sıkça rastlanmaktadır. Çekle ilgili son düzenlemeler kanaatimizce de çekin teminat fonksiyonunu teşvik eder durumdadır.

Çek, kural olarak bankaya ibraz edilinceye kadar ciro edilebilir. Bankaya ibrazdan sonra yapılan ciro alacağın temlik hükümlerine tabidir. Çekin bankaya ibrazından önceki son hamilin imzası ciro değildir. İmzanın sahibinin çek nedeniyle sorumlu tutulması mümkün değildir. Bu imza çekin tahsili için atılmıştır. İbrazdan sonra (çeki bankaya ibraz eden) son hamilin sorumlu olabilmesi için bankanın karşılıksız şerhinden sonra alacağın temlik hükümlerine göre yeni bir işlem yapılması yönündeki kanaate katılıyoruz.

Çekin ibraz süresi keşide yeri muhatap bankanın bulunduğu yer ile aynı ise on gün, aynı değilse bir aydır. Yer kavramı konusunda fikir birliği yoktur; yer kavramını il, ilçe ve belediye olarak değerlendiren görüşler vardır. Yargıtay’ın da bu konusu müstakar bir görüşü yoktur; içtihadı birleştirmeye ihtiyaç olduğu muhakkaktır. Kanunda belirtilen bu ibraz süreleri uzatılamaz, kısaltılamaz.

Düzgün bir ciro zinciri ile çeki iktisap eden kişi meşru hamildir ve çekten kaynaklanan tüm hakları bu kişi kullanır; çeki muhataba ibraz ederek ödeme talebinde bulunabilir, karşılığı bulunmadığı takdirde cebri icraya başvurabilir, karşılıksız çek keşide etmekten ötürü keşideciyi şikayet edebilir. Fakat çizilmiş cirolar yazılmamış hükmündedir ve çizilmiş ciroya dayanılarak bu haklardan hiçbirisi kullanılamaz; çizilmiş cironun cirantası da bu çek dolayısıyla sorumlu tutulamaz.

Hamiline yazılı kıymetli evrakın devri, sadece çek üzerindeki zilyetliğin nakli ile mümkün olur. Bunun dışında yazılı veya sözlü başka bir merasime gerek yoktur. Hamiline yazılı bir çek menkul mülkiyetinin devri ile aynı şekilde devredildiğinden bu konuda Türk Medeni Kanunu hükümleri uygulanır. Yani hamiline yazılı bir çekin hamili olan kimse kural olarak o çekten kaynaklanan hakkın da sahibidir.

KAYNAKLAR

- Aydın, A. : (2006). Kambiyo Senetlerinde Düzgün Ciro Zinciri Bakımından İlk Ciro. *Hukuki Perspektifler Dergisi*, sayı:9.
- Anlar, G. : (1984). *Cironun Fonksiyonları*,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Battal, A. : (2005). *Kıymetli Evrak Hukuku* (Seri:11). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Battal, A. : (2007) *Bankacılık Kanunu Şerhi* (1. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Domaniç, H. : (2006) http://www.legal.com.tr/dokuman_detayi.asp?dokuman_id=20.
- Eriş, G. : (2004). *Uygulamalı Çek Hukuku* (5.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gözübüyük Ş. ve Tan T.: (2007) *İdare Hukuku* (5. Baskı). Ankara: Turhan Kitapevi.
<http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/kararlar/IPTALITIRAZ/K2002/K2002-195.htm>.
http://www.alomaliye.com/cek_kanunu_tasarisi.htm.
- İmregün, O. : (1995). *Kıymetli Evrak Hukuku* (. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- İmregün, O. : (2005). *Kara Ticaret Hukuku Dersleri* (13. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Kaçak, N. : (2003) *Kambiyo Senetlerinin Takibi ile Kambiyo Senetlerine İlişkin Borçtan Kurtulma Menfi Tespit ve İstirdat Davaları* (1. baskı) Ankara: Adil Yayınevi.
- Kalpsüz T. : (1981). Çek Hukukuna İlişkin Meseleler. *BATİDER*, C.XI. Sayı:2.
- Karayalçın, Y. : (1970) *Ticaret Hukuku Dersleri-2. Cilt* (4. Baskı). Ankara
- Kendigelen, A. : (2006). *Çek Hukuku* (3. Baskı). İstanbul: Arıkan Basım Yayın.
- Kınacıoğlu, N. : (1993). *Kıymetli Evrak Hukuku* (4. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

- Körez, B.O. : (2007) *Kıymetli Evrak Hukukunda Önemli Bilgiler Ve Notlar*.
<http://www.turkhukuksitesi.com>
- Kuru B. : (2006) *İcra Hukukunun Esasları* (2. Baskı). Ankara: Türkmen Kitapevi.
- Moroğlu, E. : (2006). *Makaleler-II (Kambiyo Senetlerinde Düzenleme Yeri)*.
İstanbul: Arıkan Basım Yayın.
- Moroğlu, E. : (2006). *Makaleler-II (3167 Sayılı Çek Kanunu'nda 4814 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikler)*. İstanbul: Arıkan Basım Yayın.
- Narbay. Ş. : (2003). 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanunun "Çekte Şekil Şartları" ve "Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü" Konuları Açısından İncelenmesi.
Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, C.VII. sayı:1-2.
- Oğuzman K. ve Öz T.: (1995) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (4. baskı) İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Oğuzman K. ve Seliçi Ö.: (2005) *Kişiler Hukuku* (8. Baskı) İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Öztaş, F. : (1997). *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Öztaş, F. : (2004). *Kıymetli Evrak Hukuku* (9. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Öztaş, F. : (2008). *Kıymetli Evrak Hukuku* (15. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Poroy R. ve Tekinalp Ü.: (1995) *Kıymetli Evrak Hukuku* (12. Baskı). İstanbul: Arıkan Basım Yayın.
- Poroy R. ve Tekinalp Ü.: (2005) *Kıymetli Evrak Hukuku* (16. Baskı). İstanbul: Arıkan Basım Yayın.
- Poroy R. ve Tekinalp Ü.: (2007) *Kıymetli Evrak Hukuku* (18. Baskı). İstanbul: Arıkan Basım Yayın.
- Pulaşlı, H. : (2007). *Kıymetli Evrak Hukuku* (8.Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Reisoğlu, S. : (2003). *Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek* (3. Baskı). Ankara: Cem Web Ofset.
- Tekil, F. : (1994). *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Baskı). İstanbul.

Uyar T. : (www.talihuyar.com/yukle.asp?id=93)

Ülgen H. Helvacı M. Kendigelen A. ve Kaya A.: (2006). *Kıymetli Evrak Hukuku* (3. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Ülgen H. Helvacı M. Kendigelen A. ve Kaya A.: (2008). *Kıymetli Evrak Hukuku* (5. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

www.wikipedia.org.

ÖZGEÇMİŞ

15 Mart 1978 tarihi, Muğla İli Fethiye İlçesi doğumluyum. İlk ve orta okulu Muğla'da muhtelif ilçelerde, liseyi Denizli Lisesi'nde tamamladım. 1995 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandım. 1999 yılında buradan mezun olduktan sonra 2000 yılında avukatlık stajımı tamamladım. Askerlik görevimi 2001 yılında Ankara GATA'da piyade çavuş olarak tamamladım. 2001 yılından sonra İstanbul Barosuna bağlı avukat olarak çalışmaya başladım. 2006 yılından beri Beykent Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda Hukukun Temel Kavramları, Ticaret Hukuku, Gümrük Mevzuatı ve Kaçakçılıkla Mücadele dersleri vermekteyim. 2007 yılında Beykent Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Basketbol izlemek, seyahat etmek, spor yapmak; özellikle yüzmek özel ilgi alanlarım arasındadır.

Yabancı dilim İngilizcedir. 2006 yılından beri evliyim.